

Vekster

Forfatterstudiet i Tromsø 2014-2015

Vekster

Forfatterstudiet i Tromsø
2014-2015

Forfatterstudium 1

Universitetet i Tromsø

1.opplag

Trykk 2015

ISBN xxx xxx xxx

I redaksjonen:

Jonas Hansen Meyer

Unn Catodotter Fyllingsnes

Runa Fjellanger

Thomas Espevik

Design:

Minsk Idé & design

www.minsk.no

Satt i Plantin Std 10/13,2

Trykket og bundet hos Konsis Grafisk AS

Forord

Tekstens nord

Vi befinner oss i Nordge, på toppen av globusen, slik den er montert på stativet. Men hva er opp og ned på en ball? “Everyone carries their own idea of north within them”, skriver Peter Davidson, professor i engelsk litteratur ved Universitetet i Aberdeen, i boka *The Idea of North*. Nord er et sett med forestillinger som forskyver seg alt ettersom hvem vi er og hvor vi befinner oss i topografien. For en kontinental europeer ligger Oslo i nabolaget til Nordpolen, adskillige sjømil nord for Hadrians mur som en gang markerte den absolutte grensa mot det ville og utemma. Tromsø ligger utenfor værkartet til BBC, men har du først kommet hit, ser du at kompassnåla fremdeles peiker mot et annet sted. Nord er alltid et annet sted.

14 av 15 studenter på årets kull med forfatterstudenter bor sør for Tromsø. De reiser med fly til intensive samlinger med teori-forelesninger og gjentatte runder med nærlesing. De reiser fra ei årstid til ei annen med tekstene sine. De utsetter seg for risiko, de forflytter seg hundrevis av kilometer for å ankomme et sted hvor de vet de vil møte motstand. Tekstene er i prosess, det fins alltid muligheter i stoffet, det hender forfatterstudenten blir oppfordra til å bevege seg nord for ei grense hun sjøl har ratifisert.

En litterær tekst blir kanskje aldri helt ferdig. Det er stadig noe å flikke på. Olav H. Hauge benytta muligheten til å gjøre endringer for hver ny utgave av dikt i samling. Det er opplevelsen

av at teksten man er i ferd med å skrive alltid er et annet sted, i det enda ikke formulerte. Det finnes ei ansporing i den foreløpige teksten, et utforska nord, som kollektivet på et forfatterstudium kan være med å peike ut for skriveren. Stig Sætebakken formulerte det slik: “I hver tekst er det en tekst. Den er all lesnings mål”.

Det krever talent å skrive gode førsteutkast. Det krever halsstarrighet å fortsette nordover når du først har kommet så langt som til Tromsø. Det finnes masse talent og halsstarrighet i gruppa som sjøl står ansvarlig for denne antologien. Vi har sett det mellom hver samling, hvordan folk er villig til å flytte på seg, uteske det enda ikke kartlagte.

Og der sto Inger Christensen en gang og så ut over Barentshavet: “... det ser ut som om Barentshavet/alltid er alene med Barentshavet/men på baksiden av Barentshavet/slår vannet inn over Spitsbergen/og like bakenfor Spitsbergen/driver isen rundt i Ishavet...”, og så videre, globusen rundt.

Morten Wintervold

Tromsø, april 2015

Uten tittel

Thomas Espevik
Sarah Jordanson Fauske
Runa Fjellanger
Unn Catodotter Fyllingsnes
Kristine Oseth Gustavsen
Ane Høyem
Hilde Mangset Lorentsen
Maria Nilsen
Jonas Hansen Meyer
Michael Rindahl
Tone Rossow
Anne-Lise Stenseth
Lise Maria Strømqvist
Jenny Svensson
Bente Ånestad

Jeg husker ikke helt hvordan jeg ble kjent med Kristoffer, men det kan ikke ha vært gjennom foreldrene mine, kan ikke du heller gå og ringe på hos Jonas, pleide de å si, men jeg likte best å gå til Kristoffer, han hadde en mor som alltid var i 2. etasje, og noen ganger tenkte jeg på hvordan hun kom seg ut av huset, jeg hadde sett henne gå tur et par ganger. KRISTOFFER, pleide hun å rope fra 2. etasje, det kom mange beskjeder derfra, men i 1. etasje var det vi som bestemte, det var hyller med Sega-spill og det var storebroren til Kristoffer sitt rom når han ikke var hjemme, det var en kniv og det var dartpiler, det var raketter fra nyttårsaften og kinaputter fra Sverige. Jeg husker moren til Kristoffer var ute en gang, vi gikk opp i 2. etasje, inn på rommet hennes, hun hadde en TV der og vi så en film. Vi levde farlig den gangen.

Jeg var alene hjemme, alene i tre etasjer, alene i hagen, alene på storesøsteren min sitt rom, alene på lillebroren min sitt rom, alene på foreldrene mine sitt rom, jeg åpnet skuffer, løftet på ting, flyttet på bøker og albumer, kikket inn i klesskapet, løftet plaggene, så mellom dem, åpnet den lille kisten på nattbordet, fant nøkkelen til medisinskapet, åpnet medisinskapet, leste på pakkene, SOPP I UNDERLIVET, hæ, SOPP. Storesøsteren til Jonas hadde snakket om mye om sopp. En gang i svømmehallen sa hun jeg kom til å få det mellom tærne siden jeg aldri tørket meg der, men hun var flink til å finne på ting, hun sa flere ganger at hun hadde sett en lokkemann, og jeg ønsket å tro på det, en lokkemann, en helt ekte lokkemann, med bil og smågodt, i mitt nabolag.

Så lurt, sa lillebroren min da de snakket om lommemannen på TV, og noen dager senere lurte moren vår på hva som hadde skjedd med bukselommene hans, hvorfor er det hull i alle bukselommene dine, sa hun mens hun vrentongte dongeribuksene for å legge dem inn i vaskemaskinen. Jeg tror han lurte folk til å ta på tissen sin, fortalte jeg henne, før hun sa noe om at sånt fikk ikke jeg lov til å si. Hun var ekstra lenge inne på rommet hans den kvelden, før hun kom inn til meg. Jeg latet som jeg sov da hun sjekket bukselommene mine.

Det hendte at det kom katter inn i hagen vår. Faren min hatet katter, han kastet dem over hekken, sparket dem bort fra tomten, **FORBASKEDE DRITTDYR, KAN IKKE FOLK PASSE PÅ KATTENE SINE**, ropte han, og jeg fortalte om det til Kristoffer, sa til ham at katter var noen forbaskede drittdyr, og han var enig, så enig at vi bestemte oss for at vårt nabolag skulle være helt fritt for katter.

De som låste Jonas inn i hundeburet bodde i rekkehus, og i min gate var det problemer på rekke og rad med folk som bodde i rekkehus, de hadde blandingshunder, skilte foreldre og umalte rekkverk rundt hagene sine, men den lørdagen låste de meg inn i huset sitt, vi så på Michael Jackson-konserter, nakne mennesker og spilte *Street Fighter*. Jeg så på klokken noen ganger, Jonas klarer å vente litt til, tenkte jeg, og det gjorde han, for han satt fortsatt i hundeburet da jeg kom ut. Han hadde tisset i buksen, men vi snakket ikke om det, jeg fulgte ham hjem, og vi snakket egentlig ikke om noe som helst. Faren hans stod utenfor huset da vi kom dit, og synet av ham fikk Jonas til å gråte, jeg har tisset på meg, hulket Jonas, og da svartnet det for faren, **KA E DET SOM FEILER DEG**, skrek han på bergensk, før han tok tak i Jonas og dro ham inn i huset.

Jeg får ikke lov av moren min til å ha besøk av noen i dag, sa Kristoffer før han lukket døren, og jeg bestemte meg for å gå til Oli, som var to år eldre enn meg og hadde TV med Nintendo på rommet. Det var moren som åpnet. Jeg spurte om Oli var hjemme, og hun svarte nei, han som er hjemme heter Ole Kristian, og så sa hun bare vent litt, før hun ropte opp trappen at det var en liten gutt utenfor. Oli kom ned, sammen med Kjartan og Stisky, og de sa at jeg måtte stå i spagat for å komme inn. Jeg spredte beina, usikker på om det var gutte- eller jentespagat, men heldigvis sa ingen noe om det. Jeg fikk bli med inn i stuen, hvor Oli sin far satt med noen andre farer og de sa ETT MÅL, BARE ETT MÅL I HELE JÆVLA VM, og så sa de jævla USA, jævla varme og jævla colombianske dommer.

Jeg tenkte på blekkspruter og sjøstjerner da Jonas lå på gulvet mens Kjartan, Oli og Stisky holdt ham nede. Det var jeg som hadde tatt dem med til huset hans, jeg hadde sagt at han var alene hjemme, at han hadde mikrobølgeovn, kanskje kan vi lage ostesmørbrød, hadde jeg sagt, men vi hadde ikke en gang skjært opp brødsriver før de rev av ham dongeribuxen og underbuxen og satte seg oppå han. FINN TANNKOSTEN HANS, FINN TANNKOSTEN HANS, ropte de til meg, og selv om jeg visste hva de kom til å gjøre, småløp jeg inn på badet, plukket med meg den minste tannkosten, tok den tilbake til stuen og kastet den bort til Stisky. Oli tok tak i rumpeballene til Jonas og prøvde å dra dem ut til hver sin side, men da begynte Jonas å hylgråte. Han gråt så høyt at stemmen ikke bare fylte stuen, men sikkert hele nabolaget også, tenkte jeg. Noen måtte høre det, noen utenfor kommer til å høre det, tenkte jeg, og det tenkte nok Kjartan, Oli og Stisky også, for de slapp taket i Jonas og løp ut døren. Jonas ble liggende, han gråt ustoppelig. De er borte nå, Jonas, de er borte, prøvde jeg å si, men han stoppet ikke, DE ER BORTE, DET GÅR BRA, sa jeg, enda høyere, de tullet bare, hvisket jeg, men han fortsatte å gråte. Jonas. Jonas. JONAS, du må dra opp buksen din, du må reise deg opp, sa jeg.

Denne gangen er det din tur, sa Kristoffer. Vi stod på broen og kikket ned på veien, det var cirka ti meter ned. Vi hadde aldri kastet katter fra et så høyt sted før, bare over hekker og ut i vannet, vi hadde lært mye om katter de siste ukene, blant annet at de kunne svømme og at det faktisk var sant at de alltid landet på beina. Det kan jo hende at noen ser oss her, sa jeg til Kristoffer. Han lo. Alle hater katter, det er ingen som bryr seg, sa han. Men denne er jo Jonas sin, det er Felix, den er i hvert fall helt lik, prøvde jeg forsiktig, men Kristoffer bare ristet på hodet. Det er din tur, du kan ikke alltid bare se på, sa han. Jeg kikket godt rundt meg, ingen folk, ingen biler, og så lente jeg meg over gjerdet med katten mellom hendene, den reagerte med å klore seg fast i jakken min. RIST DEN AV, RIST DEN AV, ropte Kristoffer mens han lo, men før jeg fikk tenkt meg om, var det katten selv som vred seg ut av hendene mine. Den forsøkte å hoppe tilbake over gjerdet, uten å lykkes, og derfor spratt den ut luften, i fritt fall flagret den nedover, på samme måte som alle de andre kattene, før den til slutt landet på beina, men uten å løpe videre.

Er Jonas hjemme, spurte jeg da moren hans åpnet. Ja, men han er så lei seg, Felix har vært borte i flere dager, kanskje dere to kan lage noen plakater, eller kanskje dere kan ringe avisen, det er sikkert noen som vet hvor han er, sa hun.

Det var jeg som kledde av meg den gangen Jonas satte fiskekroken fast i elven. Det var grunt og vi visste hvor kroken var. Ikke klipp av snøret, jeg skal hente den, det går helt fint, sa jeg, før jeg hoppet uti vannet i undikken. Og mens jeg fulgte snøret utover, mens jeg balanserte på de glatte steinene, tenkte jeg på han fyren som kanskje var fire år eldre enn meg, han som sparket min fotball ut i den samme elven, han som la på sprang, han som løp helt til det stedet hvor strømmen roet seg, han som stupte uti, han som svømte etter min ball, han som fikk tak i den og svømte tilbake på ryggen, han som dabbet ballen på bakken da han kom til land, han som sa GOD BALL, den har ikke tatt inn noe vann, han som jeg ikke hadde sett siden og som jeg hadde begynt å lure på om egentlig fantes.

Indianerliv (utdrag fra romanprosjekt)

Thomas Espevik
Sarah Jordanson Fauske
Runa Fjellanger
Unn Catodotter Fyllingsnes
Kristine Oseth Gustavsen
Ane Høyem
Hilde Mangset Lorentsen
Maria Nilsen
Jonas Hansen Meyer
Michael Rindahl
Tone Rossow
Anne-Lise Stenseth
Lise Maria Strømqvist
Jenny Svensson
Bente Ånestad

Jeg kranglet med broren min hver eneste dag den sommeren. Jeg var sur og flau for at vi ikke skulle til Syden dette året heller. Mamma forsøkte å forklare gang på gang at vi ikke hadde råd, og at siden Pappa var på rekonvalesens, var det utelukka for henne å dra på ferie med oss alene. “Jeg begynner å bli lei av å høre på det der”, sa jeg til henne, og når juni ble til juli, hadde håpet om sandstrender og nye istyper, mallorcasmykker og hoteller visnet fullstendig, jeg innfant meg med at det ikke kom til å skje. “Når kommer pappa hjem”, spurte Victor. Han brydde seg ikke om Syden. Sikkert fordi han var opptatt med fotballskolen. Pappa pleide å kjøre ned for å se på nesten hver dag de andre somrene Victor hadde gått der. Victor brydde seg nesten bare om fotball, fotball og å plage meg. Jeg lå en stund og tenkte på hva jeg ville gjøre. Bestemte meg for å høre med Inger-Lise om hun ville være med på å bade og spise is. Jeg dunket i veggen. Vi bor i tomannsbolig, i Eikeveien 4F. Husene står som tvillingpar langs en grusvei, litt dumme røde tvillinger, de store vinduene i overetasjene ser ut som vidåpne øyne, hoveddørene ser ut som måpende munn. Inger-Lise hadde rom vegg i vegg med mitt, og vi hadde det helt fantastisk den kvelden vi fant ut at vi faktisk kunne dunke i veggen som signal til hverandre. Med ett ble det nesten som at vi bodde sammen. Vi satt på lekeplassen og snakket om de bøkene vi skulle skrive, om tegning, venner og foreldre, og hvor dumt det var at Inger-Lise ikke hadde vindu mot bakhagen. Hvis hun hadde hatt det, kunne vi bare åpnet vinduene når vi skulle snakke sammen, selv etter leggetid, og ingen ville oppdage det, hvis de ikke satt på verandaen oppe. Så kom vi på at vi kunne sjekke om det gikk an å høre det hvis vi dunka i veggen, vi løp hjem og satt og banket til hverandre i noen minutter før det ble litt kjedelig, for vi visste ikke helt hva den andre mente. Vi tenkte vi skulle lære oss morsekoder som de drev med i Bobsey-barna, men det hadde vi ikke giddet å gjøre ennå. Vi fant ut at tre bank betyr: “skal vi leke sammen”. Det holdt lenge i første omgang. Jeg hørte en latter gjennom veggen, Inger-Lise lo høyt og knegete. Fikk tre bank tilbake. Kanskje Ole Robert også skulle på stranda. Da skulle jeg være kul, og tenkte i

neste sekund at jeg måtte ta med walkman. Hvis han lurte på hva jeg hørte på, kunne jeg si at det var *Dance with a stranger*, som var favorittbandet hans. Jeg skulle si det. Jeg så gjennom gardinene at det var sol. Klokka fra Pennyklubben viste ni og jeg måtte tisse. Døra mi stod på gløtt, “det var rart”, rakk jeg såvidt å tenke før jeg åpnet den, og ned fra døra deiset den tunge røde vaskebøtta rett i hodet på meg. Den landet på siden, midt oppå hodet mitt, trykket hodet ned i nakken, og spratt videre ned på gulvet. Vannet rant nedover kroppen min, iskaldt vann og noe rødt ketchupliknende griseri skyllet over meg og videre inn på rommet mitt med en stor bølge, jeg skrek som et udyr, klissvåt inn til trusa med håret og ansiktet fullt av rødt griseri. Jeg hørte Victor lo nederst i trappa, i blindt raseri løp jeg etter. Victor klarer ikke å slutte å le, men han løp fortere enn meg uansett, ut i gangen, han hadde selvfølgelig på seg sko, den dritten. Jeg løp etter, i bare truse og t-skjorte, det ville jeg aldri i livet gjort hvis jeg ikke hadde vært så sinna. Etter grusveien som går utenfor hagene til alle tomannsboligene, skjønte jeg at han allerede hadde slengt seg opp på garasjetaket via en søppelboks og en strømboks på veggen, og at han nå lå der og kom til å kaste noe på meg. Jeg snudde, løp så fort jeg kunne hjem igjen for å gjøre hevn, stormet inn ytterdøra, ned trappa og slang meg mot døra hans. Som selvfølgelig var låst. “Ingen adgang” stod det på døra. Og “spøkelser forbudt”, Spøkelses-lappen var en lapp Pappa hadde skrevet og hengt opp på alle dørene i huset fordi den minste broren min, Jørgen, var redd for spøkelser. Hjertet dundret i brystet. Jeg hadde tapt igjen. Bak meg stod mamma med Jørgen som klamret seg til beinet hennes. Øynene hennes var kulerunde. “Hva er det dere driver med? Det er klissvått på rommet ditt og på gangen! Tørk opp!” “Det var Victor som gjorde det, han kan tørke opp!” Jeg var så sint at jeg fikk tårer i øynene. Det var urettferdig at det var jeg som skulle gjøre det. “Lille tynne Victor klarer ikke å bære en så stor bøtte med vann...” begynte Mamma før hun kom på at det var mye Victor klarte å gjøre hvis han bare var motivert nok. Og så hjalp hun meg med å tørke. “Jeg skjønner ikke hva som skjer med dem, de holder på å ta livet av hverandre,

sa mamma oppgitt i telefonen til bestemor og til pappa. Og Anna da, som skal opp i femte klasse...” Hun trodde ikke at jeg hørte, men jeg suger til meg hvert eneste ord hun sier når hun ikke tror jeg er i nærheten. Jeg følte meg så barnslig når jeg slåss, men jeg klarte bare ikke å la være. Sånn var det altså hele sommerferien. Jeg kastet ting på Victor og Victor kalte meg tjukk. Victor kalte meg tjukk og jeg kastet ting på ham. Så løp han avgårde, alltid for fort til at jeg kunne ta ham igjen og slå. “Jeg hater deg,” sa vi til hverandre nesten hver dag, mens vi slo, sparket og kløyp. “Din lille dritt,” skrek jeg da han tegnet hitlerbart og lyn ned i hodet på et bilde av meg som hang på korktavla. Jeg var fornøyd med det bildet. Natta før bildet ble tatt hadde jeg sovet med fletter for å få bølgete hår, og jeg poserte ute i hagen med ny sykkelbukse og Inger-Lise og Jørgen. Vi hadde akkurat bladd oss gjennom Spar Kjøp-katalogen og funnet ut hvem vi ville vært hvis vi ikke var oss. Vi prøvde å se litt mystiske ut på dette bildet, sånn som modellene gjorde i katalogen. De myste, og det gjorde vi også. Inger-Lise og jeg hvertfall, Jørgen så livredd ut som vanlig, som om kameraet skulle skade ham.

Victor spiste ofte potetgull til frokost. Han fikk lov av mamma siden han var så tynn, siden han ikke likte vanlig frokost så godt, og siden han løp så mye. Jeg tror også at hun syntes det var praktisk, siden hun måtte passe så mye på Jørgen, og sikkert ikke orket å lage frokost til Victor i tillegg til Jørgen. For Victor ville aldri ha det samme som noen andre ville ha på skiva. Hvis han spiste skive, skulle han alltid ha Nugatti, og mamma ville ikke at Jørgen skulle spise så mye Nugatti, og når han så at Victor spiste det, ville han også alltid ha. “Et stort talent” stod det om Victor i avisa før ferien begynte, i en sak om fotballskolen. Året før hadde de bilde av Victor sammen med Drillo, som var på besøk på fotballskolen. Jeg skrøt litt av Victor til Inger-Lise, Una, Stine og Gunnhild og de andre, men til Victor sa jeg at han var innbilsk. Og at han spiste stygt. “Hvorfor smatter du så fælt”, sa jeg, og så smattet han noen ganger mer for å irritere, men noen ganger lot han bare som han ikke hørte. Om kveldene var alle ute i gata for å leke. En kveld satt

jeg med Inger-Lise på benken på lekeplassen, vi satt på bordet, hvilte føttene på benken, vi hadde god utsikt til det som skjedde. Noen husket, noen mindre jenter hoppet strikk, Leif og noen andre gutter sykler rundt. Sola satt igjen i treverket på huskestativet, på det spisse garasjehjørnet, i asfalten, i husveggene, kirsebærtrærne og plommetrærne, ytterst i de spinkle greinene på ripsbuskene. Det lå en varm dovenhet over hele gata, og lukta av grillkull kom med jevne mellomrom. Vi diskuterte den neste boka i serien vår "Hestevennene". Vi hadde allerede laget nummer 1, 2 og 3 og var fornøyde. Bøkene handlet om to jenter, søstre som heter Jannicke og Mirabella. Søstrene hadde hver sin egen hest, foreldre som var blide, stort hus med svømmebasseng, hunder, katter, store rom og fine klær. Begge hadde langt, bølgete hår og var gode i fotball, håndball og turning. Og det viktigste: de hadde en lillesøster som het Madeleine. I den siste boka skrev vi at de skulle få enda en baby, og det skulle selvfølgelig også være en jente. Vi diskuterte hva den nye babyen skulle hete. "Silje", sa jeg men Inger-Lise var ikke enig, hun ville at babyen skulle hete Prisilla. "Prisilla høres ut som persille", sa jeg og jeg følte på meg at vi ikke kom til å bli enige før vi fant et dobbeltnavn. "Silje Prisilla", foreslo jeg. "Hvorfor skal du alltid bestemme?" spurte Inger-Lise furtent, "jeg vil at hun skal hete Prisilla Silje". "Men det går ikke", sa jeg, "hører du ikke hvor dumt det høres ut. Åh! nå kom jeg på et navn jeg hørte på radioen: "Chlamydia!" "Hm...Det høstes ganske fint ut", sa Inger Lise. "Er det utenlandsk?" Victor kom plutselig gående forbi oss der vi satt. Jeg stusset. Han hadde jo nettopp gått ned for å spille? Og han virket så glad, da han gled ned i fotballskoene sine og pilte avgårde etter å ha sparket meg i rumpa. Nå gikk han bare forbi oss, mørk i blikket. "Øyh", ropte jeg prøvende. Han kastet et blick i min retning før han begynte å gå forttere. Han var ikke som han pleide å være. Jeg kom hjem seinere og hadde lyst til å plage ham før han rakk å gjøre noe for å plage meg, men fikk det ikke helt til. Jeg gikk stille forbi døra hans et par ganger, lyttet etter livstegn, men fikk ingen. Så at han ikke hadde på lyset heller. Jeg la øret inntil døra hans. Jeg visste at han når som helst kunne

komme til å åpne døra og skremme livet av meg, men jeg var så nysgjerrig at jeg tok sjansen, stod bøyd med øret klistret mot nøkkelhullet. Han gråt. Victor gråt. Jeg stakk hodet inn til mamma, hun forsøkte å få Jørgen til å sove med å lese. "Hva mener du", sa mamma. "Han er vel på fotballøkk?" "Han er hjemme, han griner på rommet sitt. Tenkte du ville vite det", sa jeg informativt. "Ligg her litt med Jørgen", sa mamma og gav meg boka med fortellingen om Aladdin. Jørgen elsket den boka selv om han ble redd for Jafar, den onde trollmannen. "Skal vi lese litt?" sa jeg til Jørgen og krøp ned i senga hans. Det var plass til to. Mamma måtte ofte ligge her siden han gråt så mye og aldri ville at hun skulle gå. Det var fordi han hadde falsk krupp da han var liten, vi måtte få inn en grå stor maskin med vann i som skulle rense luften, og pappa fikk ikke lov til å røyke inne lenger. Jørgen er så hvit, helt hvitt hår og lysende hvit hud. Da vi henta ham på sykehuset, husker jeg at jeg satt i baksetet med bærebagen hans, og at han lå og sov så stille uten å bevege seg hele kjøreturen, og jeg husker at jeg ble blanda av hvor hvit han var i julidagen. Jeg lurte på om han var normal, siden Victor er brun og jeg er midt i mellom. "Er det noe galt med babyen?" spurte jeg mamma, men hun var for trøtt til å svare. Og så begynte han å skrike, og fortsatte med det i et par år. Han skrek fortsatt, men ikke så mye som før. Han lo også, og prøvde noen ganger å lure oss med at han var borte når vi så at han stod bak stuegardinene, fordi gardinene var for korte. Jørgen krøp inntil meg, trykket nesa inn i øret mitt og klamret seg fast. Jeg måtte vri løs armen for å få til å holde boka oppe. "Nå skal vi se", sa jeg og det var nesten som om han ikke pustet. Jeg så på ham, han hadde fått et par fregner på nesa. Jeg la boka på dyna. "Hvorfor snakker du så lite" spurte jeg med den mykeste stemmen jeg hadde, og han grov seg inn i halsgropa mi. "Du er den beste broren min" sa jeg til ham og klemte ham med hele kroppen, kveilet beina mine rundt den lille kroppen hans. Han klemte tilbake, han var så glad i meg. "Du er mye bedre enn Victor", sa jeg men så sa jeg kjapt etterpå at "nei dere er like gode. Men du er snillest og det er mest synd på deg. Stakkars lille deg", sa jeg og koste med nakken hans,

mens jeg så på veggen. “Hva er det med deg a?” spurte jeg Victor etterpå da jeg skulle pusse tennene. Han kom ut fra badet, rød i øynene, men han svarte ikke, bare unngikk blikket mitt og gikk stille inn på rommet. Jeg tenkte at hevnen kunne vente. Jeg gikk inn til mamma, som nesten hadde sovna i senga til Jørgen. “Hva var det med Victor?” spurte jeg. Hun svarte med trøtt stemme at de andre guttene sa at han ikke fikk lov til å bli med å spille fotball. De sa at han var så ego på banen. “Tror du han får være med i morgen?” spurte jeg, men da hadde mamma sovnet. Jeg fikk ikke sove før lenge den kvelden, og våknet først av at det dundret i veggen. Telefonen ringte samtidig, og jeg fikk et håp om at det kunne være en av venninnene mine i klassen som hadde kommet tilbake fra Syden og som skulle være med på stranda. Så var det Pappa. “Er det prinsessen min?” spurte han og jeg ble varm i hele kroppen. “Hei, Pappa! Har du det bra? Victor savner deg”. Pappa fortalte om stedet han var på, hvor han skulle bli frisk etter at han ble syk igjen i fjor og måtte på sykehus. Han sa at det ikke var så gøy, og at han heller skulle ønske han var hjemme. “Savner du meg?” spurte han og jeg sa ja, og så fortalte jeg om at vi hadde badet og lekt *boksen går* og at jeg gledet meg til han kom hjem igjen. Han lovte at vi skulle grille masse når han kom hjem. Vi hadde kjøpt elektrisk grill, siden han syntes det var så mye stress med grillkull. Så hadde jeg ikke mer å si. “Skal du snakke med Viktor?” spurte jeg. “Mamma sover fortsatt”. Det pleide vanligvis å ta tjueen minutter å gå fra oss til stranda, men den dagen brukte vi minst tjuefem minutter, for Inger-Lise gikk med flippflopper, og hun fikk stein under fotsålene hele tiden. “Så tungvint å gå med sanne sko”, sa jeg. Det var H2O-slipperser, og jeg hadde lyst på sanne selv. Det var samme vær som alle de andre dagene, “Perfekt sommervær!” pleide faren til Inger-Lise å si entusiastisk nesten hver kveld når han satt med olashorts og den svære magen sin på plattingen i forhagen og drakk øl etter jobben. “Gruer meg til høsten”, sa Inger Lise. Hun var eldre enn meg, og skulle opp i sjetten. Hun var mye høyere også, og hadde oransje hår. Vi gikk forbi fotbollslettene der store og mindre gutter spilte fotball uten

fotballsko, forbi bommen og iskiosken, fant oss et svaberg. Vi vil ikke ligge på sandstranda lenger, sånn som vi gjorde da vi var mindre. De store guttene var ute ved stupebrettet, og noen familier satt rundt omkring, med campingstoler, frysebokser, solkrem og badehåndkleer. “Kan du smøre meg på ryggen?” ba Inger-Lise og så smurte hun min rygg etterpå. “Hvorfor er aldri mora og faren din på stranda?” spurte hun og jeg visste ikke hva jeg skulle si. “Hvorfor er ikke mora di på stranda?” spurte jeg henne tilbake, men jeg visste jo svaret. Moren hennes var på jobb. Faren hennes også. “Mamma må passe på Jørgen”, sa jeg, selv om jeg visste at det var mange andre småbarn på stranda. Hun kunne jo bare smøre ham. Vi var stille mens vi tørket etter dukkert. Vi lå på tynne håndklær begge to, og jeg tenkte at Una, Stine og Gunnhild alltid hadde tykke håndklær som luktet tøymykner. Våre håndklær lukter det samme, mitt og Inger-Lise sitt, vaskemiddel og litt mat, siden vi begge hadde hus hvor tørkestativet var plassert rett utenfor kjøkkenvinduet. “Hæ, skal du ikke bytte til truse?” spurte Inger-Lise da vi pakket sammen, og da syntes jeg hun begynte å bli irriterende. “Hvorfor det? Badedrakta er jo tørr.” “Men du kan få blærekattarr. Det er dritfarlig! Hvorfor kaller broren din deg for snikende grevlingpels?” Jeg sukket, “fordi han mener jeg er sinna som en grevling. Men det er bare fordi han er så irriterende.” “Dere har så mye som skjer hjemme hos dere.” “Jeg vet,” svarte jeg med misfornøyd stemme. Da vi gikk hjemover, tenkte jeg at jeg gledet meg til Una og Stine og Gunnhild kom hjem sånn at det kunne gå an å ikke kjede seg så mye som jeg gjorde mange ganger med Inger-Lise. “Hvorfor er du aldri med på stranda?” spurte jeg da jeg kom hjem, mamma satt med Jørgen ved kjøkkenbordet. Han spiste en skive med skinke og hun drakk kaffe av en av de koppene vi fikk fra farmor. “Spiser du aldri”, fortsatte jeg og hun svarte at jo, hun spiste hun, men hun hadde litt dårlig matlyst for tida. “Kan jeg ta med Jørgen på stranda imorgen?” spurte jeg men visste svaret. Han var for liten. Jeg tok med Jørgen ut på kjøkkenverandaen da han var ferdig med skiva også fikk vi vannmelon der ute under parasollen, han satt naken og jeg satt i trusa og vi koste oss og jeg håpte at vi

kunne grille. “Kan vi grille i dag?” ropte jeg inn til Mamma på kjøkkenet som hørte på radioen og ryddet i en skuff. “Ja...” hun hørtes overrasket ut, som om jeg hadde foreslått noe man vanligvis ikke pleide å gjøre i Norge. “Hva vil dere spise da?” “Grillmat”, svarte jeg. “Pølser og koteletter med sånn salat. Og dressing. Vi kan ta ut den elektriske grillen og grille på den”, bestemte jeg. Jeg tok med meg Jørgen for å handle. Da Viktor kom hjem fra fotballskolen var han smal i øynene igjen, spiste en pølse i lompe foran TV’en og da Mamma spurte hvor ballen hans var, gikk han på rommet. Jeg sjekket kalenderen på kjøkkenveggen, og fant ut at om tre uker var det skolestart. “Jeg har INGEN nye ting!” sa jeg til mamma, mens jeg så for meg at alle i klassen kom tilbake fra ferie med brunfarger, nye t- skjorter, rompetasker og penner som det stod «Mallorca» på. “Alle de andre kommer til å ha nye tiiiing!” Mamma sukket oppgitt. “Men vi har ikke råd...Du fikk jo masse klær av tante Torill etter Julia og Nina. De flotte mokkasinenene du fikk, de er jo nesten helt nye. De kan du ha neste gang det er bursdag.» «De klærne der går jeg ikke med”, nesten skrek jeg, “de er alt for store”. Og så følte jeg meg nesten som en ungdom da jeg gikk på rommet mitt og smalt litt med døra. Jeg skrev i dagboka:

Kjære dagbok.

Mamma: Klagete og trøtt

Pappa er det synd på siden han har vært syk. Grei.

Victor: Dritt for det meste

Jørgen: Grei

Inger Lise: Grei

Ole Robert: helt nydelig, en drøm

Livet mitt: kjedelig

Jeg ble liggende og høre på koggene som kjørte forbi på fjorden, vannet bar stemmene nesten helt opp til oss, enda det var trær mellom oss og havet. Jeg hørte at det var noen fulle menn og damer som ropte noe til hverandre, og så lo de. Jeg vred meg, fikk ikke sove, melk ville sikkert hjelpe, tenkte jeg, og åpnet døra, først

forsiktig. Jeg åpnet alltid døra forsiktig etter at Victor laget den fella. Jeg tasset ned den knirkete trappa, gjennom stua, det var lys på fortsatt, la jeg merke til, og dempede, koselige stemmer på kjøkkenet. Det var radioen. Mamma skvatt litt da hun så meg, jeg ble stående i døråpningen. “Er du våken, Annavennen?” spurte hun. Hun satt på den vanlige plassen sin, med tekoppen og en bok. Smilte, og så trist ut. “Hva gjør du for noe?” spurte jeg, og fortsatte uten å tenke over hva jeg sa, “du er bare trøtt om dagen, og så er du våken om natta. Hvorfor kan du ikke være sånn som mammaen til Gunnhild og Joakim, hun er vanlig hun, og blid og lager middag hver dag. De pleier å ha kylling i form og ris. Du gidder ikke det, du. Du lager ikke noe annet enn fiskepinner og gryterett.” “Det gjør jeg”, sa mamma, “men dere liker ikke den samme maten. Dere krangler alltid ved middagsbordet, så det er ikke så lett alltid.” Også begynte mamma å gråte. Det rant tårer ned kinnene hennes før hun fikk sagt noe mer, og hun knep dem igjen. Jeg ble syk av dårlig samvittighet og gikk bort for å klemme henne. Hun lot meg klemme litt, så skjøv hun meg bort. “Uff”, sa hun, “jeg er en dårlig mor, du fortjener så mye bedre enn meg. Du skulle hatt mora til Gunnhild istedenfor. Men det er ikke så lett.. jeg har jo ikke så mange til å hjelpe meg.” Jeg prøvde å klemme henne igjen, der hun satt med hodet bøyd mot bordplata, men hun skjøv meg bort og sa at jeg måtte gå og legge meg. Jeg glemte melka og håpte intenst at pappa kunne komme hjem snart. “Det går bra mamma”, sa jeg, og prøvde å sette meg på fanget hennes, men hun ville ikke at jeg skulle sitte der, og sa at jeg skulle gå og legge meg med plutselig strengere stemme. Akkurat som om hun huska på at det var hun som bestemte over meg og ikke omvendt.

Dagen etterpå hadde Mamma laget frokost til alle, med eggerøre. Hun vekket oss halv ni, og vi satt litt stille og forfjamset ved bordet, siden vi nesten aldri pleide å spise samtidig. Vi var nesten aldri sultne samtidig. “Gleder du deg til fotballskolen, Victor?” spurte mamma mens hun skjenket seg en ny kopp kaffe. Hun hadde en brødskeiv på tallerkenen som hun ikke hadde rukket å gjøre noe med ennå, for hun styrte med alt mulig annet, smurte til

Jørgen, hentet kniv til Victor, kaffe til seg selv. “Ja.” sa han lavt, og så var det stille igjen. Jørgen gomlet på en brødske med skinke, og Victor måtte spise ost, eggerøre, skinke eller makrell. “Æsj, makrell”, sa han. “Du får ikke lov til å gå på fotballskolen hvis du ikke spiser en skive først” sa Mamma og Victor spiste en brødske med eggerøre og skinke. “Se!” ropte Jørgen og pekte ut på en enorm måke som stod på gelenderet. “Se på den, se på den!” Han reiste seg opp på stolen og trykket ansiktet mot ruta. Måka stod fortsatt med det harde blikket sitt og så rett inn uten å gjøre noe annet. Jørgen begynte å le, Jørgen lo og lo, “se, den ser på oss”, skrek han, og mamma og jeg begynte også å le. Victor så rart på oss først, men jeg så at han synes det var morsomt, også lo han litt han også før han klemte Jørgen og strøk på dør. Som om ikke det var nok, ringte Pappa plutselig og sa at han skulle komme hjem. Mamma hørtet glad ut, og litt redd samtidig da hun snakket med ham. “Er du sikker på det”, sa hun til ham flere ganger. Mens jeg pakket badetøyet og pusset tennene, lovet jeg meg selv, jeg sverget, at jeg aldri mer skulle bli sinna på Victor og Mamma. Pappa måtte ha det rolig rundt seg når han kom hjem, hvis ikke kunne han bli syk igjen. Jeg kunne like greit begynne å øve meg med det samme. Jeg skulle bare være snill. “Det klarer du”, sa jeg til meg selv i speilet. “Det er bare til å være litt voksen.”

På motorveiene (romanutdrag)

Thomas Espevik
Sarah Jordanson Fauske
Runa Fjellanger
Unn Catodotter Fyllingsnes
Kristine Oseth Gustavsen
Ane Høyem
Hilde Mangset Lorentsen
Maria Nilsen
Jonas Hansen Meyer
Michael Rindahl
Tone Rossow
Anne-Lise Stenseth
Lise Maria Strømqvist
Jenny Svensson
Bente Ånestad

Hun er svett mellom lårene, airconditionen funker ikke, hun sprer beina så bredt hun kan i setet, legger dem opp på dashbordet, Ida ser bort på henne, Ida ser på henne med hevede øyenbryn, smiler svakt, Ida ser på veien. Anna tar beina ned fra dashbordet, kipper av seg skoene, legger beina opp igjen, stikker hånda ut av det åpne vinduet, sprer fingrene, vinden drar i hånda hennes, hun tar hånda inn og løsner setebeltet, finner en knapp på siden av setet, setet sklir bakover, hun legger seg ned, kroppen flat fra hode til rumpe, beina spredt på dashbordet, ansiktet vendt mot vinduet i taket, øynene lukket, øynene åpne, en flue flyr inn gjennom vinduet, hun slår etter den, treffer ikke, trykker på knappen ved siden av setet, setet spretter opp, hun tar på seg beltet.

Hun våkner av at Ida dytter henne forsiktig i armen, det tar et øyeblikk før hun skjønner hvor hun er, Ida har parkert bilen foran et motell, det ligner andre moteller de har kjørt forbi, det er lavt og pastellfarget, en slitt gulfarge i skumringen. Ved inngangen henger et lysskilt, MOTELL i store bokstaver, lyset har gått i L'en og halve O'en, døra står åpen, det surrer fra bilene på motorveien, i sirriser i det høye gresset rundt motellet, i airconditionen i resepsjonen. Anna strekker på beina, de er korte nok til at hun kan strekke dem helt ut under dashbordet, men armene treffer taket når hun strekker seg oppover. Ida strekker seg også, de går ut av bilen, begge strekker seg igjen, ser på hverandre, smiler, ler nesten, Ida åpner bagasjerommet, de henter hver sin sekk, Anna slenger sekken over skulderen, Ida bærer sin i hånda.

Ida står foran speilet på badet og pusser tenna, Anna ligger på senga med armer og bein utstrakt, som en sjøstjerne eller et kryss, beveger armene og beina litt frem og tilbake som om hun lager en snøengel, plukker litt på dynelakenet, er du ferdig snart sier Anna, Ida roper noe, hæ sier Anna, jeg hører ikke hva du sier når du har tannkrem i munnen, Ida spytter i vasken, slår på vasken, skyller tannbørsten, slår av vasken, jeg sa at jeg straks er ferdig, jeg må bare pusse ferdig tenna sier Ida, Anna ler, Ida setter opp håret i en hestehale, vrir strikken tre ganger rundt og strammer hestehalen med begge hender. Ida slår av lyset på badet, lukker døra til badet,

går over til andre siden av rommet og låser ytterdøra, Ida sier slår du på lyset over senga, Anna slår på lyset over senga samtidig som Ida slår av taklyset, da jeg var liten pleide jeg og pappa å time det der sier Anna, noen kvelder prøvde vi igjen og igjen for å klare å slå av taklyset og på leselyset helt samtidig, så søtt sier Ida, Anna ler, egentlig tror jeg vi mest gjorde det fordi jeg var redd for å gå gjennom rommet i mørket etter at jeg slo av taklyset, jeg gjør jo fortsatt ikke det egentlig, nå slår jeg på leselampa og så går jeg tilbake for å slå av taklyset sier hun, Ida ler. Jeg sjekka under senga til jeg var i hvertfall 18 sier Ida, hun dytter Anna i armen, Anna reiser seg fra senga, de drar dynelakenet løs fra senga, det er festa på den måten de gjør i alle andre land enn Norge, de har snakka om det tidligere på turen, at de aldri har vært i noe land som har en like overlegen dynekultur som Norge, at det er helt latterlig å forvente at de skal være varme under et laken. Hva var du redd for at skulle være under senga? sier hun, Ida trekker på skuldrene, Anna nikker, når jeg har slått av taklampa hopper jeg den siste meteren fra gulvet til senga i tilfelle noen skal gripe fatt i beinet mitt sier hun. Gjør du det fortsatt? sier Ida, ja sier Anna, Ida ler, de ligger på hver sin side av dobbelsenga med ansiktene mot hverandre, speiler hverandre, knærne opp mot magen, herregud, for noen pyser vi er sier Anna, begge ler, det er bra vi har hverandre sier Ida.

Hun våkner inntil Ida, den ene armen rundt magen hennes, Ida har et svakt grep rundt hennes håndledd, kroppen hennes ligger tett mot ryggen til Ida, hun dulter i Ida, Ida mumler et søvnig «hva?», hun hvisker god morgen mot bakhodet til Ida, Ida ler, Ida snur seg så hun ligger på ryggen, dette var en god løsning på dynelakenproblematikken sier Ida, Anna ler, sov du godt? sier hun, Ida gjesper og strekker seg, hun nikker halvveis i gjespet, sov du godt? sier Ida, ja sier Anna. Frokost? sier Ida, hun drar dynelakenet av dem med beina, toppen hun har sovet i har blitt dratt oppover i løpet av natta, magen hennes er synlig fra ribbeina og ned til trusa, hun klør seg på magen, hallo? sier Ida, hæ? sier Anna, jeg spurte om vi skulle spise frokost sier Ida, åja sier Anna,

frokost? sier Ida, ja sier Anna, jeg skal bare ta en dusj først, drit i det sier Ida, vi finner heller et sted å bade på veien, ok sier Anna.

Vannet er varmt, men grumsete, de kan ikke se beina sine under overflaten, æsj sier Ida, hva? sier Anna, jeg liker egentlig ikke ferskvann så godt sier Ida, det er i hvertfall varmt sier Anna, joda sier Ida, men det er så skittent sier hun, det er bare alger og sånt sier Anna, eller død hud sier Ida, æsj sier Anna, hun svømmer bort mot Ida, Ida ser kritisk ut, som om hun avventer hva Anna skal gjøre, se der! sier Anna forskrekka, Ida titter mot bredden, Anna tar tak i skuldrene hennes og trekker henne ned, Ida kaver med armene, Anna slipper ganske raskt, Ida spytter ut innsjøvannet, Anna ler, Ida ser både sur og lattermild ut, jeg ville jo ikke ha håret under sier Ida, du hakke bada hvis ikke håret har vært under sier Anna, æsj sier Ida, du har ikke vått hår sjæl engang sier hun, Anna senker seg raskt ned, kommer opp igjen, nå har jeg det sier hun. Du har noe i håret sier Ida, hun svømmer helt bort til Anna, hva er det? sier Anna, stå stille sier Ida, hun fikler med noe i håret til Anna, Anna svømmer stillestående, plutselig tar Ida tak i armene til Anna, hun dytter henne under, Anna kaver med armene og får tak i Ida, hun drar Ida under, ingen av dem slipper taket, vannet er grønt, uklart, Ida har en hånd rundt halsen til Anna, en drar i armen hennes, Anna holder fast i midjen til Ida, under vann blir bevegelsene treigere, som om de danser, de prøver å dra hverandre ned, men oppdriften og behovet for luft drar dem opp. De gulper vann og ler samtidig, fy faen sier Ida, Anna ler så hun gråter, nå er jeg full av dette jævlige vannet sier Ida, de svømmer inn mot bredden, de reiser seg og går det siste stykket inn, kollapser på hvert sitt håndkle. Alt jeg ber om er én eneste svømmetur der ingen holder på å drukne sier Ida, det var du som eskalerte det sier Anna, du provoserte meg sier Ida, er du sint sier Anna, hun smiler, Ida sukker, hun smiler, neida sier hun, jeg er bare veldig våt i håret. Anna løfter den ene hånda, nøler et øyeblikk, hånda henger stille i luften, så stryker hun en hårtjafs vekk fra panna til Ida, du kler hele den badenymfe-stilen sier Anna, Ida ler, blikket hennes følger Annas hånd mens den stryker enda en hårtjafs vekk

fra panna hennes.

Det regner, de må parkere på plassen lengst unna motellet, det er den siste ledige flekken av asfalt, dette må være det eneste motellet i nærheten sier Ida, er du klar? sier Anna, ja sier Ida, de åpner dørene på likt, regndråpene på bilen glinser i lyset fra motellskiltet, men den røde lakken er slitt, matt, de drar ut hver sin sekk, løp! roper Ida, de spurter mot inngangen, de er anpustne og lattermilde, do you have any rooms left? sier Anna, please say you have a room sier Ida, motellresepsjonisten er en eldre mann, han har grått, tjukt hår og et smalt ansikt, han ser overrumplet ut, yes we have one room left sier han med sterk fransk aksent, is one room okay? sier han, yes it's only cheaper sier Anna, Ida ler, du snakker så mye dårligere engelsk her sier Ida, jeg bare tilpasser meg sier Anna, yes you do sier Ida på gebrokkent engelsk, hotellresepsjonisten stirrer på dem, one room? sier han, yes sier Ida, one room.

De står foran speilet på det lille motellbaderommet, håret hennes ligger flatt mot hodebunnen, hvordan kan man bli så våt så fort? sier Anna, Ida smiler, hun tørker håret med et lite håndkle, våte krøller, hva? sier Ida, du er så heldig som har krøller sier Anna, man ønsker seg alltid det håret man ikke har sier Ida, vil du ha flatt hår? sier Anna og drar i endene av sitt eget hår, Ida ler, tja sier hun, Anna dulter henne i skulderen, det er helt innafor å like sitt eget hår sier hun, Ida tørker håret med en hånd og legger den andre armen over skulderen til Anna, men du er fin med rett hår da sier hun, flatt hår sier Anna, Ida klemmer skulderen hennes med hånda, ikke vær teit sier hun, tørk håret så vi kan legge oss litt under dyna, jeg er så kald.

Dette er ikke en dyne sier Anna, det visste du vel sier Ida, jeg håpte at du sa dyne fordi du mente dyne sier Anna, jeg kan varme deg sier Ida, hun trekker Anna mot seg, som i en liggende klem, mmm sier Anna, hjelper det? sier Ida, mmm sier Anna, det hjelper, Anna stryker Ida over ryggen, fortsett sier Ida, Annas hode hviler mot kragebenet hennes, Idas hode hviler mot Annas hode, Idas kne ligger mellom Annas knær, det er nesten ikke luft mellom

kroppene deres, jeg kan høre hjertet ditt sier Anna, hvordan høres det ut hvisker Ida, det banker fort sier Anna, mhm? hvisker Ida, få kjenne på ditt, Idas hånd leter seg frem, er det her? spør hun, litt lengre opp hvisker Anna, Ida legger hånda rett under det venstre brystet til Anna, buen mellom tommelen og pekefingeren hennes følger undersiden av brystet, det er kanskje enklere å kjenne på halsen sier Anna, neida sier Ida, jeg kjenner det, hun lar hånda ligge der, Anna løfter hodet såvidt, bøyer nakken så hun ser opp mot Idas ansikt, de er så nærme at de nesten puster inn i hverandres munn, ditt hjerte banker også fort sier Anna, gjør det? sier Ida, ja sier Anna, Ida trekker pusten inn som for å si noe, men slipper den ut igjen, vil du? sier Anna, Ida nøler, ja sier hun.

Anna står på parkeringsplassen. Foran henne ligger motorveien, hun har ryggen vendt mot en lav bygning, ettermiddagssola er på vei ned bak åsen. Lufta er varm og klam og lukter frityrstekt mat og bensin, brent gummi og eksos. Rundt henne står et tittals biler parkert, flest franske og tyske, landskapet er flatt, lange sletter og lave åser, motorveien strekker seg fra horisont til horisont. Hun spiser en pølse, tar grådige biter, hun har et nøkkelknipe i den ene hånda, hvit t-skjorte og olashorts, slitte joggesko, det lyse håret i en kort hestehale, klokke på handleddet, små gullringer i ørene. Hun blir stående etter at hun har spist opp pølsa, slikket ketsjupen av fingrene. Hun fikler med nøklene, ser på klokka, holder nøklene i venstre hånd, høyre hånd, strammer hestehalen, snur stadig hodet mot bensinstasjonen. Bilene fyker forbi, lyden blir sterkere, svakere, sterkere, svakere. Det svisjer i de automatiske skyvedørene når de åpner seg, Ida går raskt mot henne, sorry sier hun, det var kø på do. Bilen står lengre bort på parkeringsplassen, de setter seg inn, tar på seg setebeltene, lukker dørene, kjører ut av parkeringsplassen, bilen kjører forbi bensinpumpene, ut på motorveien, bensinstasjonen blir mindre og mindre helt til den forsvinner i horisonten.

Anna står foran speilet, badet er trangt, avlangt, dusj i den ene enden, do i den andre, vasken i midten, speil over vasken, ingen skaplass under, dagslyset fra et lite vindu former en kvadratisk solfleck på veggen. Hun pusser tenna hardt, pusser tenna fort,

spytter i vasken, skruer på krana. Ida står ved siden av henne, hun grer håret sakte, Ida flytter seg så Anna får skylt munnen, Anna setter tannbørsten ved siden av tannbørsten til Ida i plastglasset som balanserer på kanten av vasken. Hun legger en hånd på hofta til Ida, Idas kropp stivner et øyeblikk før den mykner igjen, hun lener seg inntil Anna, mot hånda til Anna, Anna står halvveis bak henne, hun går et skritt nærmere, en liten glippe skiller kroppene deres. Hun går enda et skritt nærmere, legger den andre hånda på den andre hofta, stryker oppover magen til Ida, Anna er et hode høyere enn henne, Anna legger hodet sitt på skulderen til Ida, Ida lener seg mot Anna. Annas ene hånd under kjolen til Ida, over brystet til Ida, kjolen har sklidd opp, knokkene til Anna mot trusestoffet. Idas øyne er lukkede, den ene hånda rundt håndleddet til Anna, den andre er bøyd bak henne, et hardt grep rundt nakken til Anna, som en forankring. Annas blikk er konsentrert, blikket hennes er rettet mot speilbildet deres, kroppen hennes er presset tett opp mot Idas, hun holder Ida oppe når hun synker sammen.

Annas hånd holder rundt eplet, den fører det mot munnen hennes, så gjentagende at det kan være ubevisst, en repeterende handling, hun ser ikke på eplet mens hun spiser det, skarpe fortenner mot skallet, bryter hinnen, trenger seg inn til eplekjøttet, hun tar store biter, tygger dem til eplekjøttet blir til en jevn mos i munnen, hun tar nye biter, spytt eplekjerner, spiser seg rundt kjernen, hun spiser ikke kjernen, det er ingen grunn til å spise kjernen sier Anna mens hun tygger eplekjøtt, Ida nikker fraværende, blikket vendt mot boka hun leser. Anna reiser seg fra senga, går bort til stolen Ida sitter i, stryker en finger opp fra skulderen hennes, huden som verken er hals eller nakke, som både er hals og nakke, Ida bøyer seg så mer av huden er tilgjengelig for Annas hånd, håret hennes faller mot den andre skulderen. Anna trer hendene sakte gjennom håret til Ida, løser opp i en floke, deler håret hennes i to deler, skyver den ene delen over skulderen så den ligger mot kravebeinet til Ida, deler den andre i tre helt øverst ved tinningen, fletter sakte en stram flette bakover, Idas øyne beveger seg fra venstre til høyre på boksiden, Anna fester enden av fletta

med en strikk fra håndleddet sitt. Har du en til? sier Anna, mhm mumler Ida og holder opp armen, Anna drar strikken av håndleddet til Ida, over hånda, over på sitt eget håndledd, hun fletter den andre siden på samme måte som den første. Hun strammer hardt, rykker til, au sier Ida, er du hårsår? sier Anna, bare litt sier Ida, Anna drar i håret hennes en gang til, så hårsår at dette gjør vondt? sier hun, ja, drit i sier Ida. Anna fester strikken, hun stryker over flettemønstret i håret til Ida, unnskyld sier hun, jeg skal være forsiktig med deg, Ida snur seg mot Anna, hun smiler, legger hånda si over Annas på stolryggen, kjeder du deg? sier hun.

Det sitter et barn på huk, gresset er grønt og gult i flekker, det vannes ikke av annet enn regnvær, det regner ikke ofte her. I gresset vokser gule blomster som barnet plukker, de ser ut som smørblomster, barnet sitter på huk og plukker dem, samler blomstene mellom to fingre. Et lite stykke unna er det en åker, lysegule aks blir bøyd av vinden, bak åkeren ligger det en skog, løvtrær, mørkegrønne, et gjerde skiller åkeren og skogen, skogen ligger på en lav åskam, barnet vender ryggen mot en campingplass, hun sitter på huk, lener rumpa mot baksiden av leggene, plukker blomster. Barnet har lilla buksedrakt med lysegule stjerner på, hun har brune, praktiske sandaler, hun plukker gule blomster, hun ser ned på bakken, biter seg i underleppa når hun konsentrerer seg, håret faller ned foran ansiktet. Barnet har tjukt og lyst hår i bollesveis, tynne armer, runde kinn, hun plukker gule blomster, hun plukker blomster til en mamma, til en pappa.

Barnet skal stå opp først hver morgen, barnet har ikke foreldre som blir redde når de ser at hun har stått opp, barnet har foreldre som venter med å bli redde til de er sikre på at det er god grunn til det. En gang skal barnet løpe inn i en skog i Sverige og være helt umulig å finne, hun er kanskje sint, hun vil alltid være dramatisk når hun er sint og når hun blir eldre og de skriker til hverandre vil hun ofte tenke at det aldri kommer til å bli det samme, at det var siste gang hun snakket med dem, ropte til dem, at det er ødelagt for alltid. Hun skal løpe inn mellom de svenske trærne, det er ikke

en stor skog, men et lite barn kan like gjerne forsvinne i en liten skog som i en stor skog, foreldrene roper, foreldrene leter, foreldrene løper etter og da skal foreldrene bli redde, men på denne reisen blir ikke foreldrene redde, det er lenge før årtusenskiftet og det er ennå ingen som er redde på bilferie i Europa. Barnet skal våkne på en campingplass også neste morgen, barnet skal våkne på en campingplass mange morgener den sommeren, barnet skal stå opp først, barnet skal plukke blomster igjen, dagene skal være vanskelig å skille i ettertid, de er fylt med bil og vei og campingplasser og blomstene barnet har plukket. En dag skal barnet møte en myk og stor hund, en hund som bøyer seg rundt henne så hun blir omgitt av myk pels, barnets klissete hender skal gripe om pelsen, bare noen år seinere er hun redd for hunder, men ikke ennå. En annen dag skal barnet møte et annet barn, hun møter ikke mange andre barn denne sommeren, mennesker som bor på campingplasser reiser sjeldent samme vei, en dag og en natt på et sted gir såvidt barnet tid til å titte nysgjerrig på de andre barna, barn som leker på andre språk, barn som er glemt dagen etter, de fleste av dem er glemt raskt. Barnet skal sove lenge en dag også, barnet skal sove lenge dagen etter at hun har besøkt en dyrehage, barnet skal få se en zebra i en innhegning, barnet får klappe zebraen, livet skal være ganske enkelt da, et liv på motorveien er ganske enkelt, lenge skal de tenke at det er dette som er greia, «dette er lykken» skal foreldrene si til hverandre, før alt er annerledes skal de si det, men ikke ennå, nå sitter barnet på huk og plukker gule blomster.

Lukta i teltet er annerledes i dag, varm jord, innestengt luft, pusten til mennesker som har pustet inn og ut den samme lufta en hel natt, men det lukter også noe strammere, det tar et par sekunder før han identifiserer det som urinlukt. Han dytter i kona, hun ligger på siden, sover med knærne opp mot brystet. Han dytter igjen, sier navnet hennes, hun vrir seg i soveposen. Hva? sier hun, han peker på det våte feltet på barnets sovepose. Faen sier hun, han ser bebreidende på henne, slapp av, hun sover sier kona. Hva skal vi gjøre? sier han, det er sikkert et engangstilfelle, hun har jo slutta

sier kona. Barnet flytter litt på seg, et første tegn på oppvåkning, hun vrir seg rundt, strekker armene over hodet, kroppen strukket helt ut, hun stivner til, åpner øynene, ser på foreldrene, nesten kalkulerende, som om hun venter på svar, veit de det? Det går bra sier han, du hadde bare et lite uhell sier kona, unnskyld sier barnet, hun ser ned på soveposen, møter ikke blikkene deres, det går bra sier han, han rusker henne i håret, begge foreldrene smiler mot henne, sånt skjer sier kona, vi bare finner et sted å vaske soveposen, det skjer sikkert ikke igjen, kom, så skal vi vaske deg først.

Du tror ikke det kommer til å gjenta seg? sier han, nei sier hun, hun står lent mot husveggen mens han skyller soveposen i utslagsvasken, ved siden av pusser to tyske barn tenna, de er eldre enn barnet deres, kanskje sju-åtte år, de snakker tysk sammen, de ler på tysk, en ruere latter enn deres. Han sukker, hun drakk nok bare litt mye vann i går sier kona, det går jo an å håpe sier han, kona smiler, hun legger en hånd på skulderen hans, ikke bekymre deg så mye sier hun, han smiler, han kysser hånda som ligger på skulderen.

Barnet hopper fryktløst fra brygga, den lille kroppen veiver ukontrollert med armer og bein på vei mot vannflaten, hun går såvidt under før flytevingene løfter henne opp igjen, hun løper opp til brygga igjen, gjentar. Kona ligger på håndkledet, lener seg på albuene, hun har solbriller på, ser på barnet, ser på ham, smiler til ham. Det gikk visst over sier hun, han ler, synes du jeg er for hysterisk? sier han, nei sier hun, hun legger en arm på håndledet hans, du bare passer på sier hun. Tenk at hun bare skal bli eldre sier han, og bare mer og mer uavhengig av oss sier hun, gruer du deg? sier han, ja sier hun, jeg også sier han.

Soveposen er våt neste morgen også. Det viktigste er at det ikke blir mer skamfullt sier han, kona nikker, han vasker soveposen i utslagsvasken. Campingplassen er helt tom foruten dem, de andre teltene ble pakket ned tidlig, de andre bilene forlot campingplassen mens han og kona og barnet ennå lå i teltet, halvveis våkne, i et limbo mellom søvn og bevissthet kunne de høre motorene starte, grusen under hjulene, ikke helt til stede, men klare over at de var aleine, at det bare var den lille familien

igjen på campingplassen. Han vasker soveposen grundig, himmelen er grå, men det er varmt, dagene er ofte gråe og varme, en himmel som det svir i øynene å se rett mot, et vær som hvisker ut forskjellene mellom stedene de stopper, rasteplassene, campingplassene, bensinstasjonene, veikroene, badestrendene, en grå masse, som om de kjører i ring mellom de samme stedene, uten å komme videre.

Den gode vinden – vår i Buenos Aires (utdrag)

Thomas Espevik
Sarah Jordanson Fauske
Runa Fjellanger
Unn Catodotter Fyllingsnes
Kristine Oseth Gustavsen
Ane Høyem
Hilde Mangset Lorentsen
Maria Nilsen
Jonas Hansen Meyer
Michael Rindahl
Tone Rossow
Anne-Lise Stenseth
Lise Maria Strømqvist
Jenny Svensson
Bente Ånestad

Prolog

(Ein mann kjem roleg inn, stoggar, tek seg god tid. Han er kledd i lett støvete klede; ei bleikblå tøyremse rundt halsen, ei brun jakke utanpå noko raudt, vide bukser i grått stoff med innvevde, rustraude striper nedst på dei vide buksebeina, støvlar med stjerne på hælen, eit breitt belte av skinn med påmonterte myntar. Han held ein lang slynge.)

GJETAREN

Eg er ein gaucho.
Det er arbeidet mitt.
Det er det eg gjer.
Passar kveget.

Når det er lenge sidan det har regna,
leier eg flokken i dagevis
for at dei skal få vatn.
Med slynge held eg ormar på avstand.

No er det lenge sidan det har regna.
Det berre blæs.
(Han dreg sjalet tettare opp mot andletet.)

Snart vil du kjenna
vinden mot andletet
i det opne vindauget ut mot bakgården
der lufta pressar seg nedetter
den høge hylsa med veggjar og vindauge
skitne av vatn
som har runne og blanda seg med husstøv og svart gatestøv.

Snart vil du høyra
klasar med leidningar som raslar
lause
ut frå veggane
når vinden tek tak i dei.

Snart vil du sjå
heissjakta mellom oppgangane,
naboane
på båe sider.

*(Mannen lyftar fram ei skinntaske og tek ut ein oksefigur og eit leikefly.
Han ser på dei, kjenner på dei, set dei varleg på golvet, takkar for seg
med ein nesten usynleg gest, før han går ut.)*

Scene 1

*(I eit husvere i Buenos Aires. Me ser eit kjøkken og ei stove skild av
ei høg dør med glas i. Bakanfor stova, gjennom ei anna glasdør, er ein
gang med den doble, men smale, inngangsdøra på høgre sida. Vindauge
ut til bakgården. Gangen smalnar vidare innover til det som er soverom
og bad.*

*Veggane er lyse medan møblane er i tungt treverk, mellom anna ei
bokhylle, ein sofa og eit bord. Høgt under taket heng det ei stor vifte.*

*Me høyrer lyden av nyklar som vert prøvde i eit nykkelhol, inn-
gangsdøra går opp. Inn kjem eit ungt par med to store koffertar, veske,
sekk og ein liten unge i beresele.)*

DEI

(halvvegs i munnen på kvarandre, halvvegs etter tur)

Fjerde etasje – jammen godt det var heis!

Sjølvs om den er nokså lita og smal.

Og litt interessant med det luftige gitteret framfor opninga ...

Men den funkjar!

Tenk at me har reist i over eit døger.

Og no er me her, på andre sida av kloten – frå nesten heilt i nord
til nesten heilt i sør.

Buenos Aires.

Argentina.

San Telmo.

Det tok jo si tid, men eg synest me greidde det fint!

For ein grei unge me har!

HO

Ja, det var jo litt styr med ungen, då.

HAN

Men ikkje så mykje.

HO

Nei, du sov jo ein del. Eg treng ikkje så mykje søvn lenger, eg.

HAN

Ja, men altså, ikkje så mykje styr som eg hadde trudd. Men eg sov
jo ein del, då, så ...

HO

Ja. Men det gjekk fint, det. Eg hadde kontroll.

Men no er det midt på dagen og me har kome fram!

(Dei smiler, stolte, litt slitne.)

HO

Sjå, her skal me altså bu! Denne herlege varmen her i tre veker!

HAN

Ja, dette trur eg vert midt i blinken for oss.

HO

Burde gå greitt å arbeida med masteren her, då. Fint skrivebord.
Her kan du sitja etter å ha vore ute i «felten» og samla informasjon
heile dagen! *(Prøver på spansk uttale:)* Borges... Det blir pub-til-
pub-runde kvar dag på deg! *(Ler)*

HAN

Og de skal kosa dykk i parkar. Du får hugsa å gå litt i leikeparkar
òg – eg veit du saknar jobben, og du kjem garantert til å lika
Reserva Ecológica –

HO

– der ville ein fått plass til minst femogtjue botaniske hagar! Ja, eg veit ... Og ja, eg byrjar å verta klar for å arbeida att. Men no er me her! På ferie – nokre av oss, i alle fall.

HAN

Ja! Me skal ha ferie òg. (Han klemmer rundt både ho og ungen.) I parken i Palermo er det både dyr og blomar, forresten. Det burde passa for dykk båe! (Dei kysser.)

HO

Eg kjenner det allereie: Det er ein draum å vera turist her.

(Ho går til den doble balkongdøra og ser ut.)

HAN

Ja, det er det. Det året eg studerte her var fantastisk. Sju år sidan. Tenk det. Det tyder at me har vore ilag i seks og eit halvt. Grattis!

HO

Grattis til deg som har halde ut med meg lengst!

HAN

Og som greidde å pula på deg ein unge!

HO

Berre pass deg! Me er ikkje gift – eg kan framleis stikka!

HAN

Det kan du. Men eg kan ikkje risikera at du får eineansvaret for denne fine ungen her, så eg skal passa på dykk så godt eg kan.

HO

Huff, slutt no... *(Pustar inn, får nesten tårer i auga.)*

Denne byen er så vakker at det gjer vondt. Sjå, vesle, ser du dei

fine husa? Ser du fargane og snirklane og dei høge vindauga? Ser du bilane der nede? Ja, der er ein mann. Kanskje han har vore inne og ete mat på restauranten der? Sjå på dei fine lysa og vimplane og dei kvite dukane og stolane i alle slags målingsslitne fargar. Voff? Ja, der sit ein hund òg.

HAN

Eg trur jammen det er ein fotballpub!

Fin gate, dette. Sjå trea oppover heile vegen, heilt dekte av lilla blomar! Eg har gløymt kva dei heiter ...

HO

“Jacarandatrea.” – Uttalte eg det rett?

Dei blømer berre no i november. Når blomane deira fell, tek tipatrea over med sine gule. Ser du, dei står liksom klare attmed kvart sitt jacarandatree.

Tenk, her er det vår. Heime er det haust.

Kor godt det er å koma seg litt vekk. Berre vera oss.

Her kan me vera i fred. Det er ingen som kjem til å koma.

(Ungen slepper fri frå skor og sele, krabbar over dørstokken og inn i gangen. Krafsar oppi sekken som står der, dreg opp ein pakke kjeks og prøver å opna den.)

HAN

Sjå her står det ei flaske vin til oss og ein lapp:

“Bienvenido a Buenos Aires!” og så litt praktiske opplysingar. I fall det vert straumbrot ligg lommelykta i skuffen her, til dømes, og her er busskortet – det må du passa godt på. Det er ein heil Kafka-prosess å få tak i eit nytt ...

HO

(smiler) Såpass? Så hyggeleg med vin, då. Me får vel ordna oss noko å eta, kanskje. Eg er i alle fall svolten. Er du?

HO

Ja, eg kan gå ut og sjå om eg finn ein supermarknad. Skriv du ein lapp?

HO

Ja, det kan eg gjera. Vesle – kom hit! Vil du sjå på leikene dine? Sjå, her er det barne-TV òg.

(HO finn ein papirlapp og penn, noterer raskt. HAN tek imot lappen og går ut. UNGEN sit i sofaen og ser på ein teiknefilm med svært glad musikk. HO pakkar ut bleier og våtserviettar og ein attknytt pose med ei brukt bleie i, leitar seg fram til skåpet med bosspannet i og kastar bleieposen, tek ut mobilen frå veska og set den på lading, flyttar koffertane innover gangen, kjem inn att. UNGEN er på veg ut på balkongen der døra framleis står opa. HO styrtar til.)

HO

Nei! Ikkje ut på balkongen!

Kom, kom hit, kom hit til mamma, vesle gull!

Det er farleg! Det er høgt ned!

Du kan detta og slå deg,

det vil ikkje mamma ...

(Ho klemmer den vesle innåt seg.)

Kom hit, du vesle ven,

mamma sitt beste gull.

(Stryk og stryk den vesle over håret, over andletet, held UNGEN innåt seg lenge.)

Så, så, det går bra no.

Du skal ikkje gå utpå der meir, sant?

Me skal lata att døra.

Det skal me.

Me skal halda oss inne.

Gode, vesle ungen min,

fine godingen,

mamma skal passa på deg.

(Nykklar fiklar i låsen. HO skvett. HAN kjem inn med to posar, smekar døra att med foten.)

HO

Er du attende allereie? Det var raskt!

HAN

Ja, det er ein mini-supermarknad på hjørnet rett her nede – i motsett retning av der taxien køyrde. Der fann eg det meste.

HO

Så flott!

(HO plukkar varer ut av posane på kjøkkenbenken. HAN dekkjer på bordet. Ein skrikande lyd høyrst, HO reagerer, syltetøylaset kolliderer i kjøleskåpsopninga og knuser mot golvet.)

HO

(ser mot balkongdøra) Bussbremsene – dei høyrst ut som ungar som skrik.

HAN

Ting er litt sjabby her. Men på ein koseleg måte – eller?

HO

(ryddar raskt det knuste glaset og reddar resten av syltetøyet)

Meir vemodig enn koseleg, synest eg. Men det er fint her.

HAN

Fortaua kunne dei godt ha fiksa, då – for eit lappeteppa! Det vert ikkje lett å trilla vogn i desse gatene ...

HO

Eg såg dei heldt på med noko arbeid på andre sida av gata, men det var vanskeleg å sjå akkurat kva dei heldt på med.

HAN

La oss håpa dei lappa! Slik, no er gassen i gang her – då er det ikkje lenge til kaffien er ferdig.

HO

Då èt me. Kom, vesle! Kva er det du har der? Eit rusk? Æsjdå, det må du sleppa. Kom hit skal du få på smikka di. Sjå den fine stolen du skal sitja i! Nesten som ein vaksenstol – (til han, flirande) den liknar på ein barkrakk ...

HAN

Skål! For at me har kome oss på denne turen før me vart tretti! Born inga hindring!

HO

Skål! Berre snakk om månader for din del – eg har eit heilt år att og vel så det!

HAN

Asia neste!

HO

(*ler*) Asia neste, ja – me får no sjå om korleis dette opphaldet går fyrst.

(*Det ringjer på, ein kort, summande lyd.*)

HO

Ventar me nokon?

HAN

Nei ... ? Eller, kva er klokka?

HO

Kva meiner du?

HAN

Eg meiner det eg seier: Kva er klokka?

HO

Eg har ikkje stilt den inn etter lokal tid. Den er sju på kvelden norsk tid. Det vert altså ...

HAN

To – då er klokka to her. Då er det ho med barnevogna. Ho skulle koma mellom to og tre.

HO

Åh!

(*Han går og svarar porttelefonen, snart kjem MARIA 1 inn døra med ei barnevogn; ei blanding av sportsvogn og paraplytrille.*)

MARIA 1

Hola, buen' dia!

DEI

Hola!

(*MARIA 1 og HAN vert ståande i gangen medan dama viser korleis vogna fungerer, signerer papir og tek imot betaling. Dei snakkar i bakgrunnen. Me høyrer nokre ord, som «last month of maternity leave», «ocho meses», «yes, we are very lucky, muy afortunados, en Noruega».*)

HO

Sjå her, vesle, et litt, du. Her er meir brød.

Vil du ha vatn? Her, drikk litt.

Der, ja, det var ein god bit. Likte du syltetøyet? Det er kanskje litt mykje sukker i det. Åh, nei, den der får du ikkje smaka på – dulce de leche – det er nesten berre sukker, det. Den set me vekk. Sånn. Banan kan du få, ja. Det er sunt og godt – då vert magen glad!

(MARIA 1 har fått papira sine og bøyer seg inn på kjøkkenet for å seia hadet til dei alle.)

MARIA 1

Gracias! I hope you will be happy with the stroller. It is cleaned and checked after every rental, so everything should be functioning well.

HO

I'm sure we will! It was so great that we found your service instead of bringing our own all this way. Thank you so much.

MARIA 1

(vinkar til den vesle) Ah, que linda! Hermosa! Those eyes – she looks muy inteligente! Linda!
(Ho rekkjer fram ein kjærleik-på-pinne.) Here, pequeña! Disfrutar!

HO

(smiler, men endrar seg frå oppriktig til høfleg)
Thank you!

(MARIA 1 går med nokre fleire «bye, bye» og «ciao».)

HAN

Ja, då var vogna i orden.

HO

Ja, flott! *(Ho tek kjærleik-på-pinnen frå UNGEN som byrjar å grina.)*
Denne er neppe godkjend på helsestasjonen...

HAN

Nei, men... Me er no på ferie...

HO

(skal til å svara, men ser berre på han før ho kastar kjærleik-på-pinnen i boset.)

Eg trur vesle her byrjar å verta trøyt. Kanskje ho skal få leggja seg?

(HO ryddar saman litt av det på bordet, men vert sitjande.)

HAN

Ja, me kan godt leggja oss nedpå litt, heile gjengen. Eg kunne lett ha sove til i morgon ...

(HO vaknar til att, flyttar pålegg og kartongar, tørkar UNGEN rundt munnen og på hendene. HAN lyfter UNGEN opp.)

DEI

(halvvegs i munnen på kvarandre, halvvegs etter tur)
Ja, då søv me litt, då.
Etterpå skal me ut å sjå byen.
Og eta is!
Ja, og eta is!

(DEI går innover gangen med UNGEN mellom seg, lys ned. Lydane frå byen – bussar som stoggar og køyrer vidare, hundar som gøyr til kvarandre, nokon som ropar til kvarandre, noko som dett eller vert kasta og treffer bakken – stig og søkk, som om dei kjem til oss gjennom vind.)

Mjuke, svarte stjerner (utdrag)

Thomas Espevik
Sarah Jordanson Fauske
Runa Fjellanger
Unn Catodotter Fyllingsnes
Kristine Oseth Gustavsen
Ane Høyem
Hilde Mangset Lorentsen
Maria Nilsen
Jonas Hansen Meyer
Michael Rindahl
Tone Rossow
Anne-Lise Stenseth
Lise Maria Strømqvist
Jenny Svensson
Bente Ånestad

Jeg blir med Irene og Sandra for å finne skolen. Vi stopper ved noe jeg antar er et gatekjøkken, det ser mest av alt ut som ei klassisk pølsebu, ved togstasjonen. Vi kjøper oss noe pommestruer. Irene og Sandra kjenner hverandre fra før. Jeg kjenner dem begge litt, har funnet dem ved hjelp av internett, visste før vi kom hit at vi skulle begynne i samme klasse.

“Hva slags musikk liker du?” spør Irene. Jeg veit ikke hva jeg skal svare. Jeg sier at jeg liker litt av hvert. Hun virker fornøyd med svaret. Det er uansett ikke hva man snakker om som er viktig når man nettopp har møttes, det er sjølve det å snakke. Nok en sosial norm vi har glemt hensikten med, som burde avfeies som noe gammaldags, konservativt pølsevev i samme slengen som det å trykke hverandre i henda når man møtes. Jeg har alltid foretrukket å vinke tafatt. Syns det speiler personligheten min mye bedre.

Når vi kommer fram til skolen, kjenner jeg igjen Konstanse. Hun gikk på samme folkehøyskole som venninna mi Andrea, den samme venninna jeg besøkte første gang jeg møtte Hallgrim. Han er også der, jeg kjenner ham igjen fra da vi røyka på trappa på folkehøyskolen. Det var han som viste meg den skumle kjelleren der, den med polstra vegger, hvem veit hva den kjelleren blei brukt til under andre verdenskrig. Noen år seinere skal jeg komme til å besøke kjelleren igjen, denne gangen sammen med Jardar, vi kommer til å finne så mye rart, gitarer og plater, patroner til luftgevær, “vi bør ha en fest her”, sier vi, “ingen kommer til å merke det uansett”, det er knust glass og spiker og planker, men jeg tenker ikke så mye på det som at jeg burde ha kyssa ham, ingen kommer til å merke det uansett, alt er så mørkt og støvete og fint.

“Takk for sist”, sier Hallgrim, vi har vært inne i klasserommet og hatt navnerunde.

“I like måte”, sier jeg, jeg føler meg som da jeg sa til Irene at jeg liker litt av hvert av musikk.

Vi går til kantina for å spise lønsj. Vi er bare femten i klassen. Tenk så mange jeg gikk sammen med da jeg gikk på videregående, at et tilfeldig utvalg folk stort sett bare vil omfatte en gjeng framtidige sjukepleiere og revisorer. Vi er ikke et tilfeldig utvalg folk. Vi

har kommet hit via opptaksprøver. Jeg tenker at jeg sannsynligvis er den i klassen som er dårligst til å skrive.

(...)

Den lokale puben heter *Naboen*. Det fins en til, men den har en mekanisk okse man kan ri på for en tjuetroning eller så. Med andre ord holder vi søkende, rødvinstdrikkende, filosoferende, diskuterende, intellektuelle forfatterstudenter oss unna.

Men det blir ikke så mye rødvin, til tross for at det hver tirsdag er vindag. Det betyr at man kan få en karaffel med vin billig, jeg husker ikke hvor billig. Vi har skrivekveld hver onsdag, og alle forfatterstudenter skriver best med gårdsdagens vin i magen, det veit vel alle. Hele dette stedet er jo bygd opp med utgangspunkt i studiet vårt.

Elisabeth liker ikke rødvin. Hun er i ferd med å lære seg å like vin i det hele tatt, og hun har så smått begynt med hvitvin. Jeg syns søt hvitvin smaker som stusselig saft og tørr hvitvin smaker som noe som har stått åpent altfor lenge i en kjeller – det er vel kanskje nøyaktig sånn de lager vin, når jeg tenker meg om. Men husets hvitvin på Naboen smaker så utvanna at alt som kan minne om hvitvinssmak er så godt som borte uansett, og jeg liker jo vann.

Elisabeth og Hallgrim, han drikker forresten øl, sier at de føler at de kjenner meg litt fra før. De mener jeg ligner veldig på venninna mi Andrea, som de gikk på folkehøyskole med.

“Du er sånn supertynn, men går alltid rundt og spiser et eller annet, akkurat som Andrea”, sier Elisabeth. Jeg skjønner ikke om dette er et slags kompliment eller et vennlig uttrykk for misunnelse eller om det er noe et sted i mellom.

“Også liker dere begge alt sånt japansk anime-greier”, sier Hallgrim. Og så liker vi stort sett de samme TV-spilla, og vi har begge en tendens til å la oss fascinere av fiktive så vel som historiske, homofile menn, og en gang før Andrea og jeg begynte på folkehøyskole, hun skulle begynne på folkehøyskolen som lå i nabobyen min, det var jo typisk når jeg skulle flytte helt til Vestfold, så var

hun hos meg, for hun skulle prøve å bli kjent med området rundt skolen før hun begynte der. Og vi så på Little Ashes i kjelleren hos foreldra mine, vi hadde lagt ut madrasser overalt, etterpå åpna Andrea dataen sin og spurte hva jeg ville at hun skulle tegne, og jeg svarte oss, og mens hun satt i stressless-stolen og tegna oss, ville jeg legge hodet på skuldera hennes, men jeg turte ikke, jeg skjønte ikke om alt dette snakket hennes om Skeiv Ungdom i det siste var et hint jeg ikke klarte å ta, eller om det var noe annet, kanskje det var noe helt annet, og kanskje ødela jeg noe i det korte øyeblikket jeg lot være å legge hodet på skuldera hennes, men bare så på at hun tegna, like passiv som jeg alltid har vært. Men dette veit ikke Hallgrim og Elisabeth om Andrea.

Kanskje det er derfor de vil bli venn med meg, sjøl om de representerer alle de kule musikkfolka jeg har kjent som alltid har sett ned på meg, liten, stygg og nerdete som jeg er. De er fremmede i et fremmed land, akkurat som meg, og kanskje jeg utgjør noe svakt gjenkjennelig de kan klamre seg til. Eller kanskje er det de som utgjør det for meg.

Jeg begynner å forstå hvor lite jeg kan om litteratur. Det går opp for meg at jeg omtrent bare har lest fantasy siden jeg var tolv, og det er ikke helt stuereint på forfatterstudiet.

“Tomas Espedal”, sier Hallgrim. ”Å ja”, sier jeg.

De går ut for å ta seg en røyk med meg på slep. Jeg får en av Elisabeth, og hun krøller seg inntil Hallgrim. Hallgrim, med sine tjafsete dreads, måten han håndterer sigaretten sin på, han sier at øl, whisky og rødvin er den eneste alkoholen han liker, Hallgrim med den kullsvarte kaffen. Og så meg, da, hun med musefletter som bare leser fantasy. Jeg kommer aldri til å lære meg å bli forfatter.

Etter ei stund går vi hjem. Elisabeth tar følge med Hallgrim og meg, sjøl om hun bor i en helt annen retning. Men da Hallgrim lukker døra si, blir Elisabeth med meg isteden, inn på den lille hybelen min, jeg veit jeg har ei flaske med rom her et sted. Jeg er ikke så barsk at jeg drikker den bar, men det eneste jeg finner å blande med, er champagnesaft. Det smaker tannkrem, men det kunne vært så mye verre.

Jeg veit ikke hvorfor, men jeg forteller Elisabeth om en gang på folkehøyskolen, det var en fest, jeg blei kjempefull og la meg til å sove på gulvet, og en gutt kom bort og begynte å ta på meg, men jeg var så full at jeg ikke engang orka å dytte ham bort, jeg bare grein og håpa at han skulle gi seg snart. Han sovna da han hadde lagt handa i trusa mi. Jeg smøyg meg vekk og grein litt til.

Elisabeth forteller meg en tilsvarende historie. Etterpå blir vi sittende og se på hverandre.

“Nå veit du alt om meg”, sier Elisabeth, ”nå må bare mensyklusene våre synkronisere seg, så blir vi venner på ordentlig.”

Hun sovner i senga mi, med armen min rundt seg. Jeg tenker at jeg aldri før har hatt en venn som sier så fantastiske ting.

(...)

Det er Litteratursymposiet i Odda som er på gang, og vi skal på massevis av foredrag og opplesninger. Alle har hørt om alle, bortsett fra meg. Jeg har hørt om Lars Saabye Christensen, men det har jo alle. Til tross for at foreleserne våre alle er anerkjente og etablerte samtidsforfattere, hadde jeg bare hørt om én av dem fra før av. Sånn er det også her på Symposiet; massevis av anerkjente, etablerte navn som alle har hørt om, de spør om jeg har lest noe av ham eller henne, det har jeg ikke, jeg kan låne ei bok så vi kan diskutere det vi har lest neste uke, men jeg leser ikke så fort, jeg bruker opptil flere måneder på ei bok, veit heller ikke hva det vil si å diskutere ei bok, jeg likte den eller jeg likte den ikke, jeg liker disse setningene, det klinger godt, men sådanne slags observasjoner kan knapt kalles diskusjon. ”Hva syns du om dette diktet?” kan de spørre, og jeg svarer ”jo, det er fint.” Litteratur er som vin, eliten kan liksom utbrodere i det uendelige om tekstur og struktur og stukkatur, mens jeg kan slå fast at jo da, dette diktet likte jeg. Denne vinen var god, smakte godt, ikke for bitter, billig var den òg. Men litteratur og vin hører nå en gang sammen. Om jeg aldri blir et respektert medlem av litteraturkremen hva angår hederlige utgivelser og reflektert synsing, så er jeg i det minste en jævel på

å drikke vin.

Og apropos vin, så er denne klasseturen enda et bevis på at jeg kjenner min vin bedre enn alle litteraturnavnene i hele verden. Vi sitter i baren på hotellet der alle forfatterne bor for natta, Dag Solstad har sett oss og spurt sin kollega, ”hvem er de der?”, hvorpå Frode Grytten svarte ”eg trur de e forfatterstudentar.” Vi har sett og hørt mye høykulturelt i dag, men det er nå jeg virkelig briljerer. Jeg kan drikke mer enn alle, og jeg kan drikke kjempefort, og jeg formulerer meg så godt at jeg kan snakke alle i rommet herfra til månen og tilbake igjen. Det eksploderer flere steder inni meg på én gang, og jeg klarer ikke slutte å le.

Noen vil ha meg med opp i andre etasje, jeg tar Konstanse i ermet og drar henne med.

“Er du full?” spør jeg henne og ler.

“Nei, jeg har ikke drukket noe”, sier hun, og jeg ler enda mer. Konstanse er akkurat som jeg var engang i tida, og akkurat nå er jeg ikke sikker på om det er jeg som er meg, eller om hun er meg slik jeg egentlig burde være.

Vi møter en av foreleserne våre og to gutter fra Skrivekunstakademiet. Det er jo skjebnen for alle single forfattere og forfatterinner fra de to eldste skriveinstitusjonene i Norge at Litteratursymposiet i Odda skjer; i Bø er det bare tre gutter og resten jenter, på Skrivekunstakademiet er de bare tre jenter og resten gutter. Den ene av de to guttene syns at jeg ligner på venninna mi Tim, som gikk i Bø året før meg og samtidig med ham, teorilærer Marius er enig, han sier at han kunne gjetta at vi kjente hverandre bare på grunn av klesstilen og håret. Skrivekunst-gutten begynner å ta bilder av meg med telefonen sin som han sender til Tim, Marius begynner å nynne på kjenningsmelodien til ”Bamse, verdens sterkeste bjørn” fordi den minner om henne, jeg klarer ikke slutte å le, Konstanse virker litt flau, men jeg fortsetter å le og bestiller et glass vin til. Den andre Skrivekunst-gutten virker også flau, jeg kjenner ham igjen fra min tid som nettskribent, jeg husker at han skreiv fantastiske tekster og allerede har vært på trykk i Cappelens Signaler, han kommer

fra samme sted som meg og er året yngre, jeg har alltid likt når gutter er yngre enn meg.

“Drikk du ikke? La meg kjøpe en vin til deg”, sier jeg til ham.

“Nei takk, jeg drikker ikke”, sier han.

“Aldri?” sier jeg.

Jeg så ham da vi var på omvisning på en gammel fabrikk tidligere på dagen, han virka sjenert og utilpass, egentlig akkurat som meg, han burde absolutt drikke.

“Jeg tror jeg går hjem, jeg”, sier Konstanse.

“Nei, ikke gå, da! Nå som vi hadde det så gøy!” sier jeg, men Konstanse går likevel. Foreleseren vår synger flere sanger, Skrivekunst-gutten tar bilder av meg, jeg prøver å overbevise Signaler-gutten om at han trenger et glass vin like før jeg søler mitt eget utover overalt og innser at det er jeg som trenger et glass vin.

Men så skal hotellbaren stenge, og jeg er den siste fra klassen min som forlater åstedet. Med andre ord må jeg gå de to kilometerne i oppoverbakke i minusgrader mukkers aleine, og jeg er attpåtil drita full. Det løser seg når Skrivekunst-gutta spanderer taxi på meg, og jeg sitter og raller hele veien hjem og gir dem en klem før jeg stabler meg ut av døra og opp trappa til vandrerrhjemmet. Der fungerer praksisen sånn at man må ringe til resepsjonen for å få dem til å komme og åpne hvis man vil inn etter et visst klokkeslett. Jeg ringer Konstanse og sier at hun må komme og åpne for meg, men hun vil ikke. Hun sier inn i røret at jeg er full. Det kan stemme.

Telefonangsten min er litt mindre framtreddende i bedugga tilstand, og jeg snøvler til resepsjonisten at jeg står ute og vil inn. Jeg slipper inn døra, får kara meg opp trappa og inn på rommet, og faller inn i en komatisk søvn i visshet om at livet mitt også i dag har vært til liten nevneverdig nytte.

Dagene som følger foregår på samme måte; litteraturfestivalmessige aktiviteter på dagtid, fylla på kvelden. En av dagene signerer Kyrre Andreassen, det står en lang kø foran ham, men han er prosalæreren vår, vi har ikke hatt ham på noen uker, han ser meg og hilser på

meg, jeg håper alle la merke til det, jeg vil så gjerne være en person forfattere hilser på.

Den siste kvelden går jeg og kjøper kebab sammen med Hallgrim og Elisabeth når foredraga er ferdige, bare at jeg ikke kjøper kebab, jeg kjøper det eneste vegetariske som fins på det lille gatekjøkkenet, nemlig pommes frites.

“Det eneste jeg klarer å gjøre her, er å drikke vin”, sier jeg.

“Står du der og skryter av at du er alkoholiker?” sier Hallgrim og ler.

Jeg utdyper: “Alle her kan liksom så mye og har lest alt i hele verden, virker det som. Jeg kan jo ikke en dritt, det eneste jeg egentlig har skjont av forfatteryrket, er at det drikkes vin, og det kunne jeg fra før av.”

“Du er lei av den snobbete arrogansen”, sier Elisabeth.

“Alt skal være så dypt og sivilisert. Det er jo ingen andre enn oss som spiser kebab nå”, sier jeg, som ikke engang spiser kebab.

“Jeg har litt lyst til å drite i den derre hotellbaren i kveld, jeg”, sier Hallgrim, “Dag Solstad ække så stas.”

Jeg har litt lyst til å overtale Signaler-gutten til å ta seg et glass vin igjen – kameraten hans fra Skrivekunst hadde faktisk fått ham til å smake en liten slurk han spytta ut igjen natta i forveien – men det er denne tilbaketrekninga, trangen til å kun omgi meg med det nødvendigste, den akutte prestasjonsangsten framfor alle som er i stand til å dømme meg, det er den som alltid har vært den naturlige refleksjonen for meg. En gang på barneskolen ba jeg hele klassen min i bursdagen min. Ved middagsbordet måtte jeg rope “Hysj!” fordi bråket fra dem alle var uutholdelig – det endte selvfølgelig med at jeg blei latterliggjort så det sang – og seinere den dagen, da alle i klassen min var ute og leika, satt jeg inne på rommet mitt og grein.

Så jeg sier ”ja.” Ja til å gå tilbake til vandrerrhjemmet, Hallgrim og Elisabeth har noe å drikke der, vi skal fanden meg vise alle de andre at vi kan ha det gøy uten at Dag Solstad lurer på hvem vi er.

Jeg drikker ikke noe når vi kommer fram til vandrerrhjemmet, men Hallgrim tar en øl og Elisabeth setter seg i senga og drikker

hvitvin rett av flaska. De vil vise meg hva de hører på, og via dataen til Elisabeth setter de på ei høylytt, skranglete pønplate der bakgrunnssuset nesten overdøver instrumentene. Elisabeth og Hallgrim synger med, og jeg ser det i blikkontakta deres, dette gjensidighetsprinsippet, alt de har delt som jeg ikke engang kan begynne å fatte, men de ser på meg nå, jeg i hjørnet av rommet, de inviterer meg inn i deres høylytte, skranglete, susete pønverden av ustemte instrumenter og rockeromantikk, og jeg skjønner ikke engang åssen jeg skal reagere, og jeg henger fast ved dette øyeblikket. Tidsnok rykkes jeg tilbake, og vi går ut på verandaen for å ta oss en røyk, Hallgrim har kjøpt noe dyre greier, han sier han vil dele denne kvaliteten med oss nå, de eneste som ikke er fine nok til å sitte i en hotellobby med norsk samtidslitteraturs sterke stemmer akkurat nå.

“Det ironiske er at dere er de fineste i verden”, sier han, og jeg veit at han egentlig syns at Elisabeth er finere enn meg, og at jeg ikke er den fineste i noens verden, men det gjør ikke noe.

Da jeg omsider går tilbake til mitt eget rom, er Konstanse fortsatt oppe. Hun sitter på senga si og spiller ukulele.

“Hei”, sier hun.

“Hei”, sier jeg, ”jeg går og bæsjer, jeg.”

“Flere år seinere forteller Konstanse meg om akkurat den kvelden, om hvor kul hun syntes jeg var, og jeg sliter med å tenke at noen overhodet kan syns at jeg er kul, men hun syntes det var en kul ting å si, en kul ting å gjøre, å bare kunne si noe sånt helt uten videre. Men nå er en gang Konstanse en sånn type person som syns det er flaut å kjøpe dopapir.

Neste dag skal vi hjem, og på vei tilbake stopper vi på et gatekjøkken der vi kan kjøpe oss mat og gå på do. Ute er det et skilt der det nok opprinnelig har stått ”Ingen parkering”, men noen har tatt vekk ”ke”, så nå står det ”Ingen parring.” Jeg tar bilde av det og ler hele veien hjem.

Jeg forteller de dårligste vitsene i hele verden, men Hallgrim og Elisabeth ler og ler. De har begynt å kalle meg “katten”; liten og

angivelig søt, som følger etter dem overalt, men det er bare kose-
lig. De spanderer så mye røyk på meg at jeg har måttet begynne å kjøpe min egen for å veie opp for den dårlige samvittigheten. Men jeg tør ikke. Det er jo helt idiotisk. Jeg er tjue år, og jeg har et bankkort som beviser det. Men hva om tonefallet mitt, måten jeg uttaler orda på, hva om kroppsspråket mitt, enten er jeg kanskje for sjølsikker eller helt omvendt, bare hva som helst, det kan jo være så mye, tenk om noe avslører at dette har jeg ikke gjort før, jeg er ikke en integrert del av miljøet, jeg er bare her fordi noen har forbarma seg over meg, egentlig er jeg en verdiløs etterdilter som skjelver i beina og gjør som jeg får beskjed om, verken mer eller mindre. Tenk om kassadama gjennomskuer meg. Tenk om Hallgrim og Elisabeth gjennomskuer meg. Tenk om alle gjennomskuer meg, og så ser de meg som jeg egentlig er, som den det alltid har vært meninga at jeg skal være, som den jeg sjøl har kjent hele livet og som jeg har hata like lenge, tenk om.

“Jeg tør ikke”, sier jeg til Elisabeth. Hun forstår ikke problemet, men lover at hun skal være med meg når jeg gjør det. Heldigvis har jeg vært med Hallgrim og Elisabeth såpass mange ganger at jeg veit at man skal si ”tjue løkki” og ikke ”tjue lucky strike”, for da sier man implisitt at røyking er en naturlig del av selvet ditt, det har alltid vært sånn, så selvfølgelig som pusten. Det er det jeg skal si.

Og så står vi der, Elisabeth og jeg, i køen til kassa, og jeg skjønner at jeg ikke kan si ”tjue løkki” fordi det er jo ikke sant, hvem er det jeg prøver å lure, jeg lurar jo ikke engang meg sjøl, og hvem skal da i så fall kunne tru på meg, det er som å spille skuespill og attpåtil være skikkelig dårlig i det.

“Skal jeg si løkki eller lucky strike?” spør jeg Elisabeth.

“Det er det samma”, sier Elisabeth.

“Jammen hva jeg skal si”, sier jeg.

“Du kan si løkki”, sier Elisabeth, og så er det plutselig min tur.

“Hei, jeg skal ha tjue lucky strike”, sier jeg, og han i kassa ser på meg, han trur ikke på meg, han har gjennomskua meg, jeg visste han ville gjøre det.

“Har du legitimasjon?” spør han. Jada, det har jeg, jeg gir ham kortet mitt. Så snur han seg i svingstolen, strekker seg til hylla over seg og tar ned ei pakke med tjue løkki. Jeg tar imot, betaler, og så var det gjort.

“Du greide det!” Elisabeth smiler, hun er jo oppriktig glad på mine vegne. Hun har sjøl kjøpt sjokolademelk, jeg kjøper noen slurker av henne ved å gi henne en løkki, og vi røyker og drikker sjokolademelk foran butikken, og dette skal vise seg å være et av mine lykkeligste øyeblikk i livet, og jeg kjenner det der og da også, og jeg ser det på verden; det er høst, bladene på trærne er aldri så intense andre steder, tåka er tjukkere her enn ellers, det er florlette ishinner over vanndammene, vi er 163,44 kilometer fra Oslo og 69,6 meter over havet, og livet er uendelig vakkert.

Elisabeth og jeg er på vei tilbake fra Kroa. Jeg bor bare hundre meter unna, men jeg følger henne hjem, lufta rundt oss har allerede et krystallisk sølv i seg, pusten vår er bleike spøkelser, og jeg veit ikke om noe som er vakrere enn å gå ute etter mørkets frambrudd i oktober. Det er snart høstferie, i fjor på denne tida satt vel Elisabeth og Hallgrim rundt dammen ved folkehøyskolen de gikk på og røyka hasj, de blei tatt for det like etterpå og utvist for ei tid. Elisabeth og jeg har snakka mye om dette, en gang fortalte hun om da hun var i England og satt på do og så en tegnefilm inni hodet sitt.

“Jeg har møtt ei på Kroa. Jeg kjenner henne bare litt”, sier Elisabeth, ”jeg kan kanskje kjøpe noe av henne.”

Jeg har selvfølgelig aldri prøvd før, jeg har alltid vært så søt og uskyldig minus søt, kanskje heller kjedelig og uskyldig. Jeg trur ikke Elisabeth skjønner at egentlig er jeg det kjedeligste mennesket i hele verden.

“Jeg kjenner også en”, sier jeg, ”han dreiv og plukka fleinsopp på folkehøyskolen. Han bor i Oslo.”

Elisabeth ser på meg, hun veit hva dette betyr.

“Har du nummeret hans?” spør hun.

“Ja”, sier jeg, men jeg har jo nettopp lært å kjøpe vanlig røyk,

Elisabeth skjønner ikke dette.

“Kan du ikke snakke med ham i høstferien, da?” Hun ser på meg, øya hennes blinker nesten.

“Men jeg tør ikke”, sier jeg.

“Jammen jeg har sett hvor flink du er til å kjøpe ting du ikke tør”, sier hun, jeg kan merke hvor glad hun er i meg.

“Jeg skal fikse det”, sier jeg, og Elisabeth smiler, hun ler, så glad er hun, jeg blir varm i sjela for å ha gjort Elisabeth så inderlig glad som hun er nå. Men Elisabeth veit ikke hvor redd jeg er, ingen veit hvor redd jeg er, det er jo ikke bare dette, det er så mange småting, så ekstremt mange småting som gjør at jeg ikke klarer å sovne før noen timer før jeg skal på skolen, biologilæreren min på videregående pleide å kalle meg Tornerose fordi jeg alltid sovna i timene, det har også blitt en running gag her, hun trøtte, hun slappe, hun slitne, og så er det bare jeg som veit at egentlig er jeg hun redde. Jeg er redd for å gå på kjøkkenet, i tilfelle det er noen andre enn Irene der, hvis jeg skal til kjelleren for å vaske klær, må jeg liste meg kjempesikkert gjennom kjøkkenet i tilfelle det kommer noen ut av rommet sitt mens jeg er på vei ned. Og jeg er så redd for å ta telefonen, til og med hvis det er noen jeg kjenner som ringer, ikke hvis det er søstera mi, men hvis det er hvem som helst andre, og jeg er så redd for å ikke få sove om natta, og jo lenger jeg ligger våken, jo reddere er jeg for å ikke sovne før vekkerklokka ringer, og jo reddere jeg er, jo mindre avslappa er jeg, og det er en forferdelig ond sirkel jeg ikke skjønner åssen jeg skal unnsnippe. Og jeg er så redd for Filmklubben, i begynnelsen var jeg ikke det, men så begynte de å ikke svare på mailene mine, og jeg kan jo ikke ringe rundt til dem heller, ikke jeg, og jeg kan ikke ta telefonen når de ringer heller, og jeg er så redd for å bestille filmer som vi skal se, jeg er så redd for å ta kontakt med han det er meninga at jeg skal ta kontakt med for å få åpna den kontoen det var meninga at vi skulle åpne, og jeg bare utsetter og utsetter det. Og noen ganger er jeg helt utrolig redd for å spise selv om jeg ikke skjønner hvorfor, og noen ganger blir jeg så innmari redd for at ingen skal merke det om jeg plutselig bare dør, og innimellom gjør

jeg et eksperiment hvor jeg ikke spiser, ikke gjør noe, bare ligger i senga mi, jeg prøver å se hvor lenge jeg kan ligge der før noen skjønner at jeg aldri kommer til å komme ut, men jeg klarer stort sett ikke å ligge mer enn et par dager uten å spise før jeg blir så sulten at jeg går ut på kjøkkenet, henter brødet mitt og glasset mitt med bringebærsyltetøy, går inn på rommet igjen og spiser fem brødskeer. Og med én gang jeg har spist, slutter jeg å være redd og tenker at selvfølgelig ville noen ha merka det til slutt, hadde jeg bare holdt ut en halv dag til, så hadde det kommet noen. Men så redd er det ingen som veit at jeg er.

Elisabeth er så glad for at jeg skal fikse det at hun viser meg den hemmelige snarveien hjem til henne, som egentlig er en omvei. Hun viser meg treet som har en stamme som har delt seg i tre; en i midten og en på hver side. Det ser ut som en lysestake. Og vi går forbi et fantastisk hus, det ser ut som en sveitservilla, bare at det er lite, proporsjonene får det til å ligne et dokkehus. I hagen foran det er det et lysthus med et varmt gult lys, og huset er malt i en ferskenaktig farge.

“Fargen er ikke så fin, men”, sier Elisabeth, og jeg skal seinere se at den ikke er så fin i dagslys, men akkurat nå, i det helt perfekte oktobermørket, er fargen djup og mystisk og fullkommen.

Søstre på den andre siden av havet (utdrag)

Thomas Espevik
Sarah Jordanson Fauske
Runa Fjellanger
Unn Catodotter Fyllingsnes
Kristine Oseth Gustavsen
Ane Høyem
Hilde Mangset Lorentsen
Maria Nilsen
Jonas Hansen Meyer
Michael Rindahl
Tone Rossow
Anne-Lise Stenseth
Lise Maria Strømqvist
Jenny Svensson
Bente Ånestad

Det var et problem for meg at Spesiallesesalen på Nasjonalbiblioteket stengte allerede klokka kvart over tre på hverdagene. Jeg slet med å sove. Noen ganger når jeg ikke hadde sovet på flere netter, tok jeg to av de store melfargede pillene som var så vanskelige å svelge. De var av den gamle sorten allergipiller. De som folk tok på 60-tallet, men som i dag bare brukes mot søvnløshet, fordi disse pillene ikke er vanedannende som andre sovemedisiner. Derfor liker legene å skrive dem ut. Det eneste problemet var at de slo meg sånn ut, at når jeg først våknet langt utpå formiddagene, og endelig fikk på meg klærne og kom meg ut på gata, føltes det som å bevege seg under vann. Disse dagene var det ikke å tenke på å sette seg på trikken gjennom byen til Solli plass og Nasjonalbiblioteket, der jeg følte at brevene lå og ventet på meg, men de gjorde jo ikke det, brevene til Gina Krog.

Breve er så få at de får plass i fire kassetter. Inni kassetten ligger de ordnet etter årstall, pakket inn i gråpapir med brun hyssing rundt. For å få tilgang til brevsamlingen, måtte jeg gjøre en bestilling senest klokka tolv dagen før. Det eneste stedet jeg kunne lese dem var på Spesiallesesalen. Den ligger inn til venstre for Nasjonalbibliotekets store vestibyle. Det var ofte kaldt der inne og som regel frøs jeg, fordi jeg måtte låse jakken inn i et skap ved inngangsdøra. Likevel elsket jeg å sitte ved det lange bordet med ryggen til kartotekskapene og vente på at de som jobbet der skulle komme trillende med kassetten på en tralle. Jeg var ofte eneste besøkende. De var likevel nøye med at jeg tok ut innholdet i én kassett av gangen. Forsiktig tok jeg brevene pakket inn i gråpapiret ut av kassetten. Jeg brukte lang tid på å få opp den brune hyssingen som var bundet rundt gråpapiret, redd for tilsnakk fra kvinnene som arbeidet der. De var tre eller fire. De var milde og profesjonelle og omgitt av en spesiell yrkesstolthet som sivet ut i ansiktsporene og gjorde huden myk og glødende, selv om de tilbragte dagene i velvene under jorda, der brevene er lagret.

Gina Krogs brev luktet. Det er vanskelig å beskrive, men jeg kunne ta et av dem, holde det opp mot ansiktet slik jeg ville gjort med en kjærlighetsgave, og forsøke å finne ord som passet. Men

jeg fant ikke ut av det. Det nærmeste jeg kom var at de luktet likt morfars gamle jordbruksoppgjør fra 1950-tallet. Likevel tenkte jeg på dem som hilsener fra ei tid jeg skulle ønske jeg hadde levd i. Det er et paradoks, for hvis jeg hadde levd den gang, hadde jeg sikkert dødd ung av tuberkulose, lungesvak som jeg alltid har vært. Det hadde ikke vært meg som hadde reist sammen med Gina Krog og Fredrikke Marie Qvam, de to ubestridte lederne av den norske kvinnebevegelsen, til den store stemmerettskongressen i Budapest i 1913. Der ble de norske kvinnene mottatt som superstjerner, fordi Norge var den første suverene stat som innførte allmenn stemmerett for kvinner. Krog og Qvam var offisielle utsendinger på vegne av den norske regjering. Norge var en ung nasjon med et markeringsbehov internasjonalt. Stortingets enstemmige vedtak om stemmerett for kvinner i juni 1913 ble brukt for å skaffe Norge positiv omtale, noe som var viktig i kjølvannet av unionsoppløsningen. Gina Krog og Fredrikke Marie Qvam ble sendt til Budapest på statens regning for å fortelle om likestillingslandet Norge.

I Budapest gjorde oppdraget som regjeringens utsending Gina Krog nervøs. Like før avreise fra Norge, hadde hun fått beskjed om at hun måtte holde sin tale på tysk, siden Fredrikke Qvam skulle tale på engelsk. Å snakke tysk foran de nesten 3000 tilhørerne på kongressen, bekymret henne: “Paa saa kort varsel tør jeg ikke la *können mögen werden* – svæve ut i rommet paa egen haand. Jeg visste at jeg maatte være bundet fast til papiret, og at det maatte være korrekt.” Krog fikk hjelp av en tysk dame til å oversette talen. Om kvelden den 18. juni gikk hun på talerstolen i Budapest. I talen tok hun utgangspunkt i starten på den norske stemmerettskampen, og da hun først ble formann i Norsk Kvinnesaksforening: “Jeg fortalte om at den 27de november 1885 blev propagandaen for dette praktisk begynt [...] Og hvor fjernt var maalet, og hvor steil veien, og hvor taarnet vanskelighetene sig op. Og nu! Troen hadde flyttet bjergene.” Hun talte høyt, men fra salen ble det ropt at hun måtte snakke enda høyere: “Naa – saa *skrek* jeg mine tyske kraftsatser ut i verden, det ble hørt av hver og

én, og jeg blev lønnet for min anstrengelse.” Gina Krog, lærte jeg, elsket slike underdrivelser for å beskrive sin suksess.

Trønderen Fredrikke Marie Qvam entret også talerstolen i Budapest. På sitt gebrokkne engelsk sa hun: “Følg vort Exempel! Gjør Eders Landes Kvinder til frie Borgere!” *Disse Kvindefrigjørelsens Apostle*, ble de kalt i Ungarn. Fortjent var det. I mer enn tretti år hadde de kjempet for stemmerett for norske kvinner. Motgang hadde det ikke manglet på. Forskjellige var de også; lærerinnen Gina Krog, den karismatiske folketaleren og Fredrikke Marie Qvam, arbeidshesten og strategen. Sammen hadde de bygd opp den norske kvinnebevegelsen fra en klikk borgerskapsdamer i Kristiania i 1880-årene, til en massebevegelse som rommet tusenvis av kvinner fra hele Norge. I løpet av årene hadde også den internasjonale kvinnebevegelsen vokst og rommet nå millioner av kvinner fra hele verden. Hvert annet år samlet feministene seg i tusentall i ulike hovedsteder i Europa og Nord-Amerika. De visste å feire sine seire. I mange dager var det taler, møter, opptog og mottakelser. I Budapest handlet det meste om Norge: “Hil di, Lykke til, bolde og seierrige Norge”, sa Carrie Chapmann Catt, president i den internasjonale stemmerettsorganisasjonen. Det var en triumf. Jeg var dessverre ikke der.

Dersom jeg hadde levd i juni 1913, er det beste jeg kunne håpet på et ullpledd over de ødelagte lungene, og den varme melken, alltid den varme melken. Jeg hadde kanskje ligget ute i kurhallen og pustet inn den tørre lufta fra nåleskogen som de den gang trodde kunne kurere tuberkulose. Granskogen som omkranset sanatoriet i Nittedal fulgte elva helt ned i dalbunnen, der dølahester gresset på jordene, og ikke ante noen verdens ting om at kvinner over hele verden kjempet for stemmerett. Noen av disse kvinnene satte til og med livet til. Nei, ingenting visste de dumme hestene om dette. Om Emmeline Pankhurst og hennes døtre Christabel og Sylvia som i Londons gater arrangerte store parader, og gjorde hærverk på eiendommer. De sultestreiket da de ble fengslet, til de ble så tynne at de måtte tvangsføres. Myndighetene ville ikke at

stemmerettskampen skulle få enda flere martyrer enn dem som allerede hadde blitt trampet ned av politihestenes hover og blødd utover brosteinen i gatene rundt Trafalgar Square. I 1906 ble Emmeline Pankhurst stilt for retten. Under rettssaken uttalte hun, og dette sier det meste om hva som sto på spill: “We are not here because we are law-breakers; we are here in our efforts to become law-makers.”

Faren min bygde dette lille tømmerhuset jeg sitter og skriver i. Det er bare dette ene rommet og det er mørkt ute. Men den sommeren han bygde huset sammen med søskenbarnet mitt som var på besøk fra Bergen – byen min far hatet, var det lyst. Han hadde fått kjøpt tømmeret billig fra en bonde i nabobygda. Det hadde opprinnelig vært et gammelt hus som sto helt inntil riksveien. Vinduene var knust. Hvitmalingen hadde flasset av panelet. Blikktaket var brunt av rust. Jeg forstår ikke hvordan han kunne vite at det under forfallet fantes hundre år gammelt nydelig tømmer. Huset ble revet og tømmeret lastet opp på tilhengeren til traktoren og kjørt sju kilometer hjem til oss. Tomta han hadde sett seg ut lå ved jordet der sauene gresset. Akkurat der hvor all geitramsen sto og blomstra, skulle det lille huset opp. Murfundamentet var klart slik at det bare var å lafte tømmeret. Det var nøye merka slik at de visste hvilke stokker som skulle hvor. Det var i midten av juli og uvanlig varmt. Faren min jobba i bar overkropp og en avklipt dongerishorts. Søskenbarnet mitt hadde på seg en blå og svart fotballshorts som gikk nesten ned til knærne. Svette rant fra overkroppene deres mens de plasserte de tunge tømmerstokkene oppå hverandre til det begynte å ligne et hus. Det var tyngre arbeid enn de hadde regna med. Det tok mye lenger tid enn det skulle, men de ropte og lo. Søskenbarnet mitt snakker fortsatt om det når vi møtes, som ikke er så ofte. Han sier han var lykkelig da han bygde huset. Jeg husker ikke så mye fra barndommen min, men jeg husker at han ble synlig for meg den sommeren. Han fikk en kropp, et ansikt og et smil.

På den internasjonale arena huskes 1884 som året da representanter for de europeiske landa og USA, møttes til en

konferanse i Berlin. I Berlin satte statslederne seg ned med kartet over Afrika og delte kontinentet mellom seg. Samtidig som Afrika mistet selvstendigheten, samlet kvinner i Europa og USA seg for å kjempe for sin. De dannet organisasjoner, og la grunnlaget for den internasjonale kvinnebevegelsen. Perioden fra 1880-åra og fram til mellomkrigstida er da også kjent som feminismens første bølge. Kampsaken kvinnene samlet seg om var kravet om stemmerett. Kvinnene som trådte fram på den offentlige arena i 1880-årenes Norge, var borgerskapets og embetsstandens døtre. De hadde fått utdanning. De hadde lest sin Camilla Collett. Men kanskje viktigst av alt, de hadde ønsker utover giftermål og familie. En av disse unge kvinnene var *min* Gina Krog, født på Flakstad i Lofoten. Hun utdannet seg til lærerinne og jobbet på en pikeskole i Kristiania. Men allerede i 1880, forlot hun lærerposten og viet seg til stemmerettskampen. Hun giftet seg aldri. Det var broren som forsørget henne i alle år. Kjoler, hatter, brevpapir, mat og utallige utenlandsreiser, alt betalt for av en bror.

I Kristian Augusts gate nummer seks i Oslo lå det på slutten av 1800-tallet et pensjonat, kalt Søstrene Larsens Pensjonat. Selv om pensjonatet for lengst er borte, vil det for alltid ha en plass i norsk historie. For der ble gnisten tent til det som skulle bli den norske kvinnebevegelsen. Den 28. juni 1884 gikk mellom 50 og 60 kvinner og menn inn dørene på pensjonatet. De frammøtte hadde kommet dit på invitasjon fra blant andre Gina Krog. På møtet ble Norsk Kvinnesaksforening, den første norske politiske kvinneorganisasjonen stiftet. Men Gina Krog kom seg ikke på det første, store internasjonale stemmerettsmøtet i Washington i 1888. Verken hun eller noen av de andre norske stemmerettslederne hadde råd til båtbilletten over Atlanteren. Derfor ble det en norsk kvinne bosatt i Washington som representerte de norske kvinnene på stiftelsen av den internasjonale kvinnebevegelsen. 60 ledende amerikanske feminister deltok på møtet, i tillegg kom det ni europeiske delegater. Det var til disse initiativtaker Elisabeth Cady Stanton, presidenten i den amerikanske stemmerettsforeningen, hilste spesielt. “My sisters from across the sea”, kalte

hun dem i sin tale. Det synes jeg er så fint sagt. Jeg leste om det i *Nylænde*, kvinnebevegelsens tidsskrift, der Gina Krog var redaktør. Alt står i *Nylænde*. På Nasjonalbiblioteket finnes alle årgangene tilgjengelig på mikrofilm.

En hel vår tilbrakte jeg med å stille objektivt på framviseren skarpt, slik at jeg kunne lese hva som skjedde fra starten og fram til seieren var et faktum i 1913. Mens jeg satt slik, hendte det ofte at jeg ble trøtt. Jeg var pollenallergisk og jo mer allergisk jeg ble, jo trøttere og mer uinteressert ble jeg i det som sto i *Nylænde*. Derfor gikk ikke skrivinga av masteroppgaven min som skulle handle om stemmerettskampen, så bra. Planen var at det første hovedkapitlet skulle starte med møtet i Washington. Femten, deskriptive sider leverte jeg til professoren for første vurdering. Jeg beundret professoren min enormt, slik jenter ser opp til den altfor unge gutten som er blitt superstjerne. Jeg var derfor nøye med å være helt til presis til veiledningstimene, selv om det var tidlig. Jeg hadde nyvasket hår og nøye utvalgte klær. Jeg var ganske sikker på at hun ikke brydde seg om noe av dette. Likevel gjorde jeg det som et tegn på beundring, og jeg lyttet til hvert ord hun sa. Jeg sugde ordene hennes til meg som skatter, selv om de oftest var formet som en sammenhengende rekke fornærmelser.

En av de siste maidagene satt jeg på en av de sorte Arne Jacobsen-stolene som er overalt på universitetet. Jeg var på møterommet i femte etasje på Niels Treschows hus, bygget som huser Institutt for arkeologi, konservering og historie. På andre siden av bordet satt professoren med de innsendte arkene om kongressen i Washington foran seg. Det var varmt i rommet og lenge stille. Professoren skjøv arkene litt rundt på bordet, bladde i dem, som om hun lette etter noe. Da hun endelig så opp, sa hun: Hvorfor har du skrevet om kjolene, blomsteroppsatsene, alle mottakelsene, flaggene på scenekanten, om nervøsiteten for å snakke i forsamlingen, pengemangelen, om hvordan reisen ikke kunne betales, om de vaklende språkferdighetene og de syke barna med de ødelagte lungene? Hvorfor har du skrevet om alt dette, når det er analysen som er det sentrale, spurte hun, og jeg

skjønte at jeg hadde dummet meg ut. Det er bare et første utkast, det første lille makkverket, unnskyldte jeg meg. Da jeg hadde sagt dette, så hun på meg, opplivet, og for første gang med litt respekt, og sa seg enig; *det første lille makkverket*.

Professoren leste det jeg skrev med en skarphet jeg verken har opplevd før eller siden. Hun plukket av meg min siste gode egenskap. Den jeg hadde holdt fast ved gjennom en lang rekke av nedverdiggende øyeblikk, som da jeg skjønte at jeg ikke var søt på biljardrommet på ungdomsklubben i 1986, og heller ikke pen i 1989, og nok heller ikke snill i 2007. Gjennom årene har jeg trodd, og det er pinlig både å tenke på og skrive nå, at jeg var intelligent. Etter timene på Blindern med nedtrukne persiennner mot vårsolas skarphet, som bare ble overstrålt av dissekeringen av tekstene, fyller tanken på at jeg har trodd dette meg bare med skam. Tekstene var skrevet gjennom formiddagene, ettermiddagene, kveldene og nettene, men sjelden om morgene da alt er kritisk. Senere slo det meg; kanskje har mennesker som kommer seg opp om morgenen en fordel? Det er nok mindre sannsynlig at du luller deg inn i en falsk sannhet klokka seks en mandags morgen. Dagene kommer ikke med varme pledd, kakao og trøst, men med kaffe, knekkebrød, kalde dusjer og såpe i øynene. Og jeg tenkte at det nok er dumt at jeg har gått glipp av disse klare morgene så ofte. Jeg kan i hvert fall ikke forestille meg at Fredrikke Marie Qvam, som skrev så mange brev og telegrammer at hun fikk installert en egen telegrafstasjon på gården sin Gjøvran utenfor Steinkjer, sov til langt utpå formiddagen. Nei, Fredrikke Marie Qvam kom seg opp om morgenen, selv om hun ikke hadde sovet så mye i løpet av de iskalde trønderske nettene. Pliktene kalte, gjorde de ikke det, Fredrikke?

Mot slutten av 1800-tallet økte den norske misnøyen mot unionen med Sverige i styrke. Det store stridspunktet var muligheten til å drive en egen utenrikspolitikk. Norge var en stor sjøfartsnasjon og ønsket konsulater til å bistå utenriksflåten. 7. juni 1905, etter å ha forsøkt forgesves å få gjennomslag for

saken, vedtok Stortinget å si opp unionen. Situasjonen mellom Norge og Sverige ble spent. De norske politikerne valgte å søke støtte i folket for sitt vedtak gjennom å legge det ut til folkeavstemming. Kvinnene ville delta i avstemmingen. Fredrikke Marie Qvam telegraferte til Stortingspresidenten. Hun ba om at kvinnene måtte få være med: «Dere vil få de aller beste allierte», skrev hun. Hvis også kvinnene fikk være med, ville det vise at folket sto samlet argumenterte hun, men fikk avslag. Derfor arrangerte kvinnene en egen landsomfattende underskriftsaksjon. Det ble samlet inn nesten 300.000 underskrifter fra kvinner over hele landet til støtte for unionsoppløsningen.

Gina Krog overleverte listene til Regjeringen. Fungerende Statsminister, og utenriksminister Jørgen Løvland, tok i mot underskriftene og sa at aksjonen ville bidra til å gi dem den retten de krevde. Det var stemmeretten han siktet til. Norske historikere har pekt på at de norske kvinnesakskvinnene brukte den nasjonale konflikten rundt 1905 til å styrke sitt krav om stemmerett. Kvinnene gjorde unionssaken til sin. Her skiller de seg fra kvinner i andre land. For der feminister andre steder tonet ned sin kamp for politiske rettigheter ved nasjonale kriser, slik de britiske suffragettene gjorde under første verdenskrig, gjorde de norske feministene det motsatte. De firte aldri på sitt krav om stemmerett, noe som kan forklare hvorfor norske kvinner fikk stemmerett så tidlig. Da Stortinget innstilte på at kvinnene skulle få stemmerett, ble det begrunnet med den politiske interesse de hadde vist i 1905.

Faren min etterlot meg kunst, noen skinninnbundne bøker, men framfor alt utskjærte møbler, kopper og kniver i tre. Fredrikke Marie Qvam har etterlatt seg det største privatarkivet i Universitetsbibliotekets NTNUs eie. Jeg hadde besøkt arkivet i fire omganger i forbindelse med arbeidet på oppgaven. Noen måneder før innlevering, dro jeg for siste gang opp til Trondheim for å dobbeltsjekke noen opplysninger. Arkivarene hadde også sagt at det var noen brev i en brevsamling som kunne være av interesse. Jeg takket for tipset, bestilte brevene og tok dagtoget til

Trondheim en mandag. Var det så mange, sa jeg da jeg så trallen med de fem kassetten to av arkivarene kom trillende med. Dette er bare en liten brøkdel, det er mange flere, svarte de. Hvor mange flere? Mange. Brevsamlingen består av 26 000 brev! De som jobbet der lo da de så hvor sjokkert jeg ble. Jeg lo ikke.

Det er sjelden jeg får panikk, men da jeg satte meg ned med den første kassetten og tok ut brevene, kjente jeg hjertet slå hardt i brystet og pulsen banke mot halsen. Det ville ta flere måneder å gjennomgå materialet og lese alle brevene. Jeg måtte ut. Ute på gata så jeg bort på Olaf Tryggvasson-statuen på Trondhjem torg og bussene som kjørte i Prinsens gate. Det var mildt og litt regn i lufta, men jeg frøs. Hadde jeg røykt, hadde dette vært tidspunktet å ta opp en sigarett fra lomma og tenne den med skjelvende hender, men jeg hadde slutta for ni år siden. Så jeg tok opp telefonen, og ringte den personen jeg alltid ringer for å spørre om hva jeg skal gjøre når jeg står fast. Mamma tok telefonen. Jeg forklarte situasjonen og brukte ordet krise flere ganger: Dette forandrer alt, jeg må utsette, det er krise, krise, krise...! Hun var rolig: Les alt du kan denne uka, men så må du dra. Du må bli ferdig, ikke utsette, men levere oppgaven i november. Du kan ikke flytte til Trondheim nå. (Hvordan visste hun at jeg allerede hadde tenkt den tanken?) Men jeg kan ikke, noen må jo lese disse brevene, de kan forandre alt, kanskje hele historien må skrives om, protesterte jeg. Du kan ikke gjøre dette nå. Senere kan du dra tilbake, men nå må du bli ferdig, gjentok mora mi. Det sank inn. Resten av uka leste jeg så raskt jeg kunne. I tillegg tyvkopierte jeg store mengder dokumenter på arkivets kopimaskin. Det kosta egentlig 50 kroner arket, men de syntes synd på meg og sa jeg kunne ta en kopi eller to. Jeg takka overstrømmende og tok flere hundre.

“In two years I have lost my Husband, my Brother and my Mother, and I have the feeling that no more trouble can come to me”, skriver Carrie Chapmann Catt i et av sine mange brev til Fredrikke Marie Qvam på Gjevran, vinteren og våren 1908. Qvam visste mye om sorg etter å ha mistet fire av sine fem barn, inkludert sønnen Olaf i tuberkulose. Hun skrev tilbake: “The

only thing that help over those bitter sorrows, is work". I brevene blandes det personlige og private sammen med det politiske. De forteller om et sterkt vennskap, men her finnes også informasjon som kastet et nytt lys over den norske stemmerettskampen: I 1907 skulle Stortinget ta stilling til et nytt grunnlovsforslag om stemmerett for kvinner. Nesten 20.000 kvinner hadde skrevet under på en underskriftsaksjon til støtte for kravet. Da spørsmålet kom opp i Stortinget, endte votering med et vedtak om begrenset statsborgerlig stemmerett. Borgerskapets kvinner hadde fått stemmerett. Gjennombruddet var et faktum.

14. juni-beslutningen, som vedtaket ble kalt, utløste et skred av lykkeønskingstelegrammer fra kollegene i den internasjonale kvinnebevegelsen. I telegrammene som er bevart i Trondheim, ble det lagt vekt på at Norge var den første suverene stat som ga kvinner statsborgerlige rettigheter og som anerkjente kvinner som statsborgere. Et av telegrammene var fra den tidligere omtalte engelske suffragetten, Emmeline Pankhurst. Telegrammet lød: "Greeting and congratulations from womans social and political union working for votes in England. Pankhurst". Britiske kvinner fikk først stemmerett i 1922. I brevene jeg leste denne paniske uka i Trondheim kom det fram at den internasjonale stemmerettsbevegelsen vurderte det norske vedtaket som et stort vendepunkt. Ifølge Carrie Chapman Catt førte vedtaket i Stortinget umiddelbart til et stemningsskifte: "I venture the prediction, that, when the final chapter of the history of woman suffrage shall be written, it will record the enfranchisement of the Norwegian women marked a turning point in the struggle". I brevene sto det at det norske vedtaket førte til at stemmerettsforkjempere i andre land med større tyngde kunne kreve å bli tatt på alvor. Det ga legitimitet til kvinners krav om stemmerett rundt omkring i verden. Dette er nye opplysninger. Gud vet hva som står i de mange tusen brevene jeg fortsatt ikke har lest.

Den 11. juni 1913 ankom en gruppe kvinner Stortinget. En av dem bar det norske flagget. Kvinnene tok plass på galleriet. Derfra

kunne de bevitne at Stortingspresidenten leste opp et forslag om å endre Grunnlovens paragraf femti slik at alle kvinner over 25 år fikk stemmerett. Ingen representanter ba om ordet til debatt. Det var helt stille i salen. En etter en ble representantene ropt opp for å stemme. Alle svarte: Ja. Forslaget om å endre Grunnloven ble enstemmig vedtatt. Kvinnebevegelsen hadde med dette vedtaket fullført en nesten tretti år lang reise. Flere av kvinnene som satt på galleriet, Gina Krog inkludert, hadde brukt store deler av sitt voksne liv på å kjempe fram stemmerett for kvinner. Med vedtaket ble Norge den første selvstendige nasjonalstaten som ga kvinner fulle statsborgerlige rettigheter på lik linje med menn. Gina Krog og Fredrikke Marie Qvam dro rett til Budapest for å fortelle om seieren.

Tømmerhuset har torv på taket. De to vinduene med gjennomgående sprusser kjøpte faren min fra en snekkerfabrikk i Lofoten. De var spesiallagde etter mål og kostet mye. Dette husker jeg fordi mora mi ble sur. Vi hadde ofte dårlig råd da jeg var barn og min fars byggeprosjekter strandet derfor ofte på mangelen på penger. Heldigvis holdt pengene til å få bygd bua som vi kaller den, fordi den ikke er mer enn tjuefem kvadratmeter stor. Faren min brukte å sitte her inne og skjære ut kopper og lage kniver. Hvis han hadde drukket for mye, satt han i den rosa gyngestolen og skjemtes mens hans så ut av vinduet og lurte på når hun ville tilgi, slik at han kunne komme inn i huset igjen. Om somrene sov det gjester her, med vinduene åpne slik at fluene kom inn. Gardinene er de samme. Den gang var de gule med blomstermønster i blått og rosa. Nå er de falmet. De er nesten hvite, men jeg elsker dem og kan ikke skifte dem ut, fordi også disse minner meg om ham. Faren min kjøpte store blokker med millimeterpapir, slik arkitektene brukte før, for å tegne husene han drømte om å bygge. Jeg husker enda den nye fjøsen han tegnet til sauene. Han snakket ofte om hvor fint sauene kom til å få det i den nye fjøsen, men det ble aldri noe av. For seks år siden måtte vi rive den gamle fjøsen. Taket var begynt å falle ned. Nå er det bare et jorde der den sto. Hadde det ikke vært så mørkt, kunne jeg

sett ut på der jeg skal sette opp en ny fjøs. Den skal bygges etter gamle tegninger, så snart jeg får råd. Det er mitt ansvar. Det er jeg som eier gården nå.

Først la jeg ikke merke til det gule, stensilerte arket. Bøyd over brevene i det kalde rommet på Nasjonalbiblioteket, var jeg for opptatt av å lete etter andre ting. Dokumentet bar tittelen «The study of English in Oxford». Det var et informasjonsskriv for utenlandske kvinner som skulle studere engelsk ved Universitetet i Oxford sommeren 1907. Det framgikk at kurset inneholdt mange forelesninger i engelsk uttale. Jeg visste allerede at Gina Krog opplevde det som en stor utfordring å snakke engelsk. Språkproblemer koblet med pengemangel var ofte hovedgrunnen til at den norske kvinnebevegelsen ikke fikk markert seg så mye internasjonalt som de ønsket. Men i en alder av 60 år, bestemte Gina Krog seg for å gjøre noe med dette. Kvinnehistorikerne har hatt en tendens til å framstille henne som mektig og suveren, helt på linje med store nasjonsbyggere som Christian Michelsen. Men den Gina Krog som kommer til syne gjennom brevene hun etterlot seg, er en mer sårbar skikkelse.

Det var mens jeg holdt det gule arket forsiktig mellom fingrene, at noe skjedde. Gina Krog, den berømte kvinnsakslederen, ble levende for meg. Hun ble en person som hadde pustet, spist og sovet. Jeg fikk en idé om hva det hadde kostet, det livet hun hadde valgt å leve. Jeg forsto at alt kommer med en kostnad, at du kan velge, og at det er en nødvendighet å velge sitt liv, slik Gina Krog gjorde. Dette gjorde noe med meg. Jeg falt litt mer på plass. Og om nettene, når jeg nå sover, drømmer jeg om henne. Jeg drømmer om den seksti år gamle kvinnen som dro til Oxford en sommer, og i sju uker hadde engelsk muntlig på timeplanen. Hvor lenge trodde hun egentlig at hun kom til å leve? Kanskje tenkte hun som så; den tida jeg har, må brukes best mulig. Den kan ikke kastes bort med dårlig engelsk, på tapte saker.

I drømmen min går hun på stien langs elva fra universitetet og inn til landsbyen, i den stillestående varme luften med den lyse bomullsblusen knappet helt opp i halsen og hatt på hodet som

beskyttelse mot sola. Hatten beskytter også mot forbipasserendes nysgjerrige blikk, slik at de ikke kan se ansiktet der hun går og øver på engelske gløser. Denne sommeren, 11 år før hun døde, er Gina Krog alene. Hun var ofte det. Den fyldige munnen som former de fremmede ordene er fortsatt vakker. Så konsentrert er hun, at hun ikke får med seg at stien som følger elva, gjør en brå sving. Men jeg kan ikke la henne falle uti vannet, så jeg stopper der. Jeg stiger opp fra drømmen, og når jeg våkner, fortsatt for sent, så er hun med meg i dagen jeg har.

Forsvinner du nå er jeg borte (*utdrag*)

Thomas Espevik
Sarah Jordanson Fauske
Runa Fjellanger
Unn Catodotter Fyllingsnes
Kristine Oseth Gustavsen
Ane Høyem
Hilde Mangset Lorentsen
Maria Nilsen
Jonas Hansen Meyer
Michael Rindahl
Tone Rossow
Anne-Lise Stenseth
Lise Maria Strømqvist
Jenny Svensson
Bente Ånestad

pappa

ringer

tidlig

spør ikke om ferieturen

jeg tenker på tremeteren på bassenget

han sa

fire fem meter

hodet først

ute smelter sola
bortover husrekkene
vindu for vindu
deles byen
i to

vi sitter på bussen
idet legen din sykler forbi i nedoverbakke
uten hjelm

senere står vi rundt senga di
hører hjertet ditt
som piper

pappa spør om jeg vil holde deg

hånden din er så mye større enn sist
den gang vi gikk over veien
og så til høyre venstre
og høyre igjen

det heter ikke trompet
det heter kornett
javel kornett da

vi holder deg etter tur
passer på at du ikke
slipper tak

akuttavdelingen har tatt vare på dresskoene
vi takker
stryker deg over håret
kjenner at det fortsatt er voks i det

regnet prikker
flater ut

igjen slår det meg
hvor stille du sover

som om du holder pusten
til neste dag

du må bruke de gule
de med runde blader
den ja
ble jeg gul
du og

hva er det
et minne om hva
takk

du har spurt tusen ganger før
jo
hvalhai

nei du ser fin ut

si i fra hvis jeg skal hente deg

de lyser inn i deg med lommelykt
for å se om du er der inne
pupillene trekkes sammen
til et stille ja

kveldssola helles ut bak pasienthotellet
mamma teller seg fram til ditt vindu
for å gjenta
det er bare medisinene
du synker ikke

du beveger deg fortsatt
under huden min

bryter overflaten

og i noen sekunder
deler vi ansikt

de sier det er noe med
smilet

Thomas Espevik
Sarah Jordanson Fauske
Runa Fjellanger
Unn Catodotter Fyllingsnes
Kristine Oseth Gustavsen
Ane Høyem
Hilde Mangset Lorentsen
Maria Nilsen
Jonas Hansen Meyer
Michael Rindahl
Tone Rossow
Anne-Lise Stenseth
Lise Maria Strømqvist
Jenny Svensson
Bente Ånestad

Rebecca

Venstre hånd sliter med tyngden, og Helene prøver stadig å forskyve vekten ved å endre grepet. Hun har problemer med å holde overkroppen rak. De andre strever med det samme for hun kan merke at vekten flytter på seg hele tiden. Noen ganger kjennes det som små dump, nesten som at de skal miste den. Men ingen slipper taket. Det er underlig at denne skal være så tung, så liten som den er. Hun har båret kister fire ganger før, og selv om de har vært seks til å bære, har også kistene vært større. Og innholdet tyngre. Hun har ofte vært eneste jente som bar, og derfor blitt plassert i midten fordi mennene har vært høyere og det har fungert best slik. Likevel har hun merket vekten godt, og hun har kjent at de andre har slitt med byrden. Når de har vært nødt til å løsne på taket for å hente seg inn, har det virket som de mistet festet. Når de har båret langt, har de små fallene i vekten økt, noen ganger så ofte at kisten ristet. En bæretrille ville gjort den fysiske jobben enklere, men det har de ikke på denne kirkegården. Hun mistenker at noen ansvarlige mener døden skal kjennes. Kun én gang tidligere har hun vært med på at en annen jente var bærer sammen med henne. Også hun ble plassert i midten. Fordelen med å være i midten, bortsett fra tyngden, er at man slipper å senke kisten ned i graven. I dag er første gang hun selv skal være en av de som senker. Hun blir nervøs av å tenke på det, og skulle ønske at kirkegården hadde kisteheis. Nå er de kun jenter som bærer. Fire barndomsvenninner og en tung liten kiste.

Det er vanskelig å holde seg på beina selv om det er godt strødd. Skrittene blir stokkete og bastante, foten vil bare trykke seg flatt ned. Det finnes ingen naturlig rulling fra hælen til tåballene, og knærne bøyer seg ikke når hofteleddsbøyerer sender beskjed til foten om at den skal gi etter og forlate underlaget. Låret og leggen kunne like gjerne vært en sammenhengende tømmerstokk. Hun vet at det er glatt under sanden og får seg derfor ikke til å stole på skoene. Hun burde ha droppet de nye støvlettene. Hælene er for høye og får henne til å vingle, hun er ikke vant til å gå med slike sko. Det er et dårlig tidspunkt for stilettoøving, men om det

skulle være én eneste gang hun skulle gjøre stas på noen, enn så meningsløst det er, så må det være i dag. Derfor ble det hælene. Hele følget stavrer seg sakte fremover mens den lave januarsola speiler seg der isen ikke er dekket med sand og grus. Typisk at det skulle bli mildvær for noen dager siden for så å fryse på igjen nå.

Presten går et stykke foran dem. Helene skulle ønske hun hadde ryggen hans nærmere slik at den kunne beskyttet mot mer enn den harde vinden. Men hun og Therese går fremst, og hun kjenner at hennes egen rygg er altfor smal, altfor liten. Ingen som kommer bak henne kan finne noen trygghet eller støtte i den. Hun retter opp hodet, og prøver å gjøre seg stor og rak, prøver å signalisere styrke til Britt-Jorun som går bak henne og gråter. Det går skjelvinger gjennom den lille kisten og det kjennes ubehagelig løst selv om hun vet at alle holder fast. Hun skulle så gjerne vært nærmere Karina der hun går helt alene rett bak dem. Hun fikk så vidt et glimt av henne i det de svingte ut på veien, og hun så at Karina gikk rakrygget for seg selv med resten av følget et lite stykke bak. Hun kommer ikke til å slippe noen tettere før de er fremme ved graven, og ingen kommer til å forsøke å nærme seg henne. Den eneste ville kanskje vært Helene selv. Plutselig holder hun nesten på å le høyt av tanken på at hun skulle slippe kisten for å løpe bakover for å trøste Karina. Det skulle tatt seg ut. Hun må svelge en liten latterklump og det er så vidt hun klarer la være å smile. Hun føler seg makabert ekkel og fraværende. Er glad for solbrillene, selv om hun ikke gråter.

De svinger inn på kirkegården, den strekker seg ut som et plåtå over bygda, som en scene. De går frem mot den nye delen, der hvor andre hun har kjent i livet ligger. Hun registrerer så vidt noen nære navn, og visne blomster hun selv har vært med på å legge ned i julen. Mens de går mellom gravsteinene har hun fritt utsyn over bygningene der nede. Hun ser skolen og nabohusene, men ingen folk. Selv måkene er borte, og hun kan ikke skimte en eneste fastbundet hund. Hun lurar på om alle har blitt tatt inn for å skåne de pårørende mot bjeffing. Fiskeværet er rett og slett tomt. Den lave sola skinner mot vinduet i døra på posthustrappa.

Det blinker som om det er en bevegelse der nede, men det eneste som rører seg er noen løse presenninger og alle flaggene på halv stang som står rett ut i vinden. Noen få ribbete furutrær bøyer seg, men oppfører seg stoisk og sterke til å være så tynne. Block Watne-boligene og et par fargesterke eternitthus vises tydelig i det karrige landskapet. Selv om hun går her oppe kan hun se at puben og butikken er stengt. Hun syns det er rart at det ikke er noen på puben da mottakelsen etter begravelsen skal være der, men de har sikkert gjort seg ferdige for å være med i følget. Kanskje de skynder seg ned for å sette på kaffe og tenne stearinlys etterpå.

Det blåser sterkere, og hadde det ikke vært strødd nå så ville de alle sklidd bakover på glattisen. Helene har blitt tatt av vinden her oppe før. Men de kommer seg fremover, forunderlig nok. Det er ikke lenger mulig å holde en trygg og oppreist positur, alle må lute seg godt for i det hele tatt å komme av flekken. Først nå tenker hun over at alle bærerne har langt hår, det må se merkelig ut når det blafrer i vinden rundt kisten. Hun heiser på skuldrene og prøver å riste av seg tanken, det er ubehagelig å tenke på hår og uvesentlige ting nå. Hun er klar over hva hun gjør, vet hva hun bærer på, men finner ingen reaksjon i seg selv. Hun ser ned mot fiskebruket som dominerer midt i bygda. Ingen puls derfra i dag. Ingen båter som losses, ingen maskiner som går, ingen stemmer som roper og ingen trucker som brummer. Ingen. Produksjonen på bruket er bygdas volumknapp. Fullt kjørt fører med seg stemmer, motordur, bremsehvin, metallklunk, vannklask og maskinbråk. Når det er stengt ligger fiskeværet stille.

De er fremme ved graven, og presten nikker at det er tid for å plassere kisten på de to bjelkene som ligger tvers over fordypingen med to blå nylontau mellom seg. Bjelkene ser ut som klassiske to-tom-fire, og Helene blir stående å tenke på at i stedet for å bidra som reisverk til hus og nye begynnelse har de havnet her som en siste barriere mellom den døde menneskekroppens tilværelse over og under jorden. Hun faller så langt bort i tanken at presten må kremte og hviske et stille "vær så god" før hun kommer til seg selv og oppdraget sitt. Hun snur seg mot Therese, og de stiller seg på

hver sin side av graven. Britt-Jorun og Eva Beate følger på. Hun ser etter at bjelkene og tauene ligger riktig fordelt, og nikker til Therese som blunker tilbake med begge øynene og smiler forsiktig. Så bøyer alle fire knærne sine og parkerer kisten. Det er ubehagelig å være så nært hullet, men nedsettingen går bra.

I det de reiser seg opp ser hun rett på Bengt. Det er samlet så mange folk at de har dannet en stor ring rundt graven. Bengt står i rett linje foran henne og blikket hans treffer hennes. Aldri før har hun sett slik fortvilelse hos noen, og desperasjonen hans rykker henne selv inn i alvoret. Han rammer henne som et spark i magen og hun må bøye knærne igjen. Hun gisper og øynene flommer over. Gjennom tårene kan hun så vidt skimte Bengt. Hvordan skal han leve? Kan han? Hvordan vil det bli for dem alle sammen? Det går rundt for henne og igjen er hun glad for solbrillene.

Bengt hadde som så ofte ellers sagt ja til å passe Rebecca noen minutter mens Karina gjorde ferdig leveringssedler på overtid. Karina kunne godt hatt Rebecca inne hos seg på kontoret, men jentungen trivdes bedre ute med Bengt og truckene. Når resten av produksjonen var ferdig og Bengt var den eneste som kjørte, var det greit for ham. Han hadde det uansett aldri travelt med å komme seg hjem. Rebecca syntes det var stas å sitte på fanget hans i trucken, hun lo og skravlet konstant. De vet fortsatt ikke helt hva som skjedde. Karina hadde hentet Rebecca ned fra fanget til Bengt og gått. Bengt kjørte ut den åpne porten og var på vei til å parkere trucken da han rygget sakte inn mot veggen. Plutselig kjente han et mykt lite dump og rakk så vidt å fundere på om det var noe utstyr eller et dyr, før han så Karina stå alene borte ved hovedinngangen. Med det samme kjørte han trucken raskt fremover, hoppet ut og ropte høyt. Det var allerede for sent.

Presten ber dem alle om å synge det første verset i salmen som står sitert under overskriften “Ved graven.” Han sier at de skal ta andre vers etter rosepålegging og jordpåkastelse. Alle henter de små A5-heftene opp fra lommene sine og tviholder på arkene som flagrer i vinden. Helene har lagt teksten sin i innerlommen og sliter med å få opp knappene i jakken. Fingrene er kalde og stive og hun

må til slutt ta hansken av for å få det til. Hun bruker så lang tid at presten får angitt tonen med den brummende basstemmen sin, og forsamlingen begynner å synge før hun får tak i arket. Mens hun strever med å få igjen jakkeknappene, hører hun forbauset at det er “Alltid freidig” de har begynt på.

*Alltid freidig når du går
veier vi tør kjenne,
selv om du til målet når
først ved verdens ende.*

Helene har vært med på å synge salmen ved graven i begravelser flere ganger tidligere, og vet at den er et vanlig valg. Men hun syns det er en merkelig sangavgjørelse i en barnebegravelse. “Kjærlighet fra Gud” hadde vært mye mer passende for en liten to-åring som ikke hadde rukket å oppleve noe som helst. Eller kanskje “Å leva, det er å elska.” Den handlet i det minste om å være glad i noen. Som de fleste andre i bygda er Helene døpt, konfirmert og oppført på statskirkens medlemslister. De er et av få tettsteder i nærområdet som gjennomfører ukentlige gudstjenester. Det betyr ikke at verken hun eller naboene er særlig religiøse. Helene har sin liturgikjennskap fra gravferd og juleforsamlinger. Og fra dåp. Hun har vært nesten like ofte i barnedåp som i begravelser. Og i dag følger hun sin yngste guddatter til graven. En situasjon så absurd at det ikke skulle være mulig å forverre den, men ved å synge “Alltid freidig” gjør de det. Hun ser på folkemengden rundt seg, men ingen andre ser ut til å reagere. Alle ser ned på arket sitt og de fleste prøver å synge.

Første vers er endelig over og et lite øyeblikk er det helt stille. Ikke et sukk eller snufs kan høres. Så bryter presten stillheten med en høyere og klarere røst enn tidligere. Han ber alle barna komme frem med rosene sine. Unger strømmer frem mellom rekkene og slipper roser ned i graven etter tur. Helenes lepper begynner å skjelve så mye at hun ikke klarer å holde dem sammen. Barna er helt stille selv om flere av dem har tårer rennende ned langs

kinnene. Hulkene fra de voksne er mange og lager et teppe av dirrende lyd. Hun hikster selv så kraftig at hun ikke legger merke til andre enn seg selv.

Når barna har lagt ned rosene og forsvunnet inn i mengden igjen, blir presten stående stille. Den ulende vinden klarer ikke overdøve den høylytte gråten fra forsamlingen. Etter en stund sier han beveget at barna var flinke. Så løfter han en spade og setter den ned i jordhaugen ved siden av gravhullet. Han spar et tak med sandete jord og tømmer den over kransene som ligger oppå den lille kisten. Helene hører et høyt hulk, men får seg ikke til å snu seg etter lyden. Synet av de små jordmengdene over blomstene ser uventet endelig ut. Presten messer frem strofen som handler om at man har kommet fra jord og derfra skal man igjen gjenoppstå, men det er uforståelig at det er den lille kroppen til Rebecca som skal ha noe som helst med jordsmonn å gjøre. Hun har jo nylig kommet til dem! Presten messer ferdig og ser ut over forsamlingen. Så sier han at de skal synge det andre salmeverset og Helene krymper seg. Selv gjennom tårene føles det plagsomt pinlig og stygt at dette er det siste Rebecca skal få med seg før hun blir borte.

*Kjemp for alt hva du har kjært,
Dø om så det gjelder!
Da er livet ei så svært,
Døden ikke heller.*

Helene må blåse av tanken på at Rebecca skulle ha kjempet for noe som helst. Hun var så ny i livet at hun ikke engang visste at mennesker kjempet for henne, kjempet om henne. Hun hadde aldri selv vært utsatt for kamp. "Dø om så det gjelder!" Påstanden er så hysterisk når man snakker om en to-åring at Helene ikke klarer la være å riste på hodet. Rebecca tapte for døden, men hadde heldigvis ikke vært nødt til å slåss lenge. Salmen er usaklig i en barnebegravelse. Og grotesk. Hun klarer ikke å stoppe de stadige frysningene på ryggen.

Presten nikker forsiktig til Helene igjen, og nå snur hun seg

bakover for å se på Britt-Jorun og Eva Beate før hun selv nikker til Therese. Alle har skakninger i kroppen og det er ingen av dem som møter blikket hennes. De vet likevel hva som skal skje og samtlige fire bærere tar i tauene samtidig. De løfter opp kisten, og noen fjerner bjelkene som ligger under. Kisten kjennes løs der den ligger på tauene, og det er vanskelig å begynne å senke. Ingen av de andre tar heller initiativ til å gå i gang, det er akkurat som at de vil beholde Rebecca over jorden så lenge de kan. Hun nikker en gang til, skarpere denne gangen, og de begynner å fire kisten ned. Det er ekkelt å ha kisten liggende løst på tauene. Ikke bare på grunn av at Rebecca er på vei ned under overflaten, men fordi båren kjennes vaklevoren. Som om den skal skli av. De senker den sakte, og Britt-Jorun skjelver stadig mer bak henne. Kontrollen blir mindre på grunn av det og Helene begynner å bli nervøs igjen. Vindstyrken har økt ytterligere, og flere hårstrå har blåst under solbrillene hennes. Det er irriterende, men hun har ingen ledige hender til å få dem løs. Hun lukker øynene en liten stund for å prøve å blunke bort noen av hårene. Plutselig hører hun et lite rop bak seg og kjenner at kisten sklir skrått nedover. Britt-Jorun har mistet taket et lite øyeblikk, men klarer å hente seg inn. Helene rekker så vidt å konstatere at kisten fortsatt ligger på tauene før hun kjenner et lite trykk av motstand, og det tar noen sekunder før hun forstår at de faktisk har nådd bunnen.

Åpent brev til alle forlagsredaktører

Thomas Espevik
Sarah Jordanson Fauske
Runa Fjellanger
Unn Catodotter Fyllingsnes
Kristine Oseth Gustavsen
Ane Høyem
Hilde Mangset Lorentsen
Maria Nilsen
Jonas Hansen Meyer
Michael Rindahl
Tone Rossow
Anne-Lise Stenseth
Lise Maria Strømqvist
Jenny Svensson
Bente Ånestad

1. Kjære forlagsredaktør. Det er spennende for meg å skrive dette, det kribler, for jeg vet at du kommer til å lese, og mens du leser, kommer du til å vurdere mitt litterære potensial, og det kommer til å inntre en respons inni deg; et “ja”, et “nei”, eller et “kanskje”.

2. NB! Dersom du allerede nå kjenner at jeg treffer noe med denne teksten, at det kan ligge et grunnlag her for et helt forfatterskap, så ikke nøl!

Min email er hansenmeyer@hotmail.com. Mitt telefonnummer er 99441004.

For husk: Denne antologien har blitt sendt ut til alle de store forlagene, flere av de små, og det er i dette øyeblikk, i lesende stund så å si, mellom ti og femten forlagsredaktører som saumfarer disse sidene og leter etter litterært talent.

3. Det er neppe enkelt å være forlagsredaktør, jeg tror dere ofte er rammet av tvil. Et “nei” kan man forholde seg til, man blar videre, teksten var tom, en romanåpning uten x-faktor, et dikt som spriker i for mange retninger. Et “ja” er også enkelt; teksten har nerve, setningene sitter, du blir oppglødd, her skjuler det seg en forfatter! Du bestemmer deg for å kontakte vedkommende: “Hei! Jeg leste teksten din i antologien til forfatterstudiet i Tromsø 2015. Dette virker svært lovende. Skriver du på noe større prosjekt for tiden? Har du noe mer du kunne sende oss?” Men i denne verden av sjatteringer i grått er den rene begeistring nokså sjeldent, derfor tror jeg, kjære forlagsredaktør, at de fleste tekstene som får deg til å kontakte forfatteren, finne emailadressen til vedkommende og sende en mail, er tekster som fikk deg til å si “kanskje”.

4. Men er “kanskje” et godt utgangspunkt for et samarbeid? Kan det vokse gode ting ut av et “kanskje”? En livsstilscoach i min bekjentskapskrets skrev på facebook nå nylig: “If it’s not a hell yes, then it’s a hell no!” Dersom du kontakter meg, ville jeg helst

foretrukket at du har plassert teksten min i “ja” - kategorien. Men jeg er ingen amerikansk livsstilscoach, jeg har også fått tvilen i gave, og jeg har forståelse for at du muligens ønsker å sondere terrenget, at du er nysgjerrig, at du vil se det litt an sånn i starten. Vi skal jo ikke gifte oss på første møte heller.

5. Litt om meg: Jeg er en 21 år gammel jente, født og oppvokst i Oslo.

6. Nei da, jeg er en 33 år gammel mann. Jeg bare innbiller meg at unge kvinner har det så lett, at de sklir gjennom livet med en selvfølgelighet og at alt forlagsarbeids egentlige mål er å oppdage den unge kvinnen.

7. Men hva hvis jeg var en 21 år gammel jente og foreldrene min var fra Irak, og de var kurdere som flyktet til Norge på slutten av 80-tallet. Hva hvis onklene mine ble skutt av Saddams soldater, og faren min alltid får noia og ringer meg når han hører om bilulykker i sentrum, hva hvis moren min tvang meg til å spille fiolin da jeg var yngre, og hva hvis jeg skrev en roman om oppveksten min på Haugerud og kalte romanen “Ingen andre venner enn fjellene”?

8. Men jeg er altså en mann, jeg er hvit, og jeg vet ikke om jeg noen gang vil klare å skrive en roman. Det fremstår umulig.

9. Jeg forsøker å skrive en roman om en mor og en datter, om hvordan moren gjentar visse mønstre fra sin egen barndom i relasjonen til datteren, men jeg sliter med å finne et språk. Kanskje ville det hele vært enklere hvis jeg var en kvinne. Romanen heter «Alltid natt når jeg venter» og en nøkkelscene foregår på Burgerking på Majorstua foran ketsjupdispenserne. Høres det lovende ut? Jeg har jobbet en del med åpningen, men etableringen halter fortsatt, jeg syns det er vanskelig å stryke, og jeg er usikker på fortellerposisjonen. Første setning blir omtrent slik: “Jeg burde legge meg tidligere.» Eventuelt: «Hun burde legge seg tidligere.” Eller: “Hun tenkte at hun burde legge seg tidligere.” Siste variant: “Burde jeg gå tidligere til sengs,

undret hun seg mens hun lette i speilet etter svakheter i rougen hun nettopp hadde lagt på.” Det er her jeg trenger deg, kjære forlagsredaktør. Hvilken åpning og hvilket perspektiv vil sitte best? Det er selvfølgelig vanskelig å si på bakgrunn av én enkelt setning, men jeg kan sende deg resten av manuset, ca. 80 A4 - sider.

10. Min email er hansenmeyer@hotmail.com. Mitt telefonnummer er 99441004.

11. Jeg skriver også på en diktsamling. Diktene kretser rundt volde- lighet, nyliberalisme og frihet; jeg forsøker å si noe om hvordan det moderne selv et har mistet muligheten til autentisk selvkom- munikasjon gjennom den forræderriske vektleggingen av frihet i det moderne samfunnet. Åpningsdiktet ser foreløpig slik ut:

Raseriet mitt er den største ilden

slik den isl
amske stat
halsh
ugger si

ne fiende
r, film
er det og leg
ger det u
t på inter
nett, slik de
ler jeg ord o
g lin
jer i det
te dik
tet og publ
iserer de
t her på
[sett inn ditt forlag]

Den store utfordringen i diktsamlingen blir å vekte det inderlige mot det ironiske, og som alltid: å sette ord på det uutsigelige uten å bli altfor pompøs.

12. Det er nok like greit at jeg er en hvit mann. De store klassikere i verdenslitteraturen er jo stort sett skrevet av hvite menn. Kafka var en hvit mann, jøde riktignok, men hvit like fullt. Hemingway var en hvit mann. Oskar Dinesen var en hvit mann. Og jeg er en hvit mann, en mulig nobelprisvinner.

13. Men jeg er også en kvinne og jeg har flere ganger vurdert selvmord.

14. Hvis du skal anta meg på ditt forlag, er det et par ting du bør ta stilling til. Jeg er 33 år nå, og det er ikke sannsynlig at jeg kommer til å debutere før jeg blir 35, kanskje 36 år. Vi vet jo alle hvor lang tid slike prosesser tar. Jeg kommer dermed aldri til å vinne Tarjei Vesaas' debutantpris. Kan du leve med det?

15. En annen ting er at jeg ikke drikker alkohol. Det betyr at du slipper å spandere øl og vin på meg, men det betyr også at du ikke kan herse med meg, holde meg i sjakk som om jeg var en eller annen underdanig indianer, gi meg 50.000 i forskudd og tre flasker whiskey og så tro at jeg bare skriver og driter i alt annet. Tvert imot. Jeg har noen klare forventninger.

16. Det følgende er en kort liste med ting og tang som jeg ville satt pris på at forlaget kunne ha tilgjengelig, og dersom jeg blir kontaktet av flere forlag på bakgrunn av denne teksten, vil denne listen bli avgjørende for hvilket valg jeg til slutt treffer:

a. Et assortert utvalg av koffeinfri te på kontoret deres. Pukka - te, Yogi - te, sånne ting, samt koffeinfri kaffe. Det er kjempefint dersom dere har en sånn espressomaskin, men aller best liker jeg faktisk pulverkaffe. Den røde Nescafé, koffeinfri greia.

b. Et stille lydisolert rom med gode, solide møbler av tre. Et stort, tungt skrivebord. Der inne kan jeg skrive, men også meditere, gjerne før viktige møter, for eksempel når forlagsredaktører fra utlandet er på besøk, eller journalister som skal intervju meg.

c. En bolle med bare røde Smarties.

d. Jeg har gjerne et par tøfler stående hos dere. Ulltøfler helst, de må være stramme rundt føttene slik at jeg får en følelse av å være ivaretatt. Det er noe eget ved å ta av seg ytterskoene og ta på seg tøflene man bare bruker innendørs. Det er det beste.

17. Forresten, liker du å gå turer i skogen? Vi kan spasere nede ved Bygdøy. Vi kan snakke om den neste boken min og jeg kan lytte forståelsesfullt til dine samlivsproblemer. Og aldri skal vi høre noe annet når vi snakker sammen enn vår egen hvesende lengsel.

18. Vær så snill, gi meg en sjanse. Jeg kan bedre enn dette.

19. Min email er: hansenmeyer@hotmail.com. Mitt telefonnummer er: 99441004.

20. De røde Smartiesene jeg nevnte tidligere i brevet, skal være dyppt i Trude Marsteins og Hanne Ørstaviks mens. Det hadde vært inspirerende, å spise de Smartiesene, kraften fra de røde Smartiesene!, det er det jeg vil, jeg turte bare ikke si det i sted og det er noe jeg øver meg på: Å tydelig og klart kommunisere mine behov uten å føle skam, uten å trekke det tilbake.

21. Jeg skulle tro at de fleste forlagsredaktører selv har hatt et ønske om å skrive. Hvordan er det for deg? Enten så har du aldri hatt det ønsket, eller så er ønsket fortsatt brennende i deg, kanskje du er forfatter? En annen mulighet er at du har resignert, og det kan være en fin ting; å forsone seg med det som ble, å slutte å strebe etter det som ikke er. En stor åndelig utfordring. Jeg må

innrømme at jeg syns forlagsredaktørene som ikke selv skriver, er de skumleste forlagsredaktørene; noe som ulmer i dypet, en far eller mor som vil realisere seg selv gjennom sønnen.

22. En annen ting: Jeg skriver ikke under noen jævla intensjonsavtale. Her er det enten eller. “Cause if you liked it then you should have put a ring on it. If you liked it then you should have put a ring on it. Put your hands up!”

23. Leser du fortsatt? Har du skummet deg igjennom, eller har du veid hvert eneste ord? Blir du sliten av den punktvisse formen? Det blir jeg og iblant. Blir du utmattet av alle metaperspektivene? Det forstår jeg i så fall godt, men ikke gi opp. Husk at jeg er villig til å endre meg.

24. Jeg angrrer på det jeg skrev om Trude Marsteins og Hanne Ørstaviks mens. Det var barnslig og på grensen til injurerende. Hvis dere leser dette, beklager jeg på det sterkeste (utrolig kult at dere leser dette forresten :))!

25. Jeg ønsker ikke å provosere noen, det eneste jeg vil er å bli elsket.

26. Jeg kom i prat med en forlagsredaktør en kveld, dette var på Litteraturhuset under den norsk – amerikanske litteraturfestivalen i 2014. Jeg skal ikke nevne navn, men vi kan kalle henne Vera Høgtveit. Stokker du om på bokstavene får du nesten det ekte navnet hennes. Hun hadde lest noe jeg hadde skrevet i et studenttidsskrift. Da hun snakket til meg, kjente jeg kinnet hennes mot mitt, jeg kjente hviskingen i øret, hun luktet herreparfyme, Hugo Boss kanskje, og hun snakket om litterære kvaliteter i den lille teksten jeg hadde skrevet. Hun sa: “Du skriv godt, men har du lese Janet Frame?” Jeg ble glad for komplimentet, men også usikker. Janet Frame? Lignet jeg på henne, eller var det en skjult kritikk, var det noe i Janet Frames litteratur som fullstendig manglet i min? “Hva mener du med Janet Frame?” spurte jeg.

Det var da hun tok en hånd rundt halsen min og presset meg mot veggen. “Eg vil ha deg i forlaget mitt”, sa hun. Jeg ble både glad og kåt på samme tid, men også redd, hun hindret oksygentilførselen. Så slapp hun meg, hun forlot meg der mens jeg hev etter pusten og jeg har ikke hørt fra henne siden. Vera Høgtveit, hvis du leser dette: Hva mente du egentlig, og vil du at jeg skal sende deg manuskriptet mitt?

27. Mitt foreløpige mål er å skrive 15 bøker totalt sett. La oss si jeg debuterer i løpet av de neste 3 årene, da er jeg 36 år ca. Deretter en bok i snitt hvert tredje år, da har jeg skrevet 10 bøker når jeg har nådd pensjonsalder og er 66 år, deretter kanskje 3 bøker til. Det blir 13 bøker. Så legger vi på to til for å ha noe å strekke oss etter. Jeg tenker å starte relativt smalt. Ikke det at jeg ser noe kunstnerisk eller estetisk poeng i det smale i seg selv, men jeg tror det er lettere å skape seg en plattform, skape seg rom som forfatter hvis man begynner i det smale. Deretter kan man utvide. En roman kanskje som bok nummer tre? En bok om fotball-VM som nummer 7? Hmmm?

28. Kanskje du dør før meg, kanskje jeg dør før deg, men la oss si vi får 20 - 30 gode år sammen.

29. Men la det være helt klart: Jeg trenger ikke noen forlagsredaktør for å bli et lykkelig menneske. Jeg har det helt fint alene, jeg har mange venner. En forlagsredaktør blir bare en bonus på toppen av et allerede nesten perfekt liv. Jeg vurderer å skaffe meg hund.

30. For meg handler det å skrive om å komme nærmere det kontinuerlige drønnet jeg bærer på, det store gapet inni meg, det sorte hullet som ikke er tomt, men vibrerende. Kall det gjerne livsstrengen. Jeg kan skrive gratis, jeg trenger ikke vinne en eneste pris, jeg trenger ikke få en eneste anmeldelse. Når sant skal sies trenger jeg ikke engang å bli antatt, det eneste som er viktig nå er å bruke mer tid på å skrive og å lese, for kun ved å bruke mer tid på

å skrive og å lese kan jeg komme nærmere det jeg kun kan komme nærmere ved å bruke mer tid på å skrive og å lese; å skrive og å lese samt ligge stille på gulvet i total uvirksomhet og la skjebnens avtrykk spille seg ut i tankevandringen.

31. Takk for at du leste dette, og ikke nøl med å ta kontakt dersom du tror det kan ligge noe her. Hvis du først og fremst er ute etter den rene litteraturen, er det ikke sikkert vi passer så veldig bra sammen, men hvis du liker å leke litt, hvis du liker å gå tur ved Bygdøy, og hvis du også bærer på agg til det motsatte kjønn (men OBS! alle kjønn oppfordres til å søke), så send meg en mail på hansenmeyer@hotmail.com eller ring og send SMS på 99441004.

Mvh Jonas Hansen Meyer

Ps: Min email er hansenmeyer@hotmail.com.

Mitt telefonnr er 99441004.

Sidene med bestefaren (romanutdrag)

Thomas Espevik
Sarah Jordanson Fauske
Runa Fjellanger
Unn Catodotter Fyllingsnes
Kristine Oseth Gustavsen
Ane Høyem
Hilde Mangset Lorentsen
Maria Nilsen
Jonas Hansen Meyer
Michael Rindahl
Tone Rossow
Anne-Lise Stenseth
Lise Maria Strømqvist
Jenny Svensson
Bente Ånestad

Den fredagen kjørte de ut til Sminesfjorden og bestefaren satt i båten og venta på dem da de kom. De bar ombord bagasjen og bæreposene og kledte på seg regnjakkene bestefaren hadde tatt med i båten selv om det ikke hadde regnet de siste dagene og det var vindstille. Da de kom ut på fjorden var det likevel bølger og de var korte og lave og båten planet over dem og traff enkelte av dem hardt og vannet kom over ripa. Ryggene til mora og faren var våte foran ham og han kjente saltvannet på leppene. Han hørte tollepinnene skrangle under larmen fra påhengsmotoren. Han snudde seg og så mot Værøy og snudde seg tilbake igjen da en ny sprøyt kom over ripa og vannet falt kaldt på hånda han hadde lagt på ripa.

De la til ved kaia og han gikk først i land og tok imot bagasjen. Faren hentet trillebåra mens bestefaren rodde båten til berget og trakk den ut til fortøyninga. Han la merke til en kjetting kveilet rundt en betongblokk på sandbunnen like nedenfor kaia og spurte faren hva den var til.

De har tenkt å få flytebrygge, sa faren.

De fylte trillebåra med posene og han bar bagen på ryggen som en sekk. Oppe i bakken kom Vigleik ut av huset og de stanset for å hilse på. Vigleik var like fyldig som før og like velkledd, med et tykt slips over skjortehalsen hvor han ikke klarte å kneppe den øverste. Han pekte på bagasjen og spurte om de skulle være der til jul. Faren sa at det ikke var planen og de ba ham hilse Marit og gikk videre. De krysset tvers over marka og gikk langs gjerdet opp til tunet hvor bestefaren hadde latt grinda stå åpen. Det luktet sommer da han kom inn i gangen. Mens de satte på plass varene gikk han ut til hagen på baksida av huset og tente en sigarett. Gresset var høyt og tykt og vått, bestrødd med løvblad gule som mynter i en tegneserie. Han røykte fort og stumpet sigaretten på muren til vedskjulet og gikk inn.

Han skulle ligge på værelset innenfor kjøkkenet. Lysstoffrøret i taket dirret før det lyste stødig og han skrudde det av igjen og tente nattbordslampa og lampa på kommoden. Han stilte ryggsekken på gulvet ved fotenden av senga. Rommet var avlangt med

pinnesenga innerst og bordet kilt mellom senga og veggen. Det var både nattbord og skrivebord og det lå en duk på det, hvit mot den grønnmalte bordflata. I hjørnet innenfor døra var klesskapet bygget inn i veggen. Han åpnet det for å se og børsa som stod i bunnen falt ut. Han rettet den opp igjen. Hyllene var uhøvlede og lyse og det lå håndklær og sysaker og sengetøy på dem. Han lukket skapet. Han hørte mora spørre om det var mye vann i brønnen og bestefaren svarte noe som han ikke oppfattet. Så sa mora at hun kunne renne litt i en balje og bestefarens stemme var tydelig da han sa at det skulle hun bare gjøre. Han stilte seg ved vinduet som vendte mot hagen.

Når han tenkte på Værøy så han først for seg marka. Han så den fra en høyde, ned mot låven og menneskene som arbeidet. Denne forestillinga glapp med det samme den var tenkt, som en drøm man forsøker å gjenskape og vil tro på etter man har våknet. Den var ikke ulik fotografiet som hang på stueveggen hjemme på Leines. Tatt fra oppe i bakken en gang mot slutten av attenhundretallet. Menneskene på marka går nesten i ett med bakgrunnen, foruten de som er kledd i hvite skjorter. De arbeidet med hesjene og det var mange av dem. Det måtte være folk fra øyene rundt Værøy også som hadde dukket opp for å ta i et tak med jorda på en dag de visste det skulle fotograferes. Men det var også forfedrene hans blant dem og han kunne ikke pekt på en eneste av dem og gitt dem et navn som hadde vært og var deres egentlige. Om det var dette bildet som kom til ham først, så var det utsikten mot hagen han kjente best, som han behersket. Han kjente igjen somrene i barndommen der han stod og så ut. De nakne ripsbuskene i utkanten og ståltrådgjerdet bortenfor dem. I skråninga på utsiden av hagen hadde sauene oppholdt seg i skyggene.

Ute på kjøkkenet satte han seg på stålårsstolen ved siden av mora. Bestefaren satt på divanen. Faren stekte karbonader og løk og raspet gulrøtter. Det var som om hvert besøk hadde en innnevret grense som ikke ble utvidet før etter det første måltidet. Som om de ikke kunne komme i gang og bevege seg fritt før de

hadde sittet rundt bordet sammen. Han hadde ikke spist siden frokosten og han kjente det. Det holdt på å mørkne og det var dugg på vinduene. Det var ikke vifte over komfyren og lufta var fuktig av matos og regnfrakkene som hang til tork på stua. Bestefaren skjenket i kaffe til ham og han drakk og den var lunken og besk og han så vekk mens han svelget og satte kruset ned på bordet men tok ikke hånda fra hanken. I vinduskarmen stod et rengjort askebeeger ved siden av radioen som ikke var skrudd av men dempet. Det slo ham mens faren styrte med stekepanna hvor hjemmavant han så ut til å være. Han la ikke merke til det da de kom i land, om det hadde vært synlig også, men han så nå at det var en letthet i kroppen hans som vanligvis ikke var der. Han var mindre bundet når han snakket også. Det var ikke de korte setningene som det virket å ligge en motstand i, men ledigere prat, utvungent, som om han sa ting kun for å si dem, med en vilje til å prate. Det var den som preget kroppen, bevegelsene.

De satte opp vinduet ved kjøkkenbenken mens de spiste. Han hadde lyst til å drikke saft for å erstatte smaken av kaffen. Han spiste metodisk og drakk av vannet de hadde fylt på flasker og tatt med hjemmefra. Han forsynte seg en gang til og kjente at han var blitt mett og han spiste langsomt og tygde lengre. Det var som en spenning løst i ham. Noe han hadde bygget opp de siste timene fra han begynte å merke sulten. Nå som den var stilnet falt han sammen og han kjente seg langt borte og tung.

Etterpå flyttet de seg inn til stua. Han satte seg i gyngestolen ved skjenken, faren og bestefaren satt i hver sin lenestol ved bordene. Det stod potteplanter i vinduskarmene og på skjenken, en av dem var en eføy og de andre visste han ikke hva het. Han så ut på marka og det som var å se i mørket. Bølgeblikktaket på låven og konturene av bryggehuset og lyktestolpene langs veien over fjæra og lysene fra Presteid og fra fastlandet. Mora hadde en mørk flekk etter oppvasken på skjorta da hun kom inn. Hun satte seg i sofaen og sa til bestefaren at han ikke hadde behovd å re opp sengene for dem. Bestefaren viftet hånda i lufta og sa: Nei, hva skulle det gjøre. Radioen stod fortsatt på ute på kjøkkenet og hver

gang veggklokka slo hel gikk bestefaren ut og satte seg på divanen med hånda på volumknotten for å høre nyhetsvarselet.

Du skulle ikke hatt deg et fjernsyn, sa faren da bestefaren kom inn igjen. Vi har et stående i boden som vi ikke har bruk for.

Nei, hva skal jeg med det, sa bestefaren. Jeg har nok med radioen. Det er vel det samme han forteller.

Han trodde han ville kvikne til utover kvelden når maten hadde sunket. Han hadde føttene i gulvet for at stolen ikke skulle gyngje. Mora hentet saltstenger og nøtter og satte frem i skåler på bordet. Faren skjenket konjakk til seg og bestefaren. Han gikk ut på kjøkkenet og pusset tennene og så ut på gresset i glippen i vinduet som ennå stod åpent. Han stilte seg i døra og mumlet god natt og faren sa: Skal du legge deg nå? og han nikket og fjernet seg fra døra og gikk inn på værelset. Han hadde kledd av seg og lagt seg under dyna da klokka begynte å slå. Han telte slagene og hørte bestefaren gå over gulvet. Han trodde ikke han ville få til å sovne men han må ha gjort det for han fikk ikke med seg at bestefaren gikk tilbake til stua.

Dagen etter gikk han med bestefaren utover marka mens mora vasket takene og faren var nede hos Karl. Han hadde tenkt å sitte på værelset og lese men ombestemte seg og gikk etter. Bestefaren var like utenfor grinden da han tok ham igjen. De gikk langsomt og uten å si stort og uten å se mot de samme tingene. Han kunne holde ut tausheten mellom dem slik han kunne akseptere at den var der med faren men etter en stund spurte han hvor innhegninga til hestene egentlig hadde stått. De hadde gått et stykke men de kunne ennå se huset og låven da de snudde seg og bestefaren pekte.

Den hadde vi der borte. I skråninga ned mot marka. Og et stykke lengre opp i bakken. Det var ikke så mange trær som det er nå så det var god plass. Det er flatere lenger opp men de stod helst i skråninga, nede ved gjerdet.

Han trodde bestefaren ville si mer men han snudde seg igjen og de fortsatte utover marka. Han spurte om det hadde vært mange hester og bestefaren sa det på det meste var fire og at det måtte regnes som mye. Det var ikke før Magnar kom i land

med en hest som ikke så ut som den hadde noe på et jorde å gjøre at de snekret innhegninga. Bestefaren sa at det ikke hadde vært nødvendig men Magnar hadde bedt om at de skulle ha den. Det hadde aldri vært noen problemer med de hestene. De kom overens med hverandre og med de andre dyrene og de to eldste hadde gått fritt så lenge de hadde vært på øya og det var kanskje derfor de helst holdt seg nede ved marka. Bestefaren fortalte at han en kveld hadde sittet på trappa med føttene løftet opp på gelenderet og den ene av hestene til Torvald hadde kommet over tunet og lagt hodet mellom støvlene hans.

Det var mildt i lufta og grått i været. Han trodde det ville komme regn igjen. De fortsatte å gå. Han hadde en gang lagt hånda på en hest og kjent hvor varm den var i kulda. Det var det eneste. Visste han noe om hester hadde han det fra bøker men bestefaren hadde levd med den varmen og kulda og tatt seg av hestene på øya og forstått seg på dem og vært glad i dem og trodd på bestandigheten deres og gjort nytte av dem. Han hadde ikke tenkt det før nå men det kunne være grunnen til at de hadde vært seint ute med å få traktor til øya. Såvidt han visste hadde bestefaren ikke så mye som sittet i et traktorsete. Hver sommer i barndommen hadde det vært Magnar som kjørte med høyet.

De kom til enden av marka og bestefaren la hånda på gjerdestolpen. De ble stående en stund og se mot torvmyra og fjellet og det var første gang de så i samme retning. Bestefaren kakket hånda på stolpen og smilte til ham.

Jeg må ta borti gjerdet når jeg kommer hit, ellers blir jeg usikker på om jeg har vært her i løpet av dagen.

De begynte å gå tilbake og han prøvde å finne noe å si. Det lot seg ikke gjøre å tenke at man skulle tenke fram noe og han sluttet å tenke på det. De kunne se låvetaket og huset og han fant noe å spørre om. Han vurderte om han skulle få seg til å si det og hvor tåpelig det ville høres ut. Det var for seint og for dumt og han slo det fra seg men så sa han det likevel: Så du vil ikke ha fjernsyn du heller.

Bestefaren smilte ikke, men det var en rykning i munnviken

hans. Nei, det gir jeg meg ikke om. Jeg har klart meg uten så lenge. Men jeg savner kinofilmene iblant.

Det var underlig å høre ordet savn i bestefarens munn. Glad for å ikke gå i taushet og lure på hva den andre tenkte spurte han hva slags filmer han mente. Bakenfor låvetaket var skyene grå og tette som om de var gjort med blyant av en hard hånd. Bestefaren sa det hadde vært kino på øyene etter krigen, før de fikk strøm. Det var et par bodøværinger som drev den. De reiste rundt om høsten i en båt maken til den man fraktet varer til markedene med. Her ute var det på Presteid de la til og de trakk mange folk i høstmørket. De fleste gikk eller rodde dit med syttifem øre for å sitte på trebenkene og se. De hadde en generator stående utenfor huset og den kunne høres på lang avstand der den gav strøm til filmviseren. De hadde lerret men bestefaren kunne ikke huske hvilke filmer han hadde sett eller om det hadde vært lyd.

Jeg mener det var det. Jeg er ikke helt sikker. Men det må vel ha vært lyd på de filmene.

Regnet kom om kvelden. Han kokte opp vann og fant teposer i en skuff og valgte en pakke med skogsbær hvor plasten ikke var tatt av. Han lot teposen trekke og gikk inn på stua og satte seg i gyngestolen. Han var trett men ikke like tung som kvelden før. Derimot syntes han faren satt tungt i stolen, han virket ikke like lett og sa ikke stort. Mora hadde fylt i et glass hvitvin hun knapt hadde drukket av og hun la hånda på farens arm og lot den ligge en stund. Hun hadde vasket gulvene også og bestefaren sa det ikke hadde vært nødvendig. Mora sa hun bare hadde sveipet lett over dem og bestefaren sa at det var vel bra for både marka og gulvene med litt vann. Da veggklokka slo reiste bestefaren seg og gikk ut på kjøkkenet men om han skrudde opp volumet var det knapt hørbart.

Han la seg like tidlig som dagen før og han sov urolig og i en av drømmene stod en skikkelse i hatt og frakk inne i rommet og regnet dryppet fra plaggene og la seg skittent på fillerya og de rene gulvene og han våknet og lå noen sekunder før han forstod hvor han var og hva slags landskap han hadde utenfor vinduet.

Imago (utdrag frå TV-serie)

Thomas Espevik
Sarah Jordanson Fauske
Runa Fjellanger
Unn Catodotter Fyllingsnes
Kristine Oseth Gustavsen
Ane Høyem
Hilde Mangset Lorentsen
Maria Nilsen
Jonas Hansen Meyer
Michael Rindahl
Tone Rossow
Anne-Lise Stenseth
Lise Maria Strømqvist
Jenny Svensson
Bente Ånestad

KLIPP FRÅ VALREKLAME

Bilete av ein smilande, middelaldrande mann. Om ein myser ser han sleisk ut, men på overflata er han vennleg.

VOICE-OVER (V.O.)

Medan reformistane berre fanga TI trollmenn medan dei sat ved makta, har president Trulsen dømt over hundre i året.

Vi ser bilete frå rettsalar. Dei tiltalte har stripe drakter og sit under glasklokker.

V.O.

Stem på president Trulsen og Det nye samlingspartiet. Ikkje la barna dine komme i fare for trollmenn.

Medan stemma snakkar klipper vi til bilete av lykkelege barn som leikar i graset. Noko ved biletet ser falskt ut (kunstgras? fargane?), men vi heftar oss ikkje ved det, for ein mann står ved sida av, veivar med armane, lys skyt ut frå dei, og så EKSPLODERER leikeplassen.

Det skiftar til arkivbilete.

Berre utbrente restar av Bergen by. Halve Bryggen står under vatn.

V.O.

(beat) Aldri meir Bergen.

Eit krater, filma frå høgt ovanfor. Det klippar til ei dame som står og gret, det er eit TV-intervju.

V.O

(beat) Aldri meir Kvikne.

Plakat: Stem Det nye samlingspartiet. For eit trygt samfunn.

INT. DOKKEFABRIKKEN - DAG

Pia (25-ish, med lurvete uniform og hår som definitivt ikkje vil halde seg i ein bestemt frisyre) står ved enden av eit samleband og godkjenner dokker som robotar lenger opp har laga. Fabrikken ser ut som den høyrer heime om ca. 100 år - alt har skinande overflater, det er nesten ingen knappar eller spakar eller noko anna for menneske å ta på. Den einaste dekorasjonen eller informasjonen er LED-lys i ulike fargar.

Kleda til arbeidarane liknar noko frå ein dystopisk film, dei er grå og keisame. Heile samfunnet er blankt og anonymt, men ser ein godt etter kan ein sjå insekt, insekt som berre nektar å bli utrydda.

Ho snakkar med Irina (noko eldre, vimsete på ein meir usjarm-erande måte), som står ved det neste bandet. Lydane frå fabrikkene er dempa og monotone, men dei må snakke høgt for å høyre kvarandre.

PIA

Så, eg slo opp med Henrik.

Dokkene på banda deira er nesten identiske. Dei på bandet til Irina har blondt hår, medan Pia sine har brunt.

IRINA

Igjen?

Dokker med feil blir kasta ned ei søppelsjakt. Ikkje ofte, men ein gong imellom.

PIA

(sukkar) For godt, denne gongen, trur eg.

IRINA

Men de er så søte saman!

Irina slår etter ei fluge.

PIA

(prøver å spore om) Kva med deg? Skjedde noko med kjærleiken?

IRINA

Jo, det er det litt spennande, då. Eg møtte ein ny fyr den andre dagen, men eg klarte ikkje eingong å spørje kva han heitte...

Samtidig byrjar hendene til Pia å gløde. Pia merkar det ikkje, ho ser på Irina.

IRINA

(fortset) ... Så då kan eg ikkje sende han ei melding, sjølv om han er den einaste eg har møtt på lenge eg egentleg faktisk kunne ha lyst til å snakke med igjen ...

Dokkene på bandet til Pia byrjar å gå av seg sjølve over bandet. Når ho klør seg på kinnet byrjar dei å stige oppover, med nesten same rørsle som handa. Mange fleire enn før hamnar i søppelsjakta.

IRINA

(fortset) ... Så eg veit ikkje heilt kva eg skal gjere. Eg trur ikkje eg er forelska i han, men eg kunne sikkert blitt det.

Pia legg merke til kva hendene hennar gjer medan Irina snakkar, og skvett til. Ho veltar eit vassglas over dei, og dei mistar lyset. Dokkene fell saman på bandet igjen.

Irina snur seg endeleg og ser på Pia.

IRINA

Kva skjedde?

PIA

Ingenting. Berre eit uhell.

(byrjar å plukke opp glasskåra) Kjenner du nokon andre som var der? Kanskje dei veit kven han er?

INT. STOVA TIL MAGNUS - ETTERMIDDAG

Faren til Pia, Magnus *(i 50-åra, ser ut som ein blue-collar worker)*, serverer kaffi.

Interiøret er retro-futuristisk på ein måte som minner om hus som ikkje har blitt pussa opp sidan borna blei fødde, berre i framtida.

Bak Pia heng bryllaupsbiletet til mora og faren. Dei ser ufatteleg lykkelege ut, og heilt normale.

PIA

Takk, det held. Elles får eg ikkje sove i natt.

MAGNUS

Korleis går det med deg?

PIA

Jo, du veit. Sånn passe. Eg slo opp med Henrik, det hjelper jo ikkje.

Hendene hennar byrjar å gløde svakt, og ho set seg på dei, ser etter om faren såg det. Eit familiebilete av dei tre (Magnus, Pia og mora til Pia), frå då Pia var ca. 10 år gammal, rører på seg og byrjar å hengje skeivt.

MAGNUS

Sei frå om det er noko eg kan hjelpe til med, ok?

PIA

Jadå.

Ei pause. Båe drikk av kaffien sin.

Pia ser biletet, og går for å rette det opp igjen.

PIA

Trur du mamma framleis er i live?

MAGNUS

(tenkjer seg om, kva bør han seie?) Nei.

PIA

Kan du fortelje kva som skjedde med henne igjen?

MAGNUS

Igjen?

PIA

Ja!

MAGNUS

Vel, ho hadde jo det same problemet som deg.

PIA

Ho fekk ting til å skje?

MAGNUS

Ja. Ho kunne gjere ting, umoglege ting, og ho kunne ikkje styre det.

PIA

Visste du det då du gifta deg med henne?

Maur kryp i ein strime ut av eit hol i veggen. Det er ikkje noko vi fokuserer på, det berre skjer i bakgrunnen.

MAGNUS

(tenkjer) Ja.

PIA

Og du gjorde det likevel?

MAGNUS

Ja. Eg elska henne, veit du. Uansett, ho klarte stort sett å halde det under kontroll, å ikkje gjere noko stort, noko som kunne bli oppdaga.

PIA

(veit svaret) Og så? Kva skjedde den dagen?

MAGNUS

Så, ein dag, blei ho sint. Du var vel elleve, nei, tolv, du var hjå Siri, heldigvis.

PIA

Men sei kva som skjedde.

MAGNUS

Ho blei så sint. Over noko lite, noko ubetydeleg. Eg hugsar ikkje kva det var eingong. Det skjedde imellom. Men denne gongen gjekk det gale med magien. Ho velta nokre ting og gjorde huset vårt blått.

PIA

Og då fann dei henne.

MAGNUS

Då fann dei henne. Dei hadde nok hatt observert oss ei stund allereie, så dei var klare. Ho var borte før ho rakk å seie hadet til deg.

PIA

Kva skjedde?

MAGNUS

Eg har ikkje sett henne sidan då.

PIA

Eg saknar henne.

MAGNUS

Du veit at eg ikkje kan miste deg òg.

PIA

Jadå. Eg klarer å halde det i sjakk.

Dette er tydeleg ein samtale dei har hatt før, men den er framleis vond. Ingen av dei seier noko på ei stund. Pia drikk opp kaffien sin og går mot døra.

MAGNUS

Kjem du tilbake neste veke?

PIA

Jadå.

EXT. GATE - SAME KVELD

Pia er på veg heim gjennom ei gate av glas og grått, – tenk Continuum eller dei sentrale planetane i Firefly. Menneska rundt henne er anonyme. Det flyg overvakingsbotar over folkemengda.

Ho prøver å halde seg til skuggane, men glaset og det blanke
metallet kastar lyset frå gatelyktene overalt.

Ho legg eit par myntar i hendene til ein liten gut som kjem bort
og drar i ermet hennar. Han spring vekk igjen, og ho ser trist,
nesten lengtande etter han.

Hendene hennar byrjar å gløde igjen, ho stappar dei i lommene.
Ho stoppar, ventar på at det skal slutte.

PIA
(*Lågt*)
Shit.

Ho ser bekymra ut, men prøver å skjule det. Ho ser rundt seg,
det ser ikkje ut som at nokon har merka det.

Nokre botar seglar over mot henne. Ho held pusten, men dei flyg
forbi, og ho pustar ut.

Ein bot snur. Ei hand grip armen hennar, og trekk henne inn i eit
smug - eit smug som ikkje var der i stad. Smuget er meir Dickens
enn Asimov. Det er murveggar, klesvask heng frå vegg til vegg,
fruktseljarar etc. langsetter.

OSKAR
Det der må du få under kontroll.

Det er Oskar som er eigaren av handa. Han er litt eldre enn
henne, kledd meir fargerikt og eklektisk (meir space-bohem enn
hippie).

PIA
(*latar som*)Kva då?

I bakgrunnen står ein mann i ein sliten flosshatt og får farga
lys til å sprute ut av hendene framfor ein flokk med barn, som
klappar og ler.

OSKAR
Det er mot naturlovene.

Han ler, men ikkje vondsinna.

OSKAR
Og du veit vel kva som skjer med dei som bryt naturlovene?

Ein gammal mann reiser seg frå bak epleboda si, og drar ein
finger over strupa.

OSKAR
Eg kan hjelpe deg. Eg kan lære deg.

PIA
Nei!

Ho slit seg vekk, og spring ut i den moderne verda igjen. Det er
nesten for lyst, for klinisk. Ho blinkar. Smuget er borte.

INT. GANGEN UTANFOR HENRIKS LEILEGHEIT -
SEINARE SAME KVELD

Pia står ved døra til Henrik. Ho nøler, så bankar ho.

HENRIK (O.S.)
Kven er det?

PIA
Henrik! Det er meg.

HENRIK (O.S.)

Kva gjer du her?

PIA

Slepp meg inn.

HENRIK (O.S.)

Nei!

Men ho legg handa mot låsen, og den opnar for henne. Kanskje han berre har gløymt å slette brukaren hennar.

INT. LEILEGHEITA TIL HENRIK - SAME KVELD

Leilegheita er lys, ryddig, tidlaus. Det er tydeleg at han er ein mann som har kontroll på livet sitt. Henrik sjølv er på alder med Pia. Han er kledd i dei same ano-nyme fargane som dei fleste andre i dette samfunnet. Strigla.

PIA

Du...

HENRIK

Pia, gå, ver så snill.

PIA

Kvifor? Kvifor vil du ikkje snakke med meg meir?

HENRIK

Det var du som slo opp med meg.

Pia går og hentar seg vatn på kjøkkenet hans. Har ryggen til han.

PIA

Men kan du ikkje berre seie unnskyld?

HENRIK

Faen heller.

PIA

Eg skulle ha snakka med deg, eg veit det.

HENRIK

Ja, det skulle du.

Henrik går inn på kjøkenet, legg handa på skuldra hennar. Ho viker unna.

PIA

Men måten du reagerte... Kan du ikkje berre innsjå at du må seie unnskyld?

HENRIK

(grip skuldra hennar igjen, hardare)

La oss prøve igjen.

PIA

Slepp meg!

HENRIK

La oss prøve å ha ei framtid saman.

PIA

Eg sa at eg ikkje var klar for det!

HENRIK

Så, så.

Han legg armane rundt henne, som om han roar henne, som om han klemmer henne. Ho sprellar halvhjarta.

PIA
Kanskje om nokre år.

HENRIK
Om du berre ikkje gjer noko sånt igjen.

Pia riv seg laus.

PIA
Det var jo det som var problemet!

HENRIK
Det var ikkje berre di framtid du øydela, det var MI òg!

Pia byrjar å gløde, det er sentrert rundt hendene hennar. Ho veit at ho gjer noko dumt no.

HENRIK
Kva i helvete?
Ho stikk hendene i armholene. Prøver å skjule det, prøver å halde seg sjølv tilbake.

HENRIK
Er du ein trollmann eller noko?

PIA
Nei...

Ho seier nei, men ingen er overtydd.

HENRIK
Du ER ein trollmann! Kom deg ut! Ut! *(han skrik)*

Hjelp!

Pia slår ut med armane, ho er raud i ansiktet og hendene lyser som 60-watts pærer. Med eit BRAK! og raudt gneisteregn fyk Henrik bakover og inn i veggen.

Det minner om skremslebiletet frå propagandafilmen.

PIA
Eg hatar deg!

Henrik søkk saman i ein haug. Armane og beina verkar brotne. Han er urørleg.

PIA
Å nei. Å nei!

Ho spring ut av døra.

Svevestøv

Thomas Espevik
Sarah Jordanson Fauske
Runa Fjellanger
Unn Catodotter Fyllingsnes
Kristine Oseth Gustavsen
Ane Høyem
Hilde Mangset Lorentsen
Maria Nilsen
Jonas Hansen Meyer
Michael Rindahl
Tone Rossow
Anne-Lise Stenseth
Lise Maria Strømqvist
Jenny Svensson
Bente Ånestad

Mitt navn er Dagny. Jeg er død. Skjelettet mitt med tenner og hår ble flyttet fra det gamle gravstedet oppe på en høyde, med utsikt over byen på den romersk-katolske Kukiakirkegården i Tbilisi for noen år siden. Det var Mr. Arkadi Chovelidze som sørget for flyttingen av graven etter å ha blitt kontaktet på vegne av Hennes majestet Dronning Sonja av Norge. Han var direktør for kirkegårdsadministrasjonen i Tbilisi og hadde derfor fått spørsmål om graven min fortsatt eksisterte. Jeg gikk ofte rundt i dette området i Tbilisi. Området heter Kukia og ligger på nordsiden av Mtkvarielen, også kalt Kura, som deler byen i to. Jeg holdt meg som oftest i Kikvidze-, Rostov- eller Norio-gatene. I Norio-gaten bor Mr. Chovelidze i et stort murhus med gulv, trapper og rekkverk i marmor. Jeg holder til i en ganske ny grav til venstre for inngangen på Kukiakirkegården i enden av den samme gaten. På dokumentasjonen av flyttingen av graven i 1999 kan du se at håret mitt fortsatt er rødt og at deler av armene og bena mine har gått i oppløsning og ligger igjen som støv som har blandet seg med den rød-brune jorden.

Det var etter at de hadde flyttet meg at jeg begynte å vandre rundt igjen. Jeg trivdes ikke så godt i den nye graven. Om dagen svevde jeg rastløst omkring i ulike høyder over støvet som dekker de fleste gater og bygninger i dette området. Hvis jeg ikke fant roen om natten, forflyttet jeg meg gjerne innendørs og lå lydløst oppe under taket på soverommet til Mr. Chovelidze, som jeg kaller Arkadi. Han våknet rett som det var og jeg likte å passe litt på hvis det skulle være noe. Av og til var vi to eller tre stykker der under taket i hvert vårt hjørne. På nattevakt. Det var en ung jente og en godt voksen kvinne. Arkadi bodde alene og jeg hadde fått med meg at både kona og datteren var døde. Han fant kona liggende død i inngangspartiet hjemme og datteren ble drept på vei hjem under opptøyer i Tbilisi.

Jeg oppholdt meg ofte i fuglegården til Arkadi. Den utgjorde halvparten av det godt sikrede området rundt den store murbygningen. Til venstre for inngangen, ved siden av fuglegården, lå et tomt svømmebasseng med tak over og grønne planter rundt kan-

tene. I fuglegården var det svarte og spraglete høner, perlehøns, ulike fasaner, kalkun, ender, gjess og påfugl. Fuglene var adskilt med kraftige nettinggjerdar og gamle biter av potetskrell, korn og matrester lå ofte igjen på bakken. To gullfasaner var plassert i hver sin inngjerding sammen med andre fasaner. Gullfasanene hadde uansett kontakt og snakket sitt eget språk. Fjærdraktene var i sterke farger. Kobolt blå, dyp gul, flaskegrønn, rød, gammelrosa, beige, sort og enkelte områder med kombinasjoner av disse fargene. Jeg likte å betrakte dette i det gule sollyset som trengte gjennom løvverket til trærne rundt fuglegården. Det fikk meg til å tenke på dikt jeg hadde skrevet der jeg brukte fuglemetaforer. Jeg ble ofte sittende der til det ble mørkt, og på veien tilbake til graven betraktet jeg lysene fra byen. Den opplyste statuen Kartlis Deda, ”Moder Georgia”, ruvet på Sololaki høyden. En kveld stod Arkadi ute på terrassen. Han røykte. Sigaretten var tynn og virket liten i den kraftige hånden hans. En forbipasserende bil kastet et øyeblikk lys over ham og jeg kunne se at deler av ansiktet var vått.

Selv om restene av skjelettet mitt ligger i den nye graven nede ved inngangen forflyttet jeg meg ofte ned under jorden i den gamle graven. Jeg likte å kjenne tyngden av den over hundre år gamle gravstenen i labrador, med det vakre ortodokse korset på. Korset hadde fått et par sprekker i årenes løp. Det var en god venninne som ordnet med å få satt opp stenen noen år etter at jeg døde. Den gangen var det færre graver her. Gravstenen hadde et støpt fundament og det hele var omkranset av et fint gjerde. Det er borte nå. Av og til la jeg meg oppå stenen og prøvde å finne nøyaktig plassering i forhold til benbygningens tidligere posisjon nede i jorden. Da kunne jeg et øyeblikk oppleve hele skjelettet.

En dag jeg var i fuglegården kom vaktmesteren inn og hentet to fasaner. Så fort han var ute av syne for de andre fuglene inne i bassengområdet vred han hodet om på dem slik at de døde momentant. Jeg fulgte nysgjerrig etter. Han fortsatte inn på kjøkkenet der han fant frem en egnet slaktekniv. La først den ene på et skjærebrett, skar av hodet, så føttene og klippet vingene. Snudde fuglen, la den på ryggen og flådde av skinnen fra brystet

og trakk det av fuglekroppen. Deretter skar han opp buken, trakk ut innvollene og skar av bakparten. Jeg betraktet fargene på fjærdrakten. De fleste fjærene var sorte innerst ved kroppen og gikk over i brunbeige med en liten svart kant ytterst. På innsiden av skinnen var det et gult fettlag med ulik tykkelse og levrete blodkaker hadde samlet seg enkelte steder. I det kjølige kjøkkenet steg det opp en svak damp fra fuglekroppen som fortsatt var varm, idet vaktmesteren trakk ut lungene og de siste restene av innvoller. Så fjernet han lufrøret og spiserøret før han delte fuglen opp i bryst, vinge, rygg og lårstykker. Han gjentok prosedyren med fugl nummer to.

Jeg ble hengende rundt i kjøkkenet en stund og fulgte med på matlagingen. En sterk følelse av noe som kanskje kunne være hjemlengsel kom over meg. Hva om jeg en dag hadde prøvd å komme meg hjem til Norge, tenkte jeg. Sveve til barndomshjemmet mitt Rolighet på Kongsvinger? Jeg så meg selv sveve rundt i hagen omkring den store sveitservillaen en stund før jeg satte meg på taket og så ut over landskapet. Jeg skulle bare sitte der og se, uten å tenke på noe spesielt. Etterpå ville jeg ta meg en tur inn i huset. Jeg ble så oppløftet av disse tankene der jeg hang i hjørnet over kjøkkenskapet, at minnene fra barndomshjemmet, som i dag er Kvinnemuseum, strømmet på.

Da jeg hadde vært død i 100 år kom det besøk fra Norge. Jeg overhørte samtaler noen av dem hadde da de bodde på et av rommene i andre etasje hos Arkadi. De fortalte om en Kafé som var oppkalt etter meg, i første etasje på Rolighet. At de hadde fått laget kopi av en tapet som vi hadde på veggene da jeg bodde der. En av naboene hadde donert en gammel kaffekanne i tinn til museet som senere hadde blitt gjenkjent på et gammelt fotografi fra et av de mange hageselskapene vi hadde på Rolighet. Det var piano der og de hadde hentet et marmorrelieff laget av en polsk kunstner jeg kjente en gang. Jeg satt modell til relieffet i et kaldt og støvete atelier i Krakow, eller var det Zakophane? Kunstneren snakket hele tiden, kom med komplimenter men også enkelte kommentarer slik at jeg forstod at han hadde en oppfatning om

meg som kvinne, gjennom ting han hadde hørt, ikke nødvendigvis til min fordel. Slett ikke. August Strindberg hadde også brukt meg som modell for karakterer i flere stykker. For eksempel "Henriette" i dramateksten "Brott och Brott", om en kvinnelig kunstner som leder stykkets hovedperson forfatteren "Maurice" ut i fristelse. Dette likte jeg ikke noe særlig og jeg moret meg derfor fra tid til annen med å bytte om på den kvinnelige og mannlige hovedrollen i teksten.

Etter hvert søkte jeg tilflukt ute i fuglegården igjen, fast bestemt på å samle krefter til hjemreisen. Jeg prøvde å se for meg det Europeiske kontinentet. Det var ikke mulig. Jeg burde trolig følge omtrent samme veien tilbake til Norge som jeg hadde kommet i 1901. Kanskje sveve over Krakow og Berlin på veien. Minnene om barndomshjemmet opptok meg hele tiden og jeg kom på at halve annen etasje ikke var innredet da vi bodde der. Her pleide vi å leke som barn. Jeg så for meg mitt fremtidige hvilested her mellom kraftige røffe bjelker som er føyet sammen med tørkede planterester mellom. Årgangsstøv hadde sannsynligvis lagt seg til rette i sprekken og mellom bjelkene av gammelt gulnet knasende tørt treverk. Blant planterestene og støvpartiklene ville jeg kjenne meg igjen og der kunne jeg bli liggende i dagevis og bare være død. Minnene og bildene fra fortiden hadde blitt så dominerende at jeg nesten glemte at jeg fortsatt var i Tbilisi. Jeg hadde begynt å høre stemmer og lyder også. Jeg innbilte meg at jeg hørte noen som gikk over et gulv. Det var ikke i Tbilisi. Det var hjemme. Raske klakkende skritt, dameskritt, en dør lukket seg, åpnet seg og de samme raske skrittene gikk igjen over gulvet et sted i huset.

– Hallo! Er det noen der?

Jeg hørte skritt i trappen og noen åpnet dørene til de mange rommene og skapene i huset.

– Hallo-o!

– Hvis det er noen her, så gi dere til kjenne, ropte en kvinnestemme. Vi forlater huset og låser døren straks!

Deretter hørte jeg at de snakket om gjenferd, skritt, stemmer

og at en av dem hadde sett en kvinneskikkelse i et av vinduene på *Rolighet*.

De besøkende fra Norge hadde også snakket om at Kafé Dagny er et vakkert rom med antikke møbler og kopier av fotografier og malerier på veggene. De sa at det hang flere fotografier av meg og de tre søstrene mine der, noen av meg alene, et par familiebilder og et par reproduksjoner blant annet av maleriet som Edvard Munch malte av meg i 1893. Jeg så for meg noen mennesker som satt ved et bord og snakket om løst og fast. Det var tre menn og en kvinne. De hadde bestilt Kaféens spesialitet, Bohemkake, til kaffen. Den ene mannen virket ettertenksom, men oppmerksom og interessert i kvinnen. Han tenkte kanskje på flasset som hadde falt ned på kragen på den mørke dressjakken hans og om hun ville legge merke til at den var blank på albue. Utenfor vinduet sang fuglene intenst. Mannen reiste seg og lukket det åpne vinduet som om det forstyrret ham. Han børstet samtidig av på dressjakken forhåpentligvis uten at noen la merke til det. Han sa ingenting da en av de andre mennene nevnte noe om at jeg bare hadde etterlatt meg en ganske liten nærmest ubetydelig litterær produksjon. Bruddstykker av denne samtalen blandet seg med en annen scene som utspilte seg i hagen på baksiden av huset en gang på slutten av forrige århundre. På den tiden var jeg gift med den polske forfatteren Stanislaw Przybyzowski. Vi hadde kallenavn, jeg var Ducha og han var Stachu. Vi var lidenskapelig, hensynsløst forelsket i hverandre så lenge det varte. Vi stod der i hagen bak Rolighet, det var vår og litt kjølig i luften. Jeg frøs og ville gå inn men noe hindret meg og jeg ble stående. Stachu var innadvendt og fjern i blikket. Hva tenkte han på? Jeg ble alltid bekymret når han fikk dette uttrykket, redd for at han ville reise sin vei, forlate meg. Et par duer kurret på hustaket. Det la opp til uvær og mørke skyer var på vei inn fra øst. Den tankefulle mannen var ivrig opptatt med å forklare at han holdt på å lese en biografi om meg fra 70-tallet. Se her sa han, les dette! Kvinnen leste først en gang, hevet deretter stemmen og leste høyt:

- "... 'Nonsens' utropade Stach, 'det viktigaste är, att man hos sig själv övervinner skräcken för sanningen, övervinner sin egen inskränkta och borgerliga natur. ... Sanningen är nära, jag ser hennes underbara drag, blott en tunn slöja döljer henne för mig.' Han pekade på sin sovande hustru under det vita lakanet. 'Som här. Man måste bara ha mod nog att låta täckelset falla.' Och helt oväntat, med en häftig rörelse, drog han bort det lätta tygstycket. Inför den förvånade vännens ögon blottades den av ingenting dolda nakenheten hos den sköna, unga kvinnan, som fortfarande var försänkt i djup sömn. ..."

Jeg ville skrike høyt, hyle, ule, remje som et utsultet dyr. Hvor mange ganger hadde dette skjedd? Et øyeblikk følte jeg en lettelse over at det ikke var noen kropp å vise frem lenger, men kom straks på at hadde de ikke flyttet de tarvelige benrestene mine med tenner og hår og hadde de ikke dokumentert det hele og? Jeg hadde lyst til å delta i samtalen, forklare hvordan det er å være Dagny Juel Przybyzewska, om det å nesten ha blitt glemt, å nesten utelukkende bli omtalt i negative og uverdige vendinger både mens jeg levde og i mange år etter min død, om å bare bli referert til som muse og modell for mannlige kunstnere, fristerinne og karismatisk bohemdronning, som om jeg ikke er noe annet enn overflate, et ytre anliggende, form uten innhold, og nå form uten funksjon, tenkte jeg. Min gode Gud! Og den fordømte Strindberg, det sinnssyke gamle skinnet. Jeg sa at han var gammel og tykk. Han baktalte meg på det groveste og gjorde narr av mine litterære ambisjoner. Men hvor kom denne forbitrelsen hans fra? Dette hatet han ga uttrykk for overfor kvinner, særlig meg. Kanskje bunnet det i selvforakt med utgangspunkt i det å ikke kunne kontrollere egne impulser, ikke ville det, nok?

De andre to gjestene reiste seg for å se nærmere på reproduksjonen av Edvard Munchs maleri. Den tredje ble fortsatt sittende og høre på kvinnen som sa at Munch var den eneste som hadde publisert noe positivt om meg etter at jeg ble skutt. For det ble jeg, i 1901. Høylytt kakling overdøvd tankene og jeg ble oppmerksom på at matingen var i full gang i fuglegården. Jeg

hadde blitt liggende forkjært i et hjørne hele natten og det venstre leggbenet hadde vridd seg og gjorde at jeg var nødt til å bevege meg sidelengs til å begynne med. Måtte komme meg i vigør hvis det skulle bli noe av hjemreisen jeg hadde forespeilet meg. Jeg varmet opp med en runde i området, over kirkegården, parken med lekeapparater i plast og benker med mennesker under trærne. Svingte skjelettet mellom de mange strøm- og telefonkablene i gatene. Det var oppmuntrende å kjenne de gamle benrestene skrangle i den friske formiddagsluften. Nå drar jeg til Norge snart, tenkte jeg.

Jeg hadde planlagt å reise mot nord-vest, intuitivt. Jeg tok en siste sving over Kukiakirkegården og huset til Arkadi idet jeg skled forbi skrått oppover i luften omringet av en gyllen optimisme. "Gledesstunden himmelrunden" nynet jeg for meg selv. Da løsnet leggbenet igjen, og denne gangen falt det helt av, deiset nedover og ble borte. Jeg oppdaget at jeg fortsatt var over byen, i nærheten av "Moder Georgia" på andre siden av elven. Det var slett ikke denne veien jeg skulle. Tyngdeforholdet hadde endret seg i skjelettet, fremdriften ble tregere og jeg måtte prøve å finne leggbenet, få det på plass igjen. Eller kanskje det var bedre uten. Jeg manglet jo en del andre ben allerede. På vei nedover kom jeg inn i en luftlomme. Det var ganske behagelig. Hva rimer på "Gledesstunden, himmelrunden" spurte jeg meg selv. "Løvemunden"? Ja løvemunden tenkte jeg beslutsomt. "Løvemunden, morgenrunden". O-iiiiii, der rykket det kraftig til i skjelettet etterfulgt av en intens skjelling og enda ett ben falt av. En knokkel fra ankelen kjentes det ut som. Jeg var nær ved å brase i brosteinen fra en betydelig høyde mellom bygningene. I siste liten fikk jeg øye på en balkong og greide å manøvrere den ristende knokkelsulamitten inn og gjennom en åpen dør der jeg kollapset på gulvet. Det kjentes ut som jeg var gjennomsvett og det er ikke mulig for et tørrvokst skjelett. Men hvor var jeg? I et støvete rom med dårlig lys og i en monter på den ene veggen kunne jeg skimte en dyrelignende skapning. Den beveget ikke på seg. Det gjorde ikke jeg heller og det eneste jeg tenkte på var å

komme meg bort derfra. Jeg ville hjem igjen. Hjem? Hvor da tenkte jeg med ett, forvirret. Jeg gjorde et par mislykkede forsøk på å lette. Til slutt greide jeg det og da jeg kom ut var jeg ved føttene på Moder Georgia, igjen. Nå var det ikke annet å gjøre enn å komme seg tilbake til graven. En gang død, alltid død.

Det var godt å komme ned under jorden igjen. Endelig kunne jeg slappe av. Jeg fikk nøye meg med drømmer og minner om mitt tidligere liv og være fornøyd med tilværelsen, men det var likevel noe som plaget meg. Ikke det at jeg ble skutt, men at Stachu hadde sviktet meg, at han ikke hadde kommet til Tbilisi. Og før jeg visste ordet av det var jeg tilbake på Rolighet. Der blant kartonger, gjenstander og møbler skimtet jeg en bok med et bilde av en mann på forsiden. Det lignet på Stachu. Hvordan kunne jeg se det, tenkte jeg, uten øyne. Stachu, mitt livs kjærlighet. Mitt livs kjærlighet. Over hundre år hadde gått og her var vi som om vi hadde avtalt et viktig møte. Som om vi hadde kommet hit for å få noen gode råd slik at vi kunne begynne på nytt, elske hverandre mer over et lengre tidsrom denne gangen. Hjertet mitt banket og jeg tok Stachus hånd og så ham inn i det som for meg var glassklare vakre uutgrunnelige velkjente øyne men som for deg bare ville ha vært ett flatt bokomslag. Vi omfavnet hverandre hardt og holdt fast. Kysset lenge som om vi aldri hadde gjort noe annet og jeg kjente alle fraværende muskler stramme seg rundt de skjøre knoklene. Stachu førte meg inn på et annet rom med et piano og ga seg til å spille vilt. Vi kastet oss ut i en heftig dans før han presset meg tungt inn mot pianoet og løftet meg opp på tangentene. Jeg kunne kjenne ham inntil meg, han klemte, jeg løftet og åpnet opp alt. Alt!

Men samværet ble for voldsomt for oss. Ble for stor påkjenning for de skrøpelige levningene. Og der og da i sekundene som fulgte gikk vi sakte i oppløsning og støvet etter oss falt med sin naturlige tyngde ned over inventaret.

Noter

- Sitat fra *“Irrande Stjärna, Berättelsen om den legendariska Dagny*

Juel” av Ewa K. Kossak, Bonnier 1978. Forkortet og oversatt til svensk av Christina Wollin. Den polske originalens tittel: “Dagny Przybyszewska, Zblakana gwiazda” av Ewa K. Kossak, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1973.

- *En annen versjon av denne teksten brukes i min film “Svevestøv / Suspended Dust”, 2014-15*

Dråpen i havet

Thomas Espevik
Sarah Jordanson Fauske
Runa Fjellanger
Unn Catodotter Fyllingsnes
Kristine Oseth Gustavsen
Ane Høyem
Hilde Mangset Lorentsen
Maria Nilsen
Jonas Hansen Meyer
Michael Rindahl
Tone Rossow
Anne-Lise Stenseth
Lise Maria Strømqvist
Jenny Svensson
Bente Ånestad

Havet strekker seg fra tærne mine til det møter himmelen langt borte. Lillebror smiler til meg, slipper hånden min og springer leende mot bølgene og flykter fra dem med skrekkblandet fryd hver gang de kommer veltende mot ham. Jeg ler med ham for å speile gleden hans, for livet vi hadde før er kløyvd fra oss. Jeg spriker med tærne i sanden. Kaldt vann flyter over, drar seg tilbake, og lillebrors bukse klistrer seg til de spede leggene hans.

Mor står og vugger på den nyfødte lillingen, hardere enn hun bør. Far snakker med hendene. Peker mot de tre skipene som ligger på vågen. Mor rister på hodet. Vugger hardere. Tærne mine verker av kulde, men jeg må smile mot solen som dupper over havet i vest, for jeg er som havet, mjukt og rasende om hverandre. Stemmen til mor blander seg med bølgene. Lillebror må komme. Hun griper ham om overarmen og ser mot meg, mens hun skjenner på lillebror for å være våt inn til skinnet. Vil han fryse ihjel, sier hun og lillebror begynner å gråte.

Mor holder lillingen som en bylt tett inntil seg. Ser mellom meg og lillebror. Jeg tar hånden hans. Klemmer om den. Stryker ham over håret, prøver å fange mors blikk, men hun ser bare innbitt ned på lillingen og går sin vei. Jeg burde ha passet bedre på lillebror. Jeg må holde om ham fra nå av. Vi to må holde sammen. Så jeg rusker ham i håret og sier at det blir spennende å reise med båt over storhavet. Det har vi aldri gjort før. Mor roper at han må komme, han ser spørrende på meg før han løper til henne. De går fra meg bortover stranden. Jeg roper etter dem, men bølgene slår for hardt mot stranden og jeg skriker mor, mor, for tre menn flokker seg rundt meg, glefser som dyr, drar i klærne mine, tvinger meg over ende. Jeg er fast, selv om ansiktet mitt skrubber mot sanden i utakt med bølgene.

I begynnelsen av tiden var det ingen sand, ingen sjø, ingen svale bølger, ingen jord, ingen himmel eller gress, bare et vidåpent gap, fortalte gamlemor. Hun strøk hun meg over kinnet med den myke, årslitte hånden og øynene hennes skinte mot meg, husk alt jeg har fortalt deg, vene du, hvisket hun mot pannen min. Jeg kommer aldri til å kjenne pusten hennes mot huden min

igjen, men lillebrors pust er her mot halsen min. Han stryker meg gjennom håret, som er sandete og salt, og legger seg inntil meg. Jeg får aldri forlate ham igjen, hvisker han og øynene hans er små speil i mørket. Vi har fått plass på et skip, sier mor like ved med en stemme som forsøker å virke glad og far stirrer forbi oss. Jeg ser samme vei som ham. Havet har mørknet, og øya han har snakket om er ikke å se. Den er bak himmelen et sted.

Far bærer tungt på alt vi har igjen. Hvor mange dager og netter det vil ta over havet vet ingen. Ingen som har reist før har kommet tilbake. Vi er så mange på kaia og mannskapet som står og henger langs rekka, ler når vi går forbi, og mors skuldre skjelver. Far hvisker anstrengt til mor at han ikke hadde et valg, noe må vi ofre, sier han og ingen merker hvor vondt der er for meg å gå. Det er nå vi må dra før vindene blir for kalde, men jeg hutrer allerede og lillebror henger i skjørtet mitt. Jeg løfter ham opp inntil meg og han sukker søvnig mot halsen min. Han varmer meg. Nå forlater vi jorda vi alltid har gått på, hvisker jeg til ham idet jeg entrer landgangen. Nå har vi kun havet under oss. Skipet krenger og vannet sukker. Havet synker inn i meg og vekten av lillebror stråler gjennom armene mine.

Mor vugger og vugger på lillingen og sier om og om igjen at vi må spare på vannet, bare drikke når vi er veldig tørste og jeg er tørst hele tiden, natten er rundt oss på alle kanter og lillebror glipper inn og ut av søvnen. Skipet rister til idet legger fra land. Jeg nynn timer rolig til ham og han sovner på fanget mitt, landet forsvinner ifra oss og havet bærer oss avsted. Jeg kvepper til. Far stirrer ned på vannet som kommer mot oss og skikkelser reiser seg vaksomt, noen gråter og vi blir trengt tettere sammen. Jeg er så sliten i hele meg, jeg må bare sove, hodet orker ikke å være redd, så jeg holder om lillebror og stenger havet ute.

Skipet ligger for tungt i sjøen og vannet surkler inn og vi er for mange ombord. Det snakker mannskapet om. Vi er sikkert flere hundre mennesker, tett i tett med armer og såre øyne og barnegråt og bønn, og far hvisker at vi måtte holde oss i ro, ikke se noen i øynene, ikke tenke på nå, selv om livet er kuldevåte klær. Mor

skjuler vannkannen bak seg og gir oss litt hver. Lillebror sutrer og vil ha mer. Mor får steinøyne og hysjer ham bort. Lillebror sier spakt at han må pisse. Jeg har ikke tenkt på det før nå. Her er ikke et skjult sted å pisse, mennene gjør det i havet. Det er noe varmt og vått mellom bena, som jeg ikke forstår og mor vil ikke se meg. Far tar lillebror bort til rekka og lillebror smiler når han kommer tilbake og sier stolt at nå er havet fullt.

Mor gir meg til slutt et slitt kar og sier jeg får bruke det og helle pisset i havet. Jeg setter meg på huk og prøver å treffe rett uten å se under skjørtet og det kommer en varm stråle på leggen. Jeg tar karet ut og ser blod i det gule og jeg hvisker redd mor, mor, men lillingens gråt skjærer gjennom alt og det er nok for mor. Jeg klarer ikke å se klart gjennom tårene og alt snører seg sammen i brystet. Jeg reiser meg sakte opp. Forsøker å skjule karet. Kommer meg fram til havet og heller alt ut og lillebror roper navnet mitt igjen og igjen, og griper om meg som om jeg var i ferd med å helle meg selv ut i havet når jeg kommer til ham. Jeg får ikke lov å forlate ham. Aldri. Aldri. Aldri.

Måneskinnet fester seg i bølgene og havet slår mot oss her jeg sitter klemmt mellom ripa og fars rygg. Armene verker om lillebror, men det lindrer den dumpe smerten som suger i magen. Jeg må ha sovet for nå lysner himmelen over lillebrors lange øyenvipper, som kaster skygger som strå mot bleke kinn, og jeg legger øret tett inntil nesen hans. Lytter, kjenner svale drag av liv og vippene hans kiler mot pannen.

Det er fremdeles blod i karet når det lysner av dag over havet. Jeg er tørr i munnen og bløt i trusa. Jeg kjenner forsiktig bak på skjørtet, det virker ikke vått og jeg må komme meg til havet. Mor må ikke se blodet, for da vil hun bare begynne å gråte igjen, og far er for sint nå, jeg ser det på skuldrene hans som rykker til nå og da, mens han forsøker å sove. Jeg tar meg til hodet. Jeg har sjalet. Jeg tar det av og biter til jeg får en flenge og river av så mye som jeg tør, bretter tøyestykket sammen og legger det inn mellom bena. Hånden min er rød av blod. Det må være ondskap i magen. Jeg har i alle fall ikke drukket av havet, for havet er saltare enn tårer.

Mor nekter meg mer vann. Hun vil ha meg vekk. Jeg kommer meg fram til rekka og heller pisset ut i havet. Det hvite skummet av vann langs skroget blir ikke rødt. Det er som i går. Rent. Uberørt av oss. Det skal mer enn en dråpe blod til for havet blir rødt. Det er i grunnen vakkert havet nå, skummet som en stripe bak oss, vi står ikke i ro, vi er på vei i samme båt, men det er som om det er et hav mellom oss, selv om jeg snubler mellom lemmer og fortvilelse hvor enn jeg går. Horisonten begynner å lysne, men det er ingen øy i dag heller. Bare himmel og hav i hverandre.

Ansiktet svir av sol og salt isvind idet solen går ned under havet. Lillingen har grått hele dagen og mor mumler at hun mister melken og hun er blekere enn da han ble født, da hun tok hånden min og klemte så hardt at den visnet, far slo henne ikke over kinnet da, han var så stolt over å ha to sønner på jorda. Meg nevner han ikke. Jeg klemmer hardere om lillebror. Han virker slapp. Kinnene hans er feberhete og leppene tørre. Over meg flyr en ensom fugl, sklir gjennom luften uten motstand. Kanskje ser den øya fra langt der oppe. Det rister under beina mine. En gang. To ganger. Folk våkner til. Skipet krenger til og jeg skvetter opp. Kropper presser på og jeg spenner i mot, så lillebror ikke skal bli klemt mot ripa. Alt for mange stemmer roper om at skipet framfor oss synker, at vi må hjelpe, men vi er for mange allerede sier andre og det synker inn i meg at vi kun kan være redde for oss selv, men det hjelper ikke mot raseriet som bølger mellom oss. Mannskapet truer med skarpe våpen og roper ro dere ned og jeg kommer meg ned på huk og krummer meg om lillebror som skjelver. Ryggen min får harde slag, men det gjør merkelig nok ikke vondt. Jeg holder bare fast om lillebror så knokene blir hvite til det stilner av. Far er blodig i hele ansiktet og det renner rødt rundt oss. Jeg reiser meg. Kropper blir kastet overbord og flyter hver for seg langs skroget. Far har noe stolt ved seg der han står, mens mennene som styrte båten ligger forvridde i baugen. Jeg går bort til en av dem. Han er ikke død. Ikke helt. Jeg får lyst til å sparke ham hardt igjen og igjen, men jeg lar være. To menn løfter ham opp og velter ham overbord. Nå har vi bare vannet igjen å sloss mot.

Det er flere døde. Vi trækker bare over dem med vannbøttene. Noen er avkledd, og klærne er deres er blitt stappet inn i de verste sprekkene i skroget. Jeg får meg ikke til å gråte for noen jeg ikke kjenner, men jeg stopper opp ved ei jente, omtrent så gammel som meg. Jeg bøyer meg ned for å lukke øynene hennes, men så tenker jeg at det er godt for de døde å stirre inn i himmelen. Så jeg reiser meg, ser tvers gjennom himmelen, løfter bøtta og øser vann hardt i havet, senker den ned i grumset rundt bena mine, løfter og kaster, men vannet forblir utømmelig i alle retninger.

Lillebror spør hvor øya er. Om den er virkelig finnes bak månens lys et sted. Jeg sier han må sove nå, for kvelden er her. Natten virker uendelig. Vi duver i ett med havet. Det verker i ryggen etter alle bøttene med vann, vi kjemper mot havet hele dagen og lillebrors kinn er saltrimete.

Far har gitt oss det siste drikkevannet. Lillebror vil nesten ikke drikke, men jeg sparer hans og litt av mitt, så han kan få senere. Når jeg står drypper det blod i vannet, men ingen ser, det lukter piss og jern, en søt, metallisk eim, som kvalmer. Blodet fra underlivet mitt ser ingen. Vi har alle rødbrune flekker på klærne. Mor sitter bare og vugger på lillingen. Det har hun gjort hele dagen. Jeg forsøker å si at hun må dekke mer over dem, så vinden ikke kjøler dem så fælt, men det er som om hun ikke er mer, hun mumler bare igjen og igjen at hun ikke vet hvilken farge han har på øynene. Lillebrors er blå. Jeg lager et lite telt til lillebror mellom vannkannen og meg selv av et stort stykke tøy fra de døde, for at han skal få litt ly å hvile seg i.

Natten er ubevegelig, månen dunkel langt borte og stjernene sløve. Lillebror ligger inntil ryggen min, sparker meg med ujevne mellomrom og jeg prøver å puffe ham vekk, han er inntil meg hele tiden, armene rundt halsen, hengende i skjørtet, snørr og tårer i håret mitt, jeg ville få ham vekk, skyver ham hardt så langt bort jeg kan, men han smyer seg tilbake, urolig først, så svak pust i øret, og det går ikke å få sove, jeg får ikke puste, det er ikke plass til meg selv i meg og munnen min er så tørr, jeg forsøker å svelge, men tungen er tykk og jeg kommer aldri mer til å si noe.

Mor sover og merker ikke at far bøyer seg ned over henne og tar bylten ut av armene hennes. Jeg kan ikke huske siste jeg hørte lillingen gråte. Det er stort sett det lillingen har gjort siden den natten han ble født og mor ble tømt for alt jeg kjente ved henne. Far står ved rekka. Jeg legger hånden på skulderen hans. Han rykker til. Jeg spør, hva gjør du med lillingen. Lillingen er en bylt i armene hans. Han har blått ansikt. Far rister på hodet. Sier at alt er for sent og slipper bylten ned i vannet. Den ligger og dupper hvit i måneskinnet. Hva har du gjort, hvisker jeg. Han lever ikke mer, sier far. Men han må jo i jorda. Den kan ikke være i havet. Jeg hikster. Vi har ikke jorda mer, sier far, og går fra meg.

Det er langt ned for en liten bylt. Langt ned å være alene, solen nærmer seg og bylten synker som en virvlende, hvit dråpe under overflaten til mørket tar den. Det er ro i det, å være en dråpe i havet. Jeg kan godt synke under. Det er bare rekka mellom meg og vått mørke, dypere, dypere. Jeg lener meg over kanten. Havet virker så mjukt, og jeg husker stranden, hvordan vannet kjælte kjølende over tærne mine, og jeg trenger ikke å se meg tilbake, det er bare å forsvinne, men noe tungt holder igjen og jeg ser ned og der står lillebror med søvn i øynene og armene rundt hoftene mine. Han tar hånden min, drar meg ned til seg og holdt om hele meg. Jeg synker sammen. Lillebror vil aldri la meg være alene.

Mor snakker med seg selv og vugger som om bylten var der. Mumler hysj, hysj, kjærlig sang, smiler til luften, og lillebror har slappe øyne av glass, men han smiler når jeg smiler til han. Skipet bare flyter rundt i havet. Ingen speider mot horisonten mer, far er ikke sikker på hvor nord er, vinden eier alle himmelretninger. Vinden, våren, lukten av forventning om våren. Jeg har den nesten i nesen, men den glipper. Jeg må reise meg, det er som om kroppen ikke forstår hva jeg vil mer. Skipet hvelver om meg, og det er som om bekken sildrer forbi husveggen hjemme. Skogen. Dunsnø. Det begynner å snø, kalde fnugg mot kinnet. Mor ler bak meg, hun har mistet seg selv nå. Jeg ser en hildring langt borte. Det er nok bare noe fra innsiden av meg igjen, men jeg ser land, snødekt land som nærmer seg. Jeg sier så høyt den tørre halsen makter at jeg ser

noe mer en himmel og hav. Jeg sier det igjen og igjen. Jeg ser øya, jeg ser øya. Noen reiser seg bak meg. Står ved min side. Han er litt eldre enn meg. Han tar meg i hånden, klemmer den for havet ender ikke lengre i himmelen. Havet slår hvitt mot land, og gleden åpner meg. Latteren skraper hes i halsen. Vi går ikke under. Jeg finner lillebror. Løfter ham opp. Øya finnes, lillebror. Jeg peker. Ser du, den er virkelig bak havet.

Rättvisemärkt (*utdrag*)

Thomas Espevik
Sarah Jordanson Fauske
Runa Fjellanger
Unn Catodotter Fyllingsnes
Kristine Oseth Gustavsen
Ane Høyem
Hilde Mangset Lorentsen
Maria Nilsen
Jonas Hansen Meyer
Michael Rindahl
Tone Rossow
Anne-Lise Stenseth
Lise Maria Strømqvist
Jenny Svensson
Bente Ånestad

I stycket *Rättvisemärkt* skapar Anna, i rädsla för att hennes tillvaro inte är tillräckligt meningsfull, en mosaikartad kalkyl över sitt liv och sina val. Det resulterar i att hon bildar en intresseorganisation som arbetar för att få in rättvisemärkta bananer i fruktsortimentet på närbutiken. Anna värvar två medlemmar till föreningen: den pensionerade kallskänkan Ulla och gymnasieavhopparen Tim. Annas mosaik växer och tar större och större plats i hennes och sambons lägenhet, samtidigt som arbetet för rättvisemärkta bananer blir allt viktigare för de tre medlemmarna i föreningen. Medlemmarna har sina egna personliga motiv, som på olika sätt är knutna till skam och skuld, för att driva kampen vidare. När en anställd på butiken blir överfallen på väg hem från jobbet avsäger sig Anna allt ansvar. Tim skyller på Ulla, som tas in till polisförhör.

Scen 8: Polisförhör

POLIS 1

Ulla, förstår du varför du är här?

ULLA

Ja.

POLIS 2

Vi ska börja med att låta dig förklara vad som hände. Verkar det okej?

ULLA

Ja.

Polis 1

Vi är här för att lyssna på dig, förstår du?

ULLA

Ja. Tack.

POLIS 2

Berätta för oss, Ulla.

ULLA

Jag hade varit ensam väldigt länge, och med tiden så började det kännas som om jag var på väg att lösas upp. Som att mina konturer höll på att försvinna. Jag hade varit gift över halva livet. Det är inte så lätt varje dag, det där att vara gift, inte. Men det var alltid någon annan där. Och då och då kom det en hand eller en kind eller en famn, som liksom höll en samman på något vis. Så blev jag ensam, och så kom den där känslan av att jag skulle lösas upp. Att jag en dag skulle vara så flytande i kanterna att jag aldrig någonsin skulle hitta tillbaka till formen som jag hade en gång. Det var skrämmande. Jag försökte hitta på olika sätt att

påminna kroppen om konturerna. I duschen. Varmt vatten som rann ner längs sidorna, längs bröstet, magen, ner längs benen. Riktigt varmt vatten, hård stråle. Vattnet mot huden kunde ge en aning om var jag slutade och resten av världen började. Jag började ställa mig närmare de andra passagerarna på bussen. För att känna en ryggtafla, en armbåge, kanske ibland en höft. Andra människors kroppsdelar som kunde påminna mina kroppsdelar om att de fortfarande fanns. Jag gjorde ingenting oanständigt, det får ni inte tro. Men när det var trångt så höll jag mig lite närmare medpassagerarna än vad som behövdes. Först bara de som luktade gott. Jag började fylla sängen med filtar, kuddar och flera täcken. Jag ramade in min kropp för att vara säker på att den skulle vara där nästa morgon. Det var den, men ännu lite otydligare för varje dag. Huden höll mig så pass samlad att det var möjligt att dra upp kroppen ur sängen, händerna hade fortfarande tillräckligt mycket känslighet för att kunna finna fram kaffefilter, bröd, filmjolk. Men det var bara nätt och jämnt. En morgon skulle kanske hela min ram kännas upplöst, och den dagen skulle jag inte stiga upp.

POLIS 1

Ulla, jag tror vi måste be dig börja komma till saken.

ULLA

Javisst. Förlåt mig. Jag, kroppen, fick en dag uppmärksamhet. Från en man. Och med ens så sträckte det som var kvar av konturerna lite på sig, liksom drog sig samman igen. Någon annan gick i god för att min kropp fortfarande var kvar, och det märkte den. Jag kände kroppens tyngd genom fötterna mot linoleumgolvet som jag stod på. För första gången på länge visste jag var mina fotsulor slutade och var underlaget tog vid. Jag och min kropp fick en blick och en nick, och man skulle tro att det gav en lugnande effekt. Men det fungerar inte så, förstår ni. När kroppen först hade blivit uppmärksammas så blev kanterna ännu otydligare, sedan när blicken vände sig bort

igen. Nattimmarna blev ännu farligare; utsida, insida, kroppen och världen flöt samman ännu mer. Vattnet i duschen hjälpte inte alls, det började istället tränga in i porerna, lösa upp, och ta med sig bitar av mig ner i golvbrunnen. Tills nästa ögonblick av nick och blick. En kort stund av hållfasthet, en förnimmelse av kontur. Men så när blicken var borta så hade jag tagit ett steg fram och två tillbaka. Kroppen var snart slut. Det mesta hade dunstat, spolats ner i avloppet, flutit ut och försvunnit ner i madrassen.

POLIS 2

Ulla...

ULLA

Vet du hur det känns när du har ett oändligt antal ensamma nätter bakom dig, och veta att du har ännu fler framför dig? Inte alls, kroppen känns inte alls! Ibland efter middagen kan du känna hur blusen stramar lite runt magen, efter att du har skurat golven kan du känna ett molande tryck mellan skulderbladen, men det är de enda påminnelserna du får. Tänk dig då att det kommer en hand. Herre min gud, det kom en hand. Det var kaffe och servering med goda vänner på Röda Korset - alltid tredje söndagen varje månad. Samtalet var uppsluppet. Han var där den här månaden också, och jag visste att så länge jag satt vid det där bordet så höll jag samman. Så länge han då och då såg åt mitt håll, såg kroppen jag trots allt fortfarande levde i - kroppen som fortfarande kunde sluta sina fingrar runt kaffekoppen, luta sin rygg mot ryggstödet och vars armar kunde sända kakfatet vidare - så länge han såg det så existerade jag. Så kom det en hand. Jag hade gått ut i köket för att fylla på mjölksnipan, och han kom in för att ta ett glas vatten. Han låtsades som att det var lite trängre än det egentligen var, han skulle fram till kranen, jag stod vid bänken och när han passerade så la han en hand på min korsrygg. Korsrygg! Jag hade en rygg, och inte bara det, inte en odefinierbar massa strax bakom mig, utan han gav mig en

korsrygg. En försiktig svaj strax ovanför höfterna, en liten kurva under bröstryggen. Ett område med muskler, ben och organ som pumpade, svällde, drog sig samman för att hålla mig vid liv. Ett brännande märke nedanför bh-bandet och ovanför troskanten. Det strålade ut från märket, det spred sig ut över hela huden, jag fick en hinna som omslöt mig. Det varade ett ögonblick, så försvann handen. Han lämnade rummet, med sitt fyllda vattenglas. Jag gick ut till de andra, jag ställde mjölksnipan på bordet, jag satte mig försiktigt ner. Jag hade kontur. Samtalet gick vidare, jag deltog, jag deltog inte. Han var involverad i en diskussion längre ner vid bordsänden. Eftermiddagen gick mot kväll. Det började bli dags att gå hem. Huden blev orolig. Alla klädde sig i hallen. Snabba artiga kramar, men ingenting som var tillräckligt handfast för att påminna min kropp om att den nyss hade haft ett hölje, att den för en stund hade existerat på samma villkor som andras kroppar. Jag gick åt mitt håll, han gick hem med sin fru. Mina fotsulor landade mjukt mot marken, för varje steg flöt de ut mer och mer. När jag stod utanför min dörr var kroppen glömd igen.

POLIS 1

Ulla, nu undviker du det vi egentligen skulle prata om. Vi ser helst att du börjar komma till saken.

ULLA

Jag ber om ursäkt, men jag måste få förklara det här. Från början.

POLIS 2

Naturligtvis, det är väldigt bra om du ger oss all information. Som är relevant i saken.

ULLA

Ni sa att ni skulle lyssna!

POLIS 1 OCH 2

Ulla, vi lyssnar.

ULLA

Jag låg vaken den natten av rädsla för att kroppen till slut skulle lämna mig. Allt som hände sedan var ren överlevnad. Det var självförsvar! Jag vet att det jag gjorde var fel. Jag ska ta mitt straff. Men jag vill säga att jag inte hade något val.

POLIS 1

Var det någon som tvingade dig att begå den här handlingen som vi ska prata om här idag?

ULLA

Ja! Nej. Men under andra omständigheter hade det aldrig skett. Tillfället gör tjuven, ni vet.

POLIS 2

Utan tillfällen hade vi inte haft några tjuvar, Ulla. Men det har vi.

POLIS 1

Och nu var det väl inte riktigt en stöld det här rörde sig om?

ULLA

Nej, det var ju inte det.

POLIS 2

Ska vi ta en liten paus så att du får samla dig lite?

ULLA

Jag är lika mån om att bli färdig med det här som ni. Ordentligt polisarbete är väl att gå till botten med saker och ting?

POLIS 1

Jo, så är det.

ULLA

Då föreslår jag att jag fortsätter med att förklara händelserna utifrån min sida av saken, utan paus. Så kommer vi snart härifrån och kan fortsätta med vårt. Jag trodde att ni hade tagit in mig till förhör för att höra vad jag hade att säga?

POLIS 2

Berätta för oss Ulla, vi lyssnar.

ULLA

Det var hans frus förslag. Han skulle göra i ordning trädgården för våren. "Prata med Ulla" sa hon, "Ulla är duktig med plantor" sa hon. Hon skröt så om mina rabatter, om hur fint jag hade kombinerat ringblommor och prydnadskål i fjol. Min kropp hade nästan lämnat mig, men den kunde tydligen fortfarande rodna. Så förrädisk var den. Efter handen i korsryggen skedde ingenting, i motsats till vad min kropp hade börjat förvänta. Vi möttes regelbundet, hela föreningen förstås. Vi var på utflykter, och möttes för att dricka kaffe den tredje söndagen varje månad. Ja, det har jag visst redan sagt. Blickarna och nickarna kom, men de var färre. När jag reste mig drog jag mig för att vända mig om och skjuta in stolen. Jag såg för mig hur uppluckrade delar av det som en gång var jag skulle ligga kvar på stolsdynan och genera mig. Men så var det det där med trädgården. Själv kunde hon ingenting, sa hon. Hon föreslog att han och jag skulle åka till trädgårdsbutiken tillsammans. "Så kan jag få lite lugn och ro i huset en förmiddag" sa hon. Så rik på blickar, nickar och händer i korsryggen var hon att hon kunde avvara en förmiddag. Han hämtade mig en tisdagsmorgon. Jag satt klar. Kvällen innan hade jag badat fotbad. "Jag måste stå stadigt i morgon" hade jag tänkt. Jag satte mig i bilen, på den platsen där hon brukade sitta. Ryggstödet följde min rygg, det var sådan där automatisk värme i sätet. Han tackade mig, redan innan han hade fått någon hjälp, han använde mitt namn. "Tack, Ulla, för att du hjälper mig med det här" sa han. Vi körde till trädgårdsbutiken. Den

ligger ju lite avsidet, bilturen tog nästan tjugo minuter. Han berättade om planerna för sin trädgård. Jag uppmuntrade hans goda idéer, och funderade på hur jag skulle kunna föreslå bättre alternativ utan att såra honom när vi kom fram till butiken. När vi hade parkerat såg jag hur han liksom skyndade sig så att han skulle hinna runt och öppna bildörren åt mig. Jag låtsades som att jag letade efter någonting i handväskan så att han hann. Han gjorde en överdriven bugning. "Man måste hålla på de goda manér man har", skämtade han. Ur min kropp kom ett ljud som liknade ett fnitter. Ja, man måste ju hålla på sina goda manér. Vi tog god tid på oss mellan raderna av plantor inne i den stora butiken. Han var så uppspelt, förväntansfull. Han gladde sig så åt trädgården han skulle skapa. Jag vägledde honom försiktigt, han tog till sig av alla mina råd, utan att bli förnärmad. Och så var den plötsligt där igen. Handen i korsryggen. Han ville gå tillbaka till gången med petunior. Han la handen i min korsrygg i sin iver, för att leda mig tillbaka. Jag reagerade för fort. Allt jag ville vara att stå kvar med hans hand mot min rygg, luta mig mot den, ge den hela min tyngd. Men jag vände mig hastigt. Det var trångt i gången, vi hamnade mittemot varandra. Han såg på mig och sa "det var ett bra förslag, vi gör som du sa - ett par orangea för att bryta med det gula". Han är en reslig man. Rynkorna i ögonvrån går ut som en liten solfjäder, så att det ser ut som att han har skrattat mycket i sitt liv. Man kan se att han var vacker som ung. Det gör honom vacker nu. Vi köpte orangea petunior, vi köpte ringblommor, solhattar och nattljus. Han köpte till och med en liten rododendronbuske. De hade servering i anslutning till butiken. Han frågade om han fick bjuda mig på en kopp kaffe för besväret.

POLIS 1

Vi ser att det blir svårt för dig att prata nu.

POLIS 2

Vi sätter stort pris på ditt samarbete, Ulla. Kanske det är en del

detaljer här som du egentligen inte behöver gå in på?

ULLA

Han har också skuld i det här! Vilken gift man bjuder en annan kvinna på kaffe? På café? Köper bakverk - flera stycken! Så att vi kunde dela. Smaka på varandras. Mjuka vaniljhjärtan, mandelstänger, ostkaka med hallon! Nej, förlåt mig. Förlåt honom. Vi visste inte vad vi gjorde. Vi visste precis vad vi gjorde. Han skjutsade hem mig, och så åkte han hem till sin fru med sina nyinköpta plantor och redskap. Jag ångrade att jag inte hade köpt någonting. Jag stod ensam i hallen utan något bevis på att dagen någonsin hade varit. Jag satte mig i fåtöljen och försökte förnimma känslan av handen i korsryggen. Försökte få den att växa, hålla den kvar. Jag satt kvar utöver kvällen och kände hur den tynade bort och försvann. Jag och hans fru ringde varandra på måndagar och fredagar. Den följande fredagen berättade hon att det visst var någonting i trädgårdsbutiken som han hade kommit på att han ville ha, men som han inte köpt sist. Jag hade gett så tydliga råd, hade han sagt. Han hade varit så nöjd när han kom hem, han hade så storslagna planer. "Men du vet hur det är med karlar, ibland är det mycket prat och lite som blir genomfört." Ja, visst kom jag fortfarande ihåg hur det är med karlar. "Så vi får nog se" sa hon och skrattade. Men han ville gärna fara tillbaka till trädgårdsbutiken, och om det inte var för mycket besvär så vill de gärna be mig att följa med honom en gång till. Passade det förstkommande måndag? Då skulle hon ändå till frisören, så det passade henne bra, för hon var inte det minsta intresserad av trädgårdsinköp.

Det var inte för mycket besvär. De kom och hämtade mig bägge två. Hon satt i framsätet den här gången. Pratade på. Berättade om alla planer som han hade, skrattade menande igen, som om det var något barnsligt över hans stora och plötsliga trädgårdsintresse. Det var mina planer hon skrattade åt. Han körde henne till frisören, och inviterade mig till framsätet. Jag bytte plats, men det var som om sätet inte passade mig längre.

Jag vill böja mig ner och justera på det, men jag var så rädd för att inte hitta rätt spak, man vet ju aldrig på vilken sida de sitter de där, det hade blivit så genant om jag började fumla, så jag lät bli. Han körde mot trädgårdsbutiken, försökte småprata som sist. Skyndade sig runt för att öppna dörren. Jag väntade in honom, men det kom inget fnitter från min kropp. Jag tänkte att det fick bli slut på det här med att jag skulle vara hans trädgårdsassistent. Bli hämtad hur som helst när det passade. Väl inne i butiken så var det visst inte så mycket han skulle ha. Han petade på några spadar, sa att han behövde nya handskar. Jag frågade honom om han inte bara kunde ha köpt det i stan? Jag menar, de har ju vanliga trädgårdshandskar på närbutiken! Så såg han på mig. Med en blick som var som alla de där blickarna som han hade gett mig de senaste månaderna, samlade i en enda. Så sa han att jo, han kunde förstås ha köpt handskar på vanliga Coop. Att det inte var meningen att besvära mig med att köra mig hela vägen ut till trädgårdsbutiken. Han bad om ursäkt för det. Det brände till i korsryggen på mig. Han hittade fort ett par handskar och betalade för dem. När vi kom ut ur butiken så sa han att det var ju ännu länge tills hans fru var färdig hos frisören. Hon skulle både permanenta och färga. Det behövde jag ju förstås inte vänta på, han kunde ju lämna mig hemma först, och sedan hämta henne. Det skulle bli en liten omväg, men det gjorde ingenting. Fast det var ju en fin vårvinterdag. Han frågade om jag hade lust att ta en liten promenad ner mot vattnet. Det är ju fint att röra på sig när man först kommit ut. Vi gick på promenad. Den kalla friska luften nöp försiktigt i ansiktet, påminde det om kinderna, näsan och pannan – som faktiskt är ganska slät för min ålder. Solen värmdde ryggen genom vinterkappan, när jag gick rullade foten bestämt genom hela trampdynan. Han kunde ha väntat tills vi kom till en trapp eller en isfläck och gentlemannamässigt ge mig stöd. Han kunde ha halkat till själv och på så sätt fått en förevändning för att ta tag i mig. Han gjorde inte det. Han tog mig bara i handen. Vi gick hand i hand. När vi kom tillbaka till cafét så bjöd han mig på kaffe igen. Köpte bakelser. Insåg att vi

inte skulle hinna tillbaka innan hans fru var färdig hos frisören. Han ringde henne och sa att vi blev försenade, frågade om hon kunde ta bussen hem. Hon blev inte ens sur. Herre min gud, om hon ändå hade blivit sur. Det var först när jag stod i min egen hall som jag började fundera på vad han skulle hitta på för förklaring när han kom hem med ett par vanliga trädgårdshandskar nästan två timmar försent.

POLIS 1

Ulla, vi ser gärna att du kommer till saken nu.

POLIS 2

Vi förstår att du känner viss skuld för att ha hyst känslor för din väninnas man, Ulla.

POLIS 1

Men det är inget brott, Ulla. Det där behöver du inte tänka på.

POLIS 2

Att hålla handen lite grann, det är i allra högsta grad oskyldigt.

POLIS 1

Också äldre människor kan längta efter närhet, Ulla. Det är ingenting att skämmas för.

POLIS 2

Ja, också långt efter att förmågan är borta, så att säga. Det är helt naturligt.

POLIS 1

Ett litet rendez-vous bakom trädgårdsbutiken är ingenting du behöver bekymra polismakten med, Ulla.

ULLA

Tror ni att jag sitter här och tar upp er och min tid med en

hand-i-hand-promenad? Jag var så förbannad på honom. Bjuda mig på promenad och kakor, ge mig en kropp för att sedan lämna mig ensam med mina konturer droppande ned i små pölar i hallen. Jag var rasande. Nästa gång det var Röda Kors-kaffe så gjorde jag mig ett ärende med mjölksnipan ut i köket, och visst kom han efter. Han trodde väl att han kunde komma och lägga handen i min korsrygg. Men jag vände mig. Väste att han inte kunde bete sig hur som helst, varken mot mig eller min väninna. Hans fru. Han lommade iväg. Han kom inte på kaffe den nästa månaden, och inte gången efter det heller. Hans fru sa att han kände sig dålig och behövde vila. Bägge gångerna. Jag duschade flera gånger om dagen. Ofta när jag hade varit en sväng ner på stan så kom jag hem med en ny filt eller kudde som jag kunde fylla upp sängen med. Så var det en helg då min väninna, hans fru, var på besök hos sin syster som bor norrut. Han kom till mig, bad att få komma in. Ja... Vad ska jag säga? Han rörde vid mig. Jag tog på honom. Vi var tillsammans. Efteråt, när vi hade samlat till oss de kroppsdelar som var våra egna igen, så var mina konturer så starka att de lämnade märken efter sig i luften när jag gick ut i badrummet. Min väninna kom tillbaka från sin resa. Plötsligt behövde han något från trädgårdsbutiken igen. Jag kan lova dig, ingen ställer frågor till ett äldre par som smyger sig in på handikaptoaletten på trädgårdsbutiken. Så långt räcker visst inte folks fantasi till. Den gången köpte han en hel back med lila petunior. Jag undrade vad han skulle göra av dem i den noggrant planerade trädgården han nu hade. Kanske skulle de av misstag få för lite näring, och kanske råka dö.

POLIS 2

Ulla, det verkar inte som att vi kommer längre idag.

POLIS 1

Jag tror att vi avslutar, jag.

POLIS 2

Så sätter vi upp ett nytt möte för dig i slutet av den här veckan.

ULLA

Jag har inte mer att berätta i saken. Tack för att ni lyssnade.

POLIS 1

Vi tar kontakt.

Jeg burde la det ligge, men det begynte å krype og flakse

(utdrag fra tekstprosjekt)

Thomas Espevik
Sarah Jordanson Fauske
Runa Fjellanger
Unn Catodotter Fyllingsnes
Kristine Oseth Gustavsen
Ane Høyem
Hilde Mangset Lorentsen
Maria Nilsen
Jonas Hansen Meyer
Michael Rindahl
Tone Rossow
Anne-Lise Stenseth
Lise Maria Strømqvist
Jenny Svensson
Bente Ånestad

Jeg visste ikke at jeg var sånn før jeg møtte han, jeg kan ennå se helt klart for meg hvordan det var i begynnelsen. Uansett hvor jeg var, om det var i en overfylt bar, støyen bare fader ut så fort jeg ser Michael. Jeg ser bare han, han sitter rett overfor meg med hodet på skakke og holder hånda fram mot meg, som om han viser meg noe som ligger der i hånda, stemmen hans er lav, den kan ikke ha vært så lav på det bråkete utestedet, men jeg husker den som lav, nesten hviskete, han forteller meg om et baby-ekorn som sovna i hånda hans – De er så små, ikke sant, og så krølla den seg sammen og bare sovna...

Trangen til å krølle meg sammen som et lite dyr kommer over meg daglig, når jeg ser han i den grønne fløyelssofaen i kantina, jeg vil være det baby-ekornet. Jeg synker alltid sammen i andre enden av sofaen og blir sittende og skravle med han i timevis, god tid eller ikke, du tror du har sittet der og prata i et kvarter og skvetter når du ser at halvannen time har sust forbi, og av og til en hel kveld. Vi går aldri tom for ting å prate om.

Jeg husker ikke helt hvor lang tid det hadde gått, jeg hadde rukket å bli ganske godt kjent med han, men det hadde sikkert bare gått ei uke, da jeg snakka om å bo i kollektiv og spurte han om han bodde i kollektiv, han ble så spak da han sa – Nei, jeg bor med ei jeg flytta opp her med så... nå vet du det!

Michael bor med dama si, Michael har dame. Jeg har så mye inni meg som jeg ikke vet hva jeg skal bruke til. Det bygger seg opp, jeg kjenner at det ligger et sammenkrølla dyr i magen min og vokser og vokser, blir tyngre og tyngre, for hver gang jeg ser ham. Dyret får klør som krafser utover. Jeg skriver tettekrevne sider om alt jeg liker så godt med han og gjemmer dem bak senga. Jeg tenker at jeg skal unngå han for å prøve å få han utav hodet mitt, men jeg ser han daglig uansett om jeg vil, jeg må gå forbi kantina med den grønne sofaen på vei til klasserommet, klarer aldri å la være å stoppe, klarer ikke å la være å synke ned i sofaen. Etterhvert tar jeg turen innom doen bare for å samle meg. Den ligger rett bak den grønne sofaen, det er en murvegg imellom, men murveggen er ikke tykk nok. Jeg har så mye som kjennes som det holder på kravle ut. Jeg ser meg rundt på do etter et sted å gjøre det av, vask, såpe, do, dokost, tørkerull, TØRKERULL. Jeg tar tak i tørkepapiret og krøller det i hånda til en ball som jeg dytter inn i kinnet. Det vrenger seg i meg, som om noe inni meg vil dytte det tørre papiret ut, men jeg repeterer kjapt og stapper en ny ball inni andre kinnet, så en til, tørkerull rulles og stappes i det uendelige, og så kommer alt ut. Jeg roper alt inn i papiret. Alle ulydene jeg har, alt jeg har prøvd å skrive, alt jeg ikke har turt å tenke, alt jeg kan komme på om ham, skingrende sonetter av høye rop og ul, bjørnebrøl og fuglekvisper, kolikøse babyhyl, feilstemte fioliner og falske flyalarmar, det bare renner utav meg og samler seg i tørkerullen, jeg lar det vrenge seg over doen og trekker det ned. Når jeg kommer ut derfra står Michael der og spør om det går bra. Jeg sier ja, men han gir meg en lang klem som jeg bare vil bli i.

Innimellom blir doen tett, av tørkerull full av fine ord, vannet stiger og stiger for hver gang jeg spyler, men etter en stund klarer jeg å trekke det langt nok ned. Tror det er borte. Det er mye ved hjelp av at jeg blir venn med Silje. At dama hans får et ansikt, en personlighet, at jeg kan se for meg hvor rasende hun ville blitt om hun visste hva jeg tenkte. Første gang jeg treffer henne sitter hun i den grønne sofaen med Michael. Jeg ser det lyne til i blikket hennes og hun tar et fast tak i armen hans så fort jeg kommer inn i rommet, selv om de sitter helt inntil hverandre i sofaen. Som om hun tror at hun må vise meg at han er hennes. Eller tror at hun må holde ham fast. Kanskje må hun det. Hun blir oftere og oftere med når vi skal henge og når jeg først er koselig mot henne er det mest for å late som jeg ikke blir sjalu.

En kveld møter jeg Silje drita, på en fest, hun forteller at hun har hatt en intens krangel med Michael, jeg må trøste henne, hun forteller meg alt han har sagt og sier jeg aldri aldri aldri må si til ham at hun fortalte meg dette. Hun gjør det mange ganger senere også. Med tiden blir han fælere og fælere i historiene hennes, jeg blir mer og mer sikker på at minst halvparten av det hun forteller ikke er sant. – Men Å, Michael er så glad i deg, er du glad i han? Sier hun plutselig. – Ja, jeg er kjempeglad i Michael, sier jeg. – Å, så bra, ja, for han er kjempeglad i deg, og, jeg spurte han om han synes du er pen, og han synes du er så pen, men han synes alle venninnene mine er fine, vi har snakka om det, og, og det er greit, jeg synes kompisene hans er kjekke, og han liker deg så godt... Du minner han om meg! sier hun.

Jeg blir sammen med Eirik den vinteren. Eirik, det starter egentlig som en one-night stand på fylla, men vi fortsetter å treffes, hvorfor ikke, tenker jeg når han spør om jeg vil treffes igjen. Eirik er så utrolig behagelig å henge med, han er alltid glad, og alle vennene mine kaller han bare han søte. Og jeg faller virkelig for han søte etterhvert. Nei, det er ikke alle vennene mine som kaller ham han søte, Michael kaller han ikke det, han blir ikke kjent med Eirik heller, han blir aldri med på ting viss Eirik skal være med. Når vi skal feire bursdagen til Eirik blir Silje og Thomas med, jeg snur meg til Silje og spør – Er det ikke rart at Michael aldri vil være med når vi skal til Eirik? Silje svarer kjapt – Jamen Michael liker ikke folk. Liker ikke folk? – Ja asså, han liker deg og Thomas, forklarer Silje, men, ellers, liker han ikke folk, sier hun.

Eirik er litt som en katt, han vil gjerne ligge krøllet sammen med meg og se på Netflix så ofte som mulig. Han pleier å herme etter en geit som er en You Tube hit, jeg ligger og ler med Eirik hele tida, men han er helt umulig å avtale noe som helst med, jeg vet ikke, jeg tror bare ikke han forholder seg til verden på den måten at han kan love å gjøre noe og så huske det, og likevel lover han altfor mye hele tiden. Vi har vært sammen i litt over et år når vi begynner å ha hatt altfor mange krangler om brutte avtaler. Eirik drar en måned til Bali for å surfe. Det er 17. mai og vi har en stor grillfest hjemme hos oss. – Denne stua her er så sykt stygg egentlig, sier jeg til Thomas, jeg bor med Thomas og en som heter Marie, men Marie skal flytte til høsten, Thomas vil prøve å finne noe billigere, så jeg har begynt å innstille meg på at jeg skal vel flytte da jeg også, når Michael plutselig utbryter – Kan ikke du bli boende her, så flytter jeg inn, også finner vi en til sammen? Silje ser ut som hun har fått et slag i trynet, men hun skal til Bergen og studere til høsten.

Michael og jeg er ikke baby-ekorn, vi er bare gode venner. Det er sommerferie, vi er ute og spiller croquet i parken og drikker øl, Thomas, Michael og jeg, og Janne i klassen min. Vi begynner å gå tom for øl, jeg står og ser over hva som er igjen i posen da Michael kommer opp på siden av meg og spør – Men du, hvordan går det med deg og Eirik? Jeg er begynt å bli litt full og deler vel litt vel mye når jeg sier – Det går ikke noe bra, jeg har egentlig bestemt meg for å slå opp, men jeg føyer kjapt til – Eh, jeg kan ikke snakke om det, jeg har ikke fått snakket med Eirik om det ennå, han er fortsatt på Bali. Michael smiler (hvorfor reagerer jeg ikke mer på at han smiler?) – Ja du vet at jeg har slått opp med Silje? Sier han. – Ja, sier jeg. Det er derfor jeg har invitert med Janne, det pleier bare å være meg, Thomas og Michael som spiller croquet, men Janne har fortalt meg at hun synes Michael er så kjekk. Så jeg foreslo at hun skulle bli med, og har en plan om å spleise dem, jeg har litt dårlig samvittighet overfor Silje, siden vi fortsatt er venner, men Janne er så bra, han er så bra, de blir så bra sammen. Etter vi har drukket opp øla, pakker vi sammen croqueten og drar hjem til oss. Thomas har vært i syden og har masse sprit fra tax-freen, og sjenker shots på shots på shots. Thomas blir så dritings at han sovner sittende i sofaen nesten med en gang. Jeg sier til Janne at hun kan sove hos meg siden hun har så lang vei hjem. Og rett før jeg skal legge meg sier jeg, så begge hører det, at senga mi er så trang, det er litt vanskelig å sove to i den, Michael har stor dobbelseng, kanskje du kan sove hos han heller?

Jeg går litt i dvale når det blir slutt mellom meg og Eirik. Det er jeg som slår opp, men jeg føler meg knust likevel, jeg hadde ikke trodd at det skulle gå sånn, men jeg vet at det måtte bli sånn, for etter at jeg har bestemt meg for å slå opp prøver jeg å tenke at jeg kanskje skal gi det mer tid, og da må jeg spy, selv om jeg er helt edru. Jeg spyr han ut. Jeg spiser ikke skikkelig, sover ikke skikkelig, Michael gir meg en minnepinne med et meditasjonsklipp som jeg hører på hver dag, det hjelper. Jeg spør han hva han tror om han og Janne. Janne har fortalt at de har hooka opp litt flere ganger nå, og jeg har sagt at jeg skal fiske litt etter hva han tenker. Han blir irritert – Jeg har nettopp kommet ut av et tre år langt forhold, sier han. – Ja, jeg tror bare at dere ville vært så bra sammen, fortsetter jeg, men legger kjapt til – Jaja, jeg skjønner at du ikke er klar for det nå. Senere forteller han meg at de skal ta en kaffe. Jeg ser han i stua senere den kvelden, han sitter i toseterssofaen, jeg setter meg ned i treseteren overfor han og spør hvordan det gikk. – Det gikk fint, sier han – Janne bestilte en kaffe latte, jeg bestilte en americano, så drakk Janne en kaffe latte og jeg drakk en americano og så gikk vi. Jeg skjønner ikke tonefallet hans. –Var det ikke en date, spør jeg. – Nei, sier han. Han smiler. Jeg skvetter når han plutselig hvisker: – Kom her. Jeg er bare en meter fra ham, det er bare bordet imellom oss – HÆ, sier jeg, jeg reiser meg med et rykk og rygger mot rommet mitt. – Jeg må legge meg, sier jeg raskt. – Jeg bare, det kom en lyd fra kroppen min, det gjør det av og til, du må høre, nei nå er den borte. Han rødmer mens han sier det. Jeg ser på han og skjønner ingenting, sier bare God natt. Når jeg ligger i senga kjenner jeg det som et ekko inni hodet, kom her kom her. Jeg prøver å dytte det unna, men i søvnen ligger han ved siden av meg og hvisker kom her kom her kom her

Jeg våkner av en høy krefselyd. Først tror jeg at den kommer fra hans rom, mens så hører jeg at den beveger seg rundt i veggen, og klorer og graver. Det høres ut som noe som prøver å grave seg ut av veggen. Klore og krefselyden blir skarpere og høyere, den kommer fra under senga nå, jeg må se etter at det ikke er noe der tenker jeg. Og setter beina ned på det kalde gulvet, fyker raskt ned på kne og legger håndflatene ned foran knærne, bøyer meg ned mot gulvet for å se under senga, og da ser jeg den, først ser jeg bare klørne, tre klør som klorer seg ut av veggen, så klorer den vekk mer vegg, og jeg ser den, jeg ser rotta, den bykser ut av hullet og den er diger. Jeg fyker opp, løper ut og slenger døra igjen etter meg. I vinduet i stua ser jeg at det fortsatt er mørkt ute. Jeg setter meg ned i sofaen, reiser meg igjen, går ut i gangen, tar på meg sko, røyk tenker jeg, jeg må ha røyk, jeg leiter gjennom alle jakkelommene, finner ingen, det blir til at jeg graver en gammel stump utav askebegeret på trappa og tenner den. Etter en stund har jeg roet meg nok til at jeg tør å kikke inn på rommet mitt, hvor er rotta, rotta er ikke å se, jeg er så trøtt at jeg orker ikke forholde meg til den lenger, og til slutt sovner jeg. Rotta kravler seg inn i søvnen min og sier kom her kom her kom her kom her.

Noen lørdager er som søndager, jeg ligger strekk ut på sofaen i stua og prøver å ikke tenke på rotta. Det er langt utpå dagen men Michael sover ennå, jeg har ikke hørt en lyd fra rommet hans på flere timer. Jeg hører små skrik fra rommet mitt. Skriker rotter? Jeg prøver å distrahere meg med TV-en, men finner ingenting å se på. Når Michael kommer utav rommet sitt vil jeg spørre han om han har hørt den, men får meg ikke til å gjøre det. Michael virrer rundt i kjøkkenet, han spør om jeg vil ha kaffe, jeg sier nei. Jeg er søtsugen, men orker ikke dra noe sted. Sjokoladeglasur, tenker jeg, det kan jeg lage av ting vi har. Michael ler høyt når han ser hva jeg gjør, selv om han har sett meg lage sjokoladeglasur ofte nok til at han kjenner igjen ritualet. – Neeei, vi mangler melis sier jeg halvt til meg selv når jeg ikke finner melisen i skapet, Michael hjelper meg med å lete, han finner den heller ikke. Jaja, sier jeg, men Michael sier – Vi kan lage melis! Han heller sukker oppi morterskåla og begynner å knuse det, det ser ut som mye jobb, jeg vil ikke at han skal hjelpe meg så mye, det virker håpløst å skulle finmale nok sukker for hånd. Jeg lener meg bak og rundt han for å få fatt i mobilen min, jeg er ikke borti han, men han snur seg brått og blir stående perpleks å se på meg og sier –Tenk om du hadde kyssa meg nå? Hvorfor spøker han med det, HÆ!? sier jeg. Jeg ser på han, han rødmer, ser overraska ut, men det er en sikkerhet i blikket hans. I øyekroken ser jeg rotta pile inn i skapet, men jeg står som lamma og bare glør på han. – Bare utav ren refleks liksom fordi du var så nærme? Legger han til. – Jeg har vondt i hodet, jeg må legge meg nedpå, sier jeg og smetter inn på rommet, legger meg ned i senga. Jeg får øye på rotta oppå klesskapet og lurar på hvordan den har kommet seg opp der, jeg må få meg et bur til den, tenker jeg, og ser plutselig at den har fått vinger.

Da rotta får vinger blir den litt etter litt dekket av hvite fjær. Hver natt drømmer jeg at jeg prøver å drepe rotta, jeg setter fyr på den, men brenner bare meg selv. Hver morgen våkner jeg i en stor sky av fjær, og ser at rotta har blitt større. Den hakker meg i brystet hver morgen, skvaldrer og skriker. Den flakser rundt meg hvor enn jeg går. En dag har rotta blitt en fullvoksen svane. Den sitter i sofaen, mellom meg og Michael. Stor og hvit og med sorte øyne. Jeg prøver å gjemme den for han, sier ingenting om den, det gjør ikke han heller, men jeg ser at han legger hodet på skakke og ser forundret på den innimellom. Jeg hiver det strikka grå ullpleddet over den, men det hjelper ikke, den strekker på halsen og brer ut vingene, forsøker forgjeves å lette, og sitter sånn mellom oss og flakser. Plutselig ser Michael forbi svanen og rett på meg og sier – Har du tenkt å brenne ned huset? Han høres sint ut. Jeg får helt panikk, kan han ha kjent drømmen min gjennom veggen? Jeg ler forvirra, men han nikker mot komfyren og jeg kommer på pizzaen som jeg har glemt, som ligger der og forkuller.

Forfatterstudiet i Tromsø 2014- 2015

Thomas Espevik,
f. 1988, vokst opp på Ålgård, bor i Oslo

Sarah Jordanson Fauske,
f. 1981, vokst opp i Langesund, bor i Oslo

Runa Fjellanger
f. 1992 vokst opp i Oslo, bor i Oslo

Unn Catodotter Fyllingsnes
f. 1982, oppvaksen i Eikangervåg, bur på Tingvoll

Kristine Oseth Gustavsen
f. 1990, vokst opp i Lier, bor i Oslo

Ane Høyem
f. 1976 vokst opp på Sortland, bor på Sortland

Hilde Mangset Lorentsen
f. 1985, vokst opp i Bodø, bor i Bodø

Jonas Hansen Meyer
f. 1982, vokst opp på Slemdal i Oslo, bor i Oslo

Maria Nilsen
f. 1977 vokst opp i Skibotn, bor i Oslo

Anne-Lise Stenseth
f. 1959, vokst opp i Steinavåg i Florø, bor og arbeider i Dale/Oslo

Lise Maria Strömqvist
f. 1980, vokst opp i Vestpollen i Lofoten, bor i Kabelvåg

Jenny Maria Svensson
f. 1983, oppvåxt i Huddinge, bor i Tromsø

Bente Ånestad Tungland
f. 1985, vokst opp i Stavanger, bor i Stavanger

Michael Rindahl
f. 1991, vokst opp i Vesterålen, bor i Fredrikstad

Tone Rossow
f. 1988, oppvaksen på Asker, bur i Oslo

Takk til

Rolf Gaasland
Bjarte Breiteig
Henning Wærp
Marte Huke
Kristin Bjørn
Arne Berggren
Arne Lygre
Maria Tryti Vennerød
Tale Næss
Henning Wærp
Espen Stueland
Oddmund Hagen
Mona Høvring
Susanne Christensen
Fredrik Nyberg
Heidi Marie Kriznik
Morten Wintervold
Anne Oterholm

